Gázláng

Vezetékben, palackban — Folytatódik a földgázprogram

Búcsúzóban a nyár. Otthonomhoz közel. az új, korszerű házak között meghúzódva áll még néhány ódon is; kapujuk előtt e napokban fával-szénnel tetézett teherautók fékeznek. Az arra tébláboló gyerekhad kíváncsian figyeli a fejleményeket, a mázsálást, az artistaerős szállítókat. amint vállukra kapják a nádfonatú, nehéz kosarakat, a járda szegélyén álló, árgus tekintetű megrendelőket, ahogy minden kosár után egy-egy strigulát húznak.

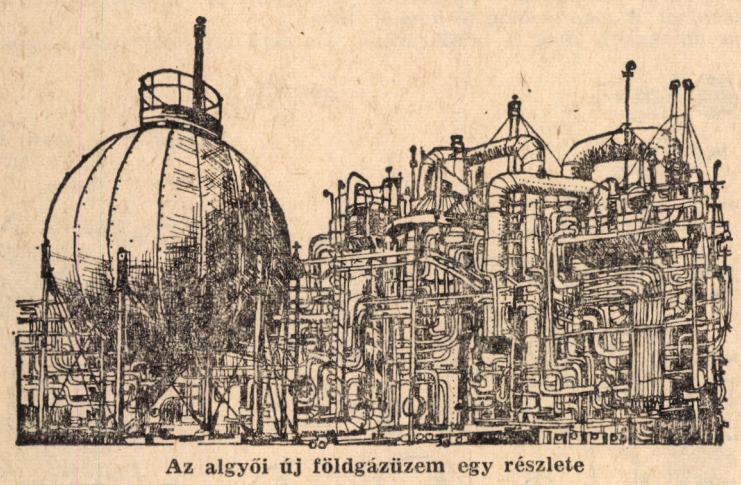

Az algyői új földgázüzem egy részlete

E gyerekeknek *kuriózum* immár a télre készülődés; ismeretlenül hangzik, hogy sparhelt, mosolyra késztet a TÜKER-alágyújtós, és nem értik, miért ráncolódik a szomszédék homloka, ha a szállítás napján szemerkél az eső, ha vizes a fa. Számukra *más* a természetes. Az, hogy anya-apa otthon egyetlen kattintással bekapcsolja a gázkonvektort, hogy az autogejzer éjjel-nappal meleg vizet ad, hogy az üvegablakos gázsütőben szemük láttára pirul a hús, a sütemény.

A légszesztől a távfűtésig

Ma még — kétségkívül — ők vannak kisebbségben. Az elmúlt télen az ország három és fél milliónyi lakásából csupán *306 ezret fűtöttek gázzal.* Ám ez a szám is csaknem *kétszerese* az 1970. évi 157 ezernek, mintegy *négyszerese* az 1968-as 83,5 ezernek. és *negyvenszerese* (!) az 1960. évi 7700-nak. Az ötödik ötéves tervidőszak végén pedig már 385 ezer otthont melegít a gáz (a korábbiakhoz képest visszafogottabb ugyan a fejlesztési ütem, ne feledjük viszont: az új városrészekben *már a távfűtés divik* — 1970-ben 109,4 ezer, tavaly 252,4 ezer lakásba érkezett csőkígyókban a meleg).

Kell-e hangsúlyozni, a gáznak nemcsak a zord napok beköszöntével jut jelentős szerep. Elidőzve még kicsit a számoknál: fél évtized alatt. 1980-ig 95 ezer háztartást kapcsolnak be a vezetékes gázhálózatba, ily módon számuk *meghaladja a 800 ezret* (tavaly 707 ezer, 1970-ben 525 ezer. 1960-ban 302 ezer volt). További 400 ezer fogyasztó kap majd propán-bután gázt (tavaly 1 millió 623 ezren, 1970-ben 1 millió 291 ezren, 1960-ban pedig mindössze 129 ezren élvezhették a házhoz szállított palackgáz előnyeit). A mostani ötéves tervidőszak befejeztével *már a lakások 74—75 százalékában ott lesz a gáz* — egy újabb nagyszabású program közeleg *kiteljesedéséhez.*

Budapest hangulatos várnegyedében andalogva kedvünket leljük a megőrzött-felújított gázlámpák fényében (nem kevésbé örömest köszöntjük a hosszú farúdjukkal lámpától lámpáig lépdelő lámpagyújtogatókat). Ott, a történelmi környezetben e kovácsoltvas lámpák nem anakronisztikusak, *ipartörténelmet idéznek:* a gáz — múlt századi nevén: a *légszesz* — térhódításának kezdetét. A légszeszt sokáig csupán a városi utcák, a kirakatok, a tehetősebbek kapualjainak, majd lakásainak világítására használták. Londonból és Európa más nagyvárosaiból kívánták átplántálni a XIX. század eleji világjárók. Kezdetben felhasználóik maguk állították elő (kőszénből párolták), mígnem a pesti városi tanács 1846-ban a breslaui gáztársasággal egyezséget kötött az utcai gázvilágítás megszervezésére.

Az akkori idők nem kedveztek e — maga nemében haladó — terv megvalósításának. Csak a szabadságharc leverését követő hosszas csönd után, 1855-ben kötött új szerződés, immár az Osztrák Légszesz Társulattal. S kereken *120 esztendeje* — 1856-ban — a Lóvásár téren (a mai Köztársaság tér helyén) *üzembe helyezték az ország első gázgyárát.* Budát Szeged és Debrecen követte 1864-ben, majd 1866-ban Sopron következett. Győrött 1869-ben, Pécsett 1870-ben, Óbudán 1871-ben. Újpesten és Szombathelyen 1872-ben, Székesfehérváron 1873-ban, Miskolcon 1882-ben, Baján pedig 1887-ben avattak gázgyárat. A nagyvárossá nyújtózott Budapesttel együtt tizenegy városban állítottak elő mesterséges úton gázt — *s e helyzet a legutóbbi időkig nem változott.*

Megváltozott szerepkör

Változott viszont a gáz *rendeltetése,* felhasználási módja. A fiatalabb energia, a villamosság, alkalmasabbnak bizonyult világításra, és az első világháborút követő években *fokozatosan a perifériákra szorította a gázlángot.* Nem úgy a hőszolgáltatásban! Budapesten a gázzal ellátott háztartások száma 1917-ben megközelítette a 70 ezret, 1932-ig 100 ezerre, majd 1943-ban 150 ezerre emelkedett. (A többi város akkori adata kevésbé érdemel figyelmet: a felszabadulás előtt a hazai gáztermelésnek és fogyasztásnak *90 százaléka a fővárosra jutott.*)

Immár az eseményekben rendkívül gazdag kortársi múlt következhet, annak zárjeles előrebocsátásával, hogy a föld mélyében rejlő gázkincs hasznosítása már a két világháború között felötlött. Magyarországon először 1932-ben, Hajduszoboszlón, a termálkutak melléktermékeként keletkező földgázt hasznosították egy erőmű kazánjainak fűtésére és a vasúti kocsik világítására (később palackozva a lakosság is megvehette). Dél-Zalában az olajtermelés kísérőgázát használták üzemi célokra, majd 1943-tól Nagykanizsára vezetve a vállalati dolgozók lakásainak energiaellátására.

A köztudatban elsődlegesen a „reumások Mekkájaként" szereplő Hajdúszoboszló gázipari jelentősége a hatvanas évek feltárásával és a gázmező termelésbe állításával terebélyesedett ki. Előbb 1961-ben megépült a közeli Debrecen ellátását biztosító célvezeték, 1962-ben pedig a budapesti körvezeték első részeként a Kereszthegy—Pünkösdfürdő—Újpest és az Újpest—Őrszentmiklós vezeték. A következő évben a borsodi iparhoz és a fogyasztókhoz jutott el vezetéken a szoboszlói gáz; s hasonló módon továbbították az időközben feltárt battonyai, valamint kardoskúti földgázmezők kincsét.

A hatvanas évek derekán *újabb lökést adott a földgáz térhódításának az algyői kőolaj- és gázmező feltárása.* A kronológiai sorrendet elhagyva immár: Orosháza, Tótkomlós, Pusztaföldvár, a Duna—Tisza köze gázkészletének föltárása lehetővé tette az országos gázprogram meghirdetését. Fokozatosan kiépült az országos távvezetékrendszer, s olyan jelentős városok-települések juthattak gázhoz, mint Szolnok, Cegléd, Törökszentmiklós, Karcag, Ózd, Kazincbarcika, Salgótarján, Sajószentpéter, Békéscsaba, Gyula, Kecskemét... A földgáz hatására 1970 végén Debrecen és Miskolc, majd tavaly Szeged *megszüntethette a városi gázgyártást, most pedig Győrön, Szombathelyen és Baján a sor.*

Pedig a gázvezetékek építése korántsem olcsó: 1 kilométer távvezeték 2,5—3 millió, hasonló hosszú városi elosztó vezeték 2—*2,5 millió forintba kerül.* S az ötödik ötéves terv időszakában — hogy további 20—25 település bekapcsolódhassék a hálózatba — 490 kilométer hosszú szállítóvezeték és 650 kilométernyi elosztóvezeték épül. Egy várost ellátó szabályozó-fogadó állomás 5—15 millió forintért létesíthető; bővíteni kell a föld alatti gáztároló kapacitást is. Összegezve: az ötödik ötéves terv gázipari beruházásainak költsége *meghaladja a nyolcmilliárd forintot.*

Évente tízmilliárd köbméter

Zsámbok—Dunakeszi, Vecsés—Ercsi, Devecser—Szombathely, Jánosháza—Nagylengyel, Mezőszentgyörgy—Újudvar a vezetékben haladó földgáz leendő útvonala; a hálózatba újonnan bekapcsolódó települések között van Sarkad, Kiskunhalas, Pápa, Gödöllő, Gyöngyös, Balmazújváros, Hatvan és Hajdúnánás is. A szakemberek számítása szerint akkor gazdaságos az elosztóvezetékek építése, ha azok végpontja nincs 25 kilométernél távolabb a szállítóvezetéktől. Vagyis akkor célszerű e vivőerek kiterjesztése, ha 1 forint beruházási költségre évente *50 fillér gázértékesítési árbevétel* jut. A megtérüléshez hozzávetőleg 16 esztendő kell...

Hogy *megéri-e?* Ezt ma már *senki sem kérdőjelezi meg.* A hazai földgázmezők „termőre fordultak": az ötéves terv végén már *hatmilliárd köbméter gáz tör fel a földből.* S mind több földgáz érkezik a Szovjetunióból a Testvériség vezetékben — az idén 1 milliárd, 1980-ban már 3,8 milliárd köbméter lesz az import. De a biztonságos ellátáshoz *nemcsak vezeték kell,* hiszen — mint említettük — a pébé-gáz térhódítása még látványosabb; a gázzal telt palackok a kicsiny-eldugott településekre is eljuthatnak. Mindehhez — a nagyobb fogyasztás érdekében — új palackok százezrei, vasúti tartályvagonok, töltő- és cseretelepek szükségesek.

Mégis: ki vonná kétségbe a gáztüzelés kedvező környezeti hatásait — a tisztább levegőt, a fűtési salak száműzését — s ama gazdasági *előnyt* is, amely a földgázban rejlik. A földgáz háromszor olcsóbb, s csaknem kétszer akkora fűtőértékű, mint a kőszénből párolt városi, mesterséges gáz. További térhódítása — a gázprogram végrehajtása — *életszínvonal-politikánk részeként* folytatódik.

FÖLDES TAMÁS

Nemzetközi tőkemozgás

Befektetésroham

Az egész tőkés világot sújtó, legutóbbi mély gazdasági visszaesés idején nemcsak a beruházási tevékenység zuhant a *mélypontra,* hanem a működő tőke nemzetközi mozgása, azaz *a külföldi beruházások is* A külföldön eszközölt működő tőkeberuházások ugyanis egyfajta *barométerként* szolgálnak, jelzik a tőke „bizalmát", vagy pedig „bizalmatlanságát". Az év elején kezdődő lassú fellendülést a jelek szerint a barométer *kedvezően* ítéli meg, ismét *erőteljesen megindult a tőkék mozgása a határokon át, s az első számú célpont a dekonjunktúrából valószínűleg elsőnek kilábaló Egyesült Államok.*

Az áramlás iránya

A nyugat-európai és japán működő tőke tömeges áramlása az USA-ba a 60-as években kezdődött, mintegy „viszonozva" a világháború utáni másfél évtized „amerikai kihívást", amikor is az amerikai tőke elképesztő mennyiségben vásárolt itt vállalatokat, illetve hozott létre érdekeltségeket az óceán innenső partján, illetve Japánban. (Mindent összevetve, jelenleg mintegy 85—90 miliárd dollárra tehető az USA-cégek külföldi beruházásai, ebből 30 milliárd jut Nyugat-Európára.)

Az elmúlt évtizedben már gomba módjára szaporodtak az Egyesült Államokban a külföldi érdekeltségek is; számos amerikai cég részvényeinek egy részét megvásárolta az idegen tőke. A legutóbbi becslések szerint a külföldi közvetlen termelő beruházások értéke az USA-ban *25 milliárd dollár,* s ennek az összegnek mintegy *négyötöde* származik Nyugat-Európából. (Közvetlen beruházáson az Egyesült Államokban azt értik, ha a külföldi kézen levő érdekeltség meghaladja a 25 százalékot.) 63 milliárd dollárra tehető az úgynevezett tárcaberuházások értéke, vagyis, amikor a szerzett érdekeltség 25 százalékon alul van.

Az USA-ban működtetett tőke szempontjából *Nagy-Britannia vezeti a külföldiek sorát,* mintegy 7 milliárd dollárral. Őt követi Hollandia, Svájc és az NSZK. Gyors ütemben növekednek a japán befektetések, s néhány év múlva várhatóan a *japán tőke is jelentős szerepet fog betölteni az amerikai gazdasági életben.*

Piaci és költségokok

Mi *az oka* a most újból megindult tőkerohamnak? A nyugat-európai és a japán tőke inkább külföldön eszközöl beruházásokat, mert egyelőre *nem bízik a hazai fellendülés tartósságában.* Előnyös helyzetet jelent az is, hogy az amerikai törvények értelmében a külföldi tőke *ugyanolyan elbánásban* részesül, mint a hazai. Vonzerőt jelent azt is, hogy egy, az USA-ban működő üzem esetén *megtakarítható* az amerikai piacon eladandó termék szállítási költsége, s *vámot sem vetnek ki e termékre.* Ami viszont a legfontosabb szerepet játszik a megduzzadt tőkeáramlásban: a termelési költségek alakulása. A bérköltségek az USA-ban ma már *igen sok esetben alacsonyabbak, mint a tavaly még kétszámjegyű infláció sújtotta Nyugat-Európában.* Amíg tehát az ötvenes években az alacsonyabb bér vonzotta többek között Nyugat-Európába az amerikai tőkét, ma csaknem *fordított a helyzet!*

Nem elhanyagolható a külföldi befektető szempontjából az amerikai piac nagysága, és az a tény sem, hogy termelőüzem, vagy elosztóhálózat esetében *azonnal reagálni lehet a gazdasági élet* és a piac rezdüléseire. Az amerikai gazdasági élet jelenleg azért üdvözli a nagymértékű, működő tőkebeáramlást, mert új munkahelyek teremtése révén *a munkanélküliség csökkentését szolgálhatja.* Persze, az amerikai magatartásban az is közrejátszik, hogy a *viszonosság elve alapján*

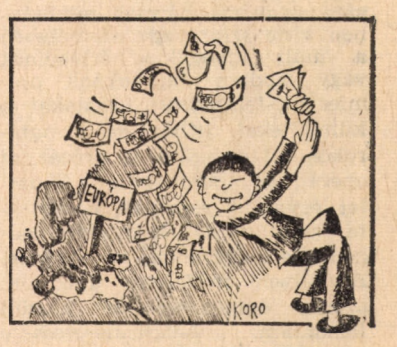

számítanak a külföldre áramló, USA működő tőke kedvező fogadtatására és a leányvállalatok tevékenységének korlátozásmentességére.

Új jelenségek

A külföldi befektetők időközben *rájöttek, hogy csak akkor tudnak külön előnyökre szert tenni jelentősebb mértékben, ha nem képviseltet lerakatot vagy elosztó központot, hanem termelőüzemet alapítanak a helyszínen.* (Így vélekedett a Volkswagen cég is, amely 200 millió dolláros beruházással üzemet létesít az USA-ban.) Az első félévben az amerikai gyáriparba *60 százalékkal több* külföldi tőke áramlott, mint egy évvel korábban. A legkedveltebb „vadászterületek" a vegyiparon kívül a gépipar és az élelmiszeripar voltak. Új jelenség, hogy az egyes szövetségi államok között *valóságos versengés indult meg* a külföldi tőkéért, hiszen az idegen pénz letelepedése területfejlesztést, munkaalkalmat jelent. Egyelőre *mind az USA, mind pedig a befektetők számára előnyös a működő tőke beáramlása az Egyesült Államokba.*

Előrejelzések szerint azonban ez a folyamat *nem lesz hosszú életű, mert a beruházható tartalékok előbb-utóbb kimerülnek,* s előtérbe kerülnek a hazai invesztíciók. Nem elképzelhetetlen, hogy néhány év múlva ismételt *amerikai tőkeoffenzíva* indul a fejlett tőkés országokba, hiszen a tőke *oda vándorol, ahol a legnagyobb profitra lehet szert tenni.*

Gonda György — Lőrincze Péter

HORIZONT • HORIZONT • HORIZONT

Csehszlovákia idegenforgalma

Csehszlovákia első félévi idegenforgalmának *mérsékelt emelkedéséről* tanúskodnak a Prágában közzétett adatok. A szocialista országokból több mint 5 millió, a kapitalista országokból pedig 400 ezer turista kereste fel az országot az év eleje óta. A csehszlovák állampolgárok közül 2 millió 630 ezren utaztak külföldre pihenni. A nyugati országokba százezer csehszlovák turista utazott.

A gépgyártás válsága az NSZK-ban

A Bonnban nyilvánosságra hozott adatok szerint 1976 első hat hónapjában az elmúlt év hasonló időszakához képest 6 százalékkal *csökkentek* az NSZK gépgyártó iparának adott *megrendelések.* Jelenleg az iparág kapacitását csak 79 százalékban használják ki.

Nyugatnémet mezőgazdasági áremelkedés

A bonni gazdaságügyi minisztérium jelentése szerint a június 30-án *véget ért 1975-ös gazdasági évben az NSZK-ban 17 százalékkal emelkedett a mezőgazdasági termelői árak indexe.* Ugyanakkor a mezőgazdasági felvásárlási árak indexe 6,2 százalékkal *növekedett.*

Oláh Gusztáv

Oláh Gusztáv kétszeres Kossuth-díjas és kiváló művész rendkívül sokoldalú tehetség volt. Szerteágazó érdeklődése már gyermekkorában megnyilvánult, hiszen képzőművészeti, valamint építészmérnöki tanulmányai mellett elvégezte a Zeneakadémiát. Figyelme az évek múlásával nemhogy beszűkült volna, hanem ellenkezőleg, még szélesebbre tárult. Bejárta Európát. Itthon és külföldön minden érdekelte, aminek valamilyen kapcsolata lehetett munkásságával, és sikeresen hasznosítani is tudott mindent, rendkívül termékeny pályája során. Fő szenvedélye mindig a színpad maradt.

Fiatalon — alig 20 évesen — került az Operaházhoz és annak hamarosan főrendezője, díszlet-, valamint jelmeztervezője lett. Mindhárom minőségben egyforma sikerrel működött egész életén át. Rendkívül nehéz lenne körülírni a repertoárnak azt a rétegét, amelyet legsikeresebben vagy legszívesebben művelt. Hiszen gyakorta hármas minőségben vitte színre egy személyben a múlt klasszikus értékeinek vagy modern daraboknak premierjeit, felújításait, hazaiakat és külföldieket, itthon és a határokon túl egyaránt. A prózát, az operát, az operettet és a balettet egyaránt rendezte, díszletezte, kosztümözte. Nem volt idegen tőle a szabadtéri munka sem. Bármilyen műfajban dolgozott, azonos önigényességgel készült feladatára. Lelkiismeretessége példaadó volt, műveltsége, kor- és stílusismerete legendássá vált. Színpadtisztelete, szakmaszeretete arra késztette, hogy sorra bejárja és eredetiben is megismerje a darabok színhelyeit, a kor kultúráját. A legapróbb részletekre kiterjedő ismeretanyaga révén ezért tudta a néző számára oly lényegretörően összegezni az illető hely és kor levegőjét.

Módszere az volt, hogy tulajdonképpen soha sem ismert el egyetlen örök érvényű, avagy egyedül üdvözítő receptet sem. Híres volt alkalmazkodókészsége és megújulási képessége. Ezért egyesek eklektikusnak tartották. Pedig épp ezáltal maradt hű önmagához. Világhírű munkatársak (karmesterek, rendezők, zenészek, koreográfusok, énekesek) egymást váltó nemzedékeinek oldalán dolgozott. Ő ezek mellett is meg tudta őrizni sajátos egyéniségét, amely a nézők nemzedékei számára jelentett életre szóló élményt, avagy új megvilágítást.

Nemzeti zeneműveink közül *Kodály: Háry János*ának 1926. évi, *Erkel: Hunyadi László*jának 1935-ös, *Bartók: A kékszakállú herceg vár*ának 1936. esztendei és *A fából faragott királyfi* 1939-

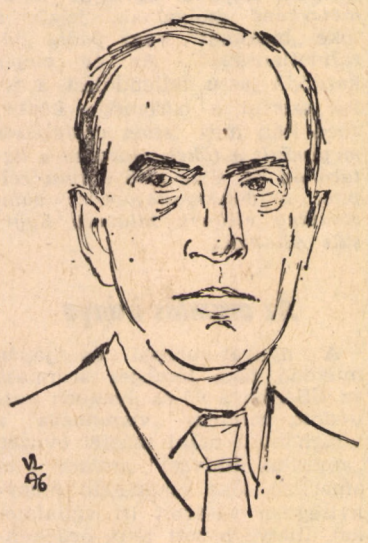

beli operaházi sikerében oroszlánrésze volt. (Utóbbit más koreográfussal és teljesen új díszletekkel, kosztümökkel 1952-ben ismét színpadra vitte.) *A csodálatos mandarin* 1945-ös díszletváltozatát szintén Oláh Gusztáv alkotta meg az akkori nehéz körülmények között.

Az orosz zeneirodalom remekeinek hazai népszerűsítésében is kivette részét. Már 1927-ben *Csajkovszkij: Diótörő*-balettjét, 1931-ben *Rimszkij-Korszakov: Seherezádéját* vitte színre, amelyet 1938-ben *Borogyin: Igor hercege* követett, 1939-ben *Csajkovszkij: Rómeó és Júliá*ja, majd *Pique Dame* című operája (1945.) folytatta a sort, aztán a *Borisz Godunov* (1947.) és a *Hovanscsina* (1955.) Muszorgszkijtól. A német vagy olasz zeneszerzők neveit ugyanígy sorolhatnánk a preklasszikusoktól napjainkig.

A korai vég munka közben érte utol Münchenben, ahol mint meghívott vendégművész dolgozott. Halála a magyar és az egyetemes színpadművészet vesztesége. Most lenne hetvenöt éves.

Wagner István

A mese varázsa

Varázslók és csinovnyikok, törpék, komédiások és cédrusfák elevenednek meg a kiállítóteremben: találkozhatunk Csicsikovval a Holt lelkekből, Robin Hooddal, délceg matrózokkal, s megannyi félelmetes vagy szórakoztató állatfigurával. Mulatságos feje nőtt a hegedűsnek, ijesztőek a boszorkányok, kedvesek a gyermekek. Különös mesevilágot láthatunk a Szovjet Kultúra és Tudomány Háza kiállítótermében, ahol a szovjet báb- és rajzfilmesek tárlata nyílt meg.

S bár a bemutatott rajzok és bábok elsősorban nyilván saját közegükben, az eredeti filmben érvényesülnek igazán, e kiállításon minduntalan megfeledkezünk erről. A jól összeállított anyag szerves egészet alkot: humanista vallomás az emberről, a játék szenvedélyéről. Gyermekek és felnőttek egyaránt elfogódottan lépkednek a teremben — mindenkit megragad a mese, a fantasztikum varázsa. Mintha egy mesebeli kerek erdőben járnánk, úgy bukkannak elő az ismerős és ismeretlen figurák. S e vonzó bábok, megkapóan szép rajzok, mint önálló alkotások is figyelemreméltóak: érdekes bizonyítékai annak, hogy milyen művészi igényesség és tehetség szükséges a legrövidebb kisfilm megalkotásához is.

Kurcsevszkij filmjeinek bábjai például az animációs filmek „felnőtt" szereplői közé tartoznak: groteszk, már-már kegyetlen művészi iróniával ábrázolt figurák. De az ábrázolást mégis megnemesíti, önmaga fölé emeli a humánum, az emberbe vetett hit. Vaszilenko bábjai, a megszemélyesített hangszerek kiváló képzelőerőről tanúskodnak. Az alkotó felismerte: a gyermekek számára a legelvontabb fogalmakat is plasztikusan, érthetően kell ábrázolni. Gyozgyeva állatfigurái a művészi fantázia, a hangulatteremtés kiváló példái.

E szép kiállítás minden darabja a gyermekek szín- és formavilágát gazdagítja — képzeletvilágukat fejleszti, igazi művészi élménnyel ajándékozza meg őket. A felnőtt látogató pedig meggyőződhet róla, hogy a „kicsik művészete" mennyire nagy művészi feladat. A szovjet animációs filmek eddig is népszerűek voltak nálunk — éppúgy, mint a világ megannyi más országában. E kiállítás érdeme, hogy a pergő képek sorából egy-egy figurát kiemelve, mintegy a siker műhelytitkairól is vall.

(hegyi)

„Ahol a szabadság..."

Bábeli eszmecsere Patakon magyarul és nem magyarul

Az anyánktól tanult nyelv: az anyanyelv. Anyánk nyelve? Nem mindig. Gábor, Péter, Mónika, János, Mariann és Márkus édesanyja magyar. De ők a gyermekkorban elsőként nem a magyart sajátították el, beszédre és gondolkodásra legszívesebben nem azt használják. Hanem az olaszt, az angolt, a spanyolt, a franciát, a németet vagy a svédet...

Mindegyikük mást.

Anyanyelvük közös volta, hogy nem magyar.

Magyar anyák nem magyar gyermekei, magyar nagymamák nem magyar unokái. Nekik Magyarország: érdekesség. Hol élt a nagymama, a papa vagy az édesanya? Ők „odaát" magyarok. Idehaza meg olaszok, svédek, franciák vagy németek. Gyökértelenek? Nem hiszem. Fiatalok. Tizenhat-tizennyolc esztendősek. Nem itt születtek, nem ez a hazájuk, és ez már nem is lehet. Mi sem akarjuk, ők sem.

Hát akkor mit akarunk?

Miért várjuk őket minden nyáron, és ők miért kívánkoznak ide, Magyarországra?

*

Egy hónap Patakon. Kétszáz dollárért. Kitűnő vakáció egy nyugat-európai vagy amerikai diáknak. És voltaképpen nem is drága. A szülők, a nagyszülők is könnyítenek lelkiismeretükön: amit elmulasztottak az első esztendőkben, talán pótolhatják most s a későbbiekben. Mert a Gáborok és a Jánosok itt — mi nálunk — magyarul tanulnak, miközben megtudnak egyet-mást Petőfiről, Árpádról, Kodályról, Rákócziról is. És a legtöbbjük valóban itt hallja először ezeket a neveket.

Abba a bizonyos „harmadik kosárba", úgy tűnik, még nem pakolunk egyformán. A keleti—déli gyümölcs íze Helsinki után is ismeretlenebb odaát...

*

Igaz is, mit tudnak ezek a gyermekek Helsinkiről? Tegyünk próbát! Kicsit tartok tőle, nehogy agitátornak tűnjek. Lazán fogalmazok:

— Ki hallott Helsinkiről?

Mindenki. Tehát egyetértünk, legalábbis ebben. Nem az egykori olimpia, nem a finnugor rokonság, hanem az értekezlet jut eszükbe a városról.

Gábor még a pontos idejét is tudja. Napra. Igaz, ő politikuscsaládban született: édesapja haladó szellemű szenátor...

„Játék volt." „Nem volt semmi különleges." „Nem vált valósággá."

Így vélekednek a többiek. Ismerős gondolatok. Hol is hallhattam már?

— A nyelv az emberek közeledését segíti. A megismerést is. És most éppen a magyar a segítőnk. Ez nem játék, mert talán így születhet a valóság. Bennünk.

Jó a nyelvérzékük, megértik a gondolatomat. Csak Gábor és Márkus nem. De angol és német fordítás után ők is bólintanak.

*

Körgyűrű, emberkupac. Különös kupaktanács az ódon pataki kollégiumban. Most már csakis magyarul társalgunk, Magyarországról. Mire fogékonyak, mire nem?

— Tetszenek az építkezések.

Gábor erről szól először. A változásról. Tavaly is itt tanult, képes összehasonlítani. Ezt a fiút gyakran látják a többiek könyvvel a hóna alatt. A parkerdőben Petőfit, Adyt olvas. Olykor Shelleyt is, angolul. Mert az angol számára a közvetítő nyelv, ha megakad. Könyvből tanulta és egy barátjától. De „gagyog" görögül és latinul is. Ehhez képest már alig meglepő, hogy olasz az anyanyelve, s hősiesen küszködik a magyarral. Tizenhét éves diákújságíró, civilben gimnazista. Nem kell faggatni, érthetően szól (angol keveréssel) a szociális reformokról, a betegsegélyezésről. Már-már elismerését tolmácsolja, aztán, úgy tűnik, erről lemond: korainak tartja „életkorához" képest.

Péter elevenebb, kamaszosabb is. Ő is „olasz". Tetszik neki, ahogy itt kritizálják a kormányt. Magyarul fogalmaz, mégpedig igen jól. A cigánydolog (ő mondja dolognak), meg a bürokrácia

A híres pataki kollégium. Barna-sor, jelenleg kollégiumi múzeum

nincs ínyére ennek a 15 éves fiatalembernek. De honnan az élménye?

Patakról. A város szívében, a Bodrog mentén szembetűnő „panoráma" a cigánytelep. Igaz, hivatalnokokkal nem találkozott, de hallott róluk...

Megnyugtatom, hogy igaza van. Ezen meg ő lepődik meg. Micsoda eszmecsere! Márkus vág közbe (németül). Védelmezi az én hazámat — egy 18 éves stuttgarti gimnazista. A külföldi vendégmunkások kiszolgáltatottságát említi — ellenpéldaként, hazaiként. Azt mondja: gond mindenütt van, náluk is. És eleven a bürokrácia is.

De az újságíró kénytelen megköszönni a védelmet, és beismerni: Péter igazat szólt. Bennünket nem mentesíthetnek mások hibái.

Milyen nehéz is a nyelv! Vagy nem is a nyelv?

*

János tulajdonképpen Jean-Pierre, de ő nevezi magát Jánosnak. Ez a 16 éves „kis francia" mondta nekem, hogy egy baj van — mindössze...

— Mi?

— A legjobbat mutatják, a legszebbet.

— Kinek?

— Hát, nekünk is...

— Azt hiszed, titkolunk valamit?

— Nem hiszem, de akkor miért nem mutatják?

— Te tudsz magyarul: olvasd a lapokat, nézd a televíziót. Próbáld pótolni, amit nem láthatsz, nem tapasztalhatsz.

— Az nem ugyanaz!

És megint hátrálnom kellett. Tolmácsoltam is a fiú véleményét Kovács Dánielnek. A főiskolai docens először meglepődött. Négy esztendeje folytonosan tanára (és helyettes vezetője) a tanfolyamnak, de ez újonnan csengett számára. A kirándulások seregét említi. Aztán a magyar fiúkat-lányokat, akik a külföldiekkel egy időben állandó vendégei a tanfolyamnak.

— Hányan?

— Az idén négyen voltak.

Kedves társalkodók, hogyan is pótolnák a társadalmi kapcsolatokat?

— Miért nem alapítanak építőtábort Sárospatakon is?

Még hozzáfűzöm: ha a saját nemzedéküket munka közben ismernék meg, teljesebb lenne a képük a magyar fiatalokról. És a város is gazdagodna, gazdagodhatna... Például a cigánysor újjászületésével, emberibb arculatával.

De erre így még nem is gondoltak. Mint ahogy arra sem: mi legyen még a csomagban? Mert a tanfolyam végén szellemi „pakkot" kapnak az ifjú „alig-magyarok". Szótárt, Petőfit, antológiát, térképet, tankönyveket. És lemezt? Latinovits Adyját? Vagy Bartókot?

A magyar hang üzenetemléke még hiányzik a tasakból...

*

József Attilával búcsúzom. „Ahol a szabadság a rend, mindig érzem a végtelent."

A költőről mindenki hallott (legalább Magyarországon), kevesen olvasták, és a töredéket csak Gábor ismerte. Márkusnak lefordítjuk németre, együttesen. Mosolyog, érti.

— Igaz.

Ennyit mond.

Mariann kételkedik. A szabadság és a rend nem fér össze az ő fogalomtárában. Már-már igazat kap a többségtől, amikor megszólal Péter, a szertelen.

— De, összefér... Összeférne...

És hogy el ne felejtsék, le is jegyzik. Ki magyarul, ki németül, olaszul, angolul vagy svédül.

Mónika cetlijén olvasom: „Where freedom is the order, The infinity can always be felt..."

„Fühle ich immer — je pergois toujours." Érzi Márkus, érzi Jean-Pierre — bocsánat — János is.

Olykor.

*

Azóta elutaztak. Pontosabban: negyvenen hazautaztak. János, a szerencse-fia is. Mert a véletlen végül neki kedvezett: Rákóczi-libertással gazdagodott az alkalmi sorsoláson.

Megbűvölten sillabizálta az öreg rézpénz feliratát. Háromszáz esztendeje született fejedelmünk verette rá: „Pro libertate".

Rám nézett a fiú, kölykösen. És dúdolt egy taktust a Marseillaiseből.

Tud ő latinul is..!

SZŐKE SÁNDOR

Művelődési központok munkástelepüléseken

Többet fordítunk kultúrára

A tárca ötéves terve

A közművelődési feladatok magasabb színvonalú ellátására lényegesen több pénzt fordítanak az elkövetkezendő öt évben, mint az elmúlt tervciklusban. A kulturális szolgáltatási ágazat 1980-ig megvalósuló, illetve megkezdődő beruházásairól tájékoztattak a Kulturális Minisztériumban.

A tervidőszak legnagyobb beruházása a *Budavári Palota* helyreállítása lesz, amely hosszú évtizedekre megoldja legnagyobb nemzeti könyvgyűjteményünk, a *Széchényi Könyvtár* tárolási-szolgáltatási gondjait. A felújítás időarányosan, tervszerűen halad, jelenleg a belső szerelési, szakipari munkákat végzik. 1978 első felében birtokba vehetik a színészek a volt karmelita kolostorból épülő *Várszínházat.*

A Vigadó helyreállításának határideje 1977. július 1.: a belső szerelési munkák jól haladnak: a kőfaragók, a burkolók és a belső gépszerelők, úgy tűnik, tartják is a terminust. Az itt épülő félezer, illetve 150 helyes *hangversenytermek zajszintparaméterei rendkívül szigorúak;* a szakemberek remélik, hogy hangrögzítésre, színvonalas lemezfelvételekre is alkalmasak lesznek. Javítani szándékoznak az *Állami Operaház* műszaki helyzetén is: lebontják a Hajós utca 11. számú házat, s ennek helyén felépítik dalszínházunk *üzemházát.* Ide költöznek majd a kiszolgáló részlegek, például az asztalosok, a bőrdíszművesek, a díszlettervezők és más, a színház üzemmenetéhez nélkülözhetetlen csoportok. Ily módon a színpadot közvetlenebbül kiszolgáló részlegeknek több helyük lesz az Operaházban, megszűnik az eddigi zsúfoltság.

A tárca ötödik ötéves tervidőszakra elfogadott *tervelőirányzatainak belső szerkezete alapvetően különbözik a korábbi időszak beruházási szerkezetétől.* Amíg az elmúlt öt év alatt a rendelkezésre álló pénz nem egészen egyharmadát fordították építkezésre, a most elkezdett tervciklusban ez az arány megközelíti a rendelkezésre álló keret kétharmadát. *Ha a kivitelezésben nem mutatkoznak nehézségek, akkor fontos objektumokat kap a kulturális terület.* Tervszerűen halad például a *Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola* bővítése, még ebben az évben elkészül a zeneművészet fejlődése szempontjából rendkívül fontos tíz új tanterem. A *Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola* egyik szárnyának helyreállítása után biztatóan halad a másik rész födémcseréje is.

Rendkívül nagy figyelmet élveznek a komplex közművelődési intézmények és a *munkástelepülések művelődési otthonai.* A jövő évben átadják majd az impozáns — színházteremmel, bábszínházzal, ének-, tánc- és zenekari teremmel, tárgyalókkal, kiállítási teremmel rendelkező — *debreceni* művelődési központot.

A művelődési otthonok létesítése szempontjából *munkástelepülésnek minősül valamennyi város, továbbá község, ahol az ott lakó keresők többsége munkás.* A megyei tanácsok ennek az alapelvnek az ismeretében terveznek, így az ötödik ötéves tervidőszakban a már említett modern debreceni művelődési otthonon kívül megyei művelődési központ épül *Nyíregyházán* és *Szolnokon,* s művelődési központtal gazdagszik *Komló, Mohács, Kiskunfélegyháza, Szeged, Dunaújváros, Gödöllő, Százhalombatta, Budakeszi* és *Dombóvár.*

Foglalkoznak a vidéki és budapesti *színházak* felújításával, rekonstrukciójával és felszerelésük korszerűsítésével is. Felépül az új *győri* színház, igyekeznek megoldást találni a *kaposvári Csiky Gergely Színház* elhelyezésére, a *Szegedi Nemzeti Színház* rekonstrukciójára, s általános törekvés, hogy javítsák valamennyi színház működési feltételeit.

G. R.

KGST-külkapcsolatok

Táguló kör

A szocialista országok gazdasági közössége, a KGST, *nyílt szervezet;* munkájába, valamint a komplex program megvalósításában nem szocialista társadalmi berendezkedésű országok is részt vehetnek. Így tehát a KGST minden olyan országot *kész tagjai közé fogadni,* illetve együttműködési megállapodást kötni, amely *elfogadja* a szervezet együttműködési elvit.

A 70-es évek elejétől kezdve a KGST több nem szocialista állammal kötött együttműködési megállapodást, tette szerveztté a kapcsolatokat. 1972-ben Finnország azzal a kéréssel fordult a KGST-hez, hogy tárgyalásokat folytasson olyan *egyezmény* megkötéséről, amelynek alapján gazdasági, tudományos-műszaki és ipari együttműködés jöhet létre. A tárgyalások eredményeként 1973 tavaszán megszületett a KGST és Finnország között *együttműködési megállapodás.*

A finn példa

Finnországnak már korábban is igen jó gazdasági kapcsolatai voltak a szocialista országokkal, különösen a Szovjetunióval. Külkereskedelmének mintegy *egyötöde* bonyolódik le a szocialista országokkal, s ez az arány körülbelül *négyszerese* a fejlett tőkés országok „keleti kereskedelmének". A megállapodás célja a sokoldalú gazdasági, tudományos-műszaki együttműködés fejlesztése a KGST-tagállamok és Finnország között. Az elmúlt három évben főleg a vegyiparban, a szállításban és a technológiacserében alakult ki *szoros* együttműködés. Hajók, papíripari gépek, energetikai berendezések és egyéb gépek előállítására kooperációs, szakosítási megállapodások sora született. A szorosabb együttműködés lehetővé teszi a kölcsönös áruszállítások *diverzifikálását,* ugyanis az egymással folytatott külkereskedelem eddig meglehetősen *egyoldalú képet* mutatott. A szocialista országok főleg nyersanyagokat szállítottak Finnországnak, míg onnan elsősorban gépeket és berendezéseket vásároltak. A kibontakozó kooperáció viszont feltétlenül hozzá fog járulni a *külkereskedelmi szerkezet egészségesebbé tételéhez.*

Irak és Mexikó

A „finn példát" az elmúlt években több ország követte. 1973-ban Irak kezdett tárgyalásokat a KGST-vel az együttműködésről. A megkötött egyezmény értelmében az együttműködés elsősorban az olaj-, gáz- és vegyiparra terjed ki, majd a későbbiekben más ágazatokat is bevonnak. Irak növeli a szocialista országokba irányuló olajszállításait, míg a KGST tagállamok *közreműködnek* az ország petrolkémiai iparának *továbbfejlesztésében.*

Mexikó és a KGST tavaly augusztusban kötött együttműködési szerződést, melynek keretében *meghatározták* az együttműködés legfontosabb területeit. Megállapodtak abban is, hogy a kétoldalú kapcsolatok sokoldalúvá fejlesztése érdekében közös bizottságot állítanak fel. A külkereskedelmi kapcsolatok elmélyítése és kibővítése mellett, *lehetőség van az együttműködésre a szállítás, az energetika, a mezőgazdaság, a fémkohászat és a gépipar területén is.* Nemrégiben KGST-küldöttség tárgyalt Mexikóban, s kijelölték az együttműködés konkrét területeit.

A kilenc európai, ázsiai és latin-amerikai országot tömörítő szocialista gazdasági szervezettel való együttműködés iránt — szerződéses keretek között — *jelentős érdeklődést mutat Kolumbia, a Jemeni Népi Demokratikus Köztársaság, Irán és még néhány más ország is.* Az elkvetkező években valószínűleg *tovább növekszik majd az együttműködési szerződések száma KGST és a nem szocialista országok között.*

A KGST „külkapcsolati szerződését" ugyanazok jellemzik, mint a tagállamok megállapodásait: *az egyenlőség, a kölcsönös előnyök, a kölcsönös érdekeltség.*

Változatlan alapelvek

A szocialista gazdasági integráció érthető módon *jelentős vonzerőt* jelent a világ országai számára. Nemsak arról van szó, hogy a 350 milliós piac *nagy lehetőségeket* kínál, hanem a KGST-ben folyó munka gyakorlatilag kiterjed minden népgazdasági ágra. Ami a fejlődő országokat illeti, saját gazdaságukon keresztül már eddig is érzékelhették a KGST jelentőségét és gazdasági erejét. Eddig mintegy *3000 objektum létesítésében vettek és vesznek részt a KGST tagállamok a fejlődő országokban* (főleg a nehézipar, a mezőgazdaság területén), s a kedvezményes feltételek mellett nyújtott hitelek összege *meghaladja a 11 milliárd rubelt.* Az együttműködési megállapodások révén az eddigi kapcsolatok tovább bővülnek és új területekre is kiterjednek.

Gonda György—Lőrincze Péter

Nevetni kell... Ennyi az egész?

MEGVALLOM, egy darabig tanácstalan voltam, hogyan írjam meg ezt a cikket. Csábított az élcelődő-csipkelődő, sőt az egyenesen vicces hangvétel — elvégre vicclapunk késztetett, hogy tollat vegyek a kezembe.

Ugyanis jó ideje rendszeresen helyt ad az *Ön szerint mit mond a szobor?* címet viselő rovatnak, amelyben hétről hétre az olvasók néhány, egyenként kétszáz forinttal jutalmazott pályaművét közli. A feltételek egyszerűek: beküldhető bármely szobor fényképe, mellékelve hozzá egy frappáns, tömör, szellemes képaláírás. Persze pénzjutalmat csak a legjobbak kapnak. Például az a kedves olvasó, aki egy modern kisplasztikát így kommentált: „Sajnos, amióta átment rajtam az úthenger, már nem vagyok a régi..." Meg a másik, amiért egy kecses Diána-akthoz ezt a szöveget társította: „Ugorj te is, Jóska, már az ajtóhoz ért a férjem!"

Mit tagadjam, valahogy nem tudok könnyed glosszastílusban, enyhe fejcsóválással csak annyit mondani, hogy ejnye, ejnye, a kópéságnak is van határa! És tanítóbácsiasan sincs kedvem elmagyarázni, miért nem volna szabad *Medgyessy, Mikus, Kisfaludi Strobl, Bokros-Birman, Brancusi, Marini, Maillol, Milles* és mások remekeit az ízléstelenség prédájává tenni.

Ha a Ludas Matyi ma és nálunk terjedelmet és díjakat áldoz az efféle „mozgalom" felkeltésére, akkor elsősorban nem a kioktatás jut eszembe, hiszen azzal humorügyben amúgy is csak azt érheti el az ember, hogy sótlan, gyomorbajos alaknak bélyegzik, olyannak, aki irigyli másoktól a nevetést. Tehát engedjük meg: lehetséges, hogy ezeken a szoborjelmondatokon sokan derülnek; végül is sokan vesznek részt magán a pályázaton is.

DE HA ÍGY VAN, el kell gondolkodnunk, mennyiben jellemző egy társadalomra az, hogy min nevet. S nevettetőire, hogy milyen eszközökkel élnek.

Anélkül, hogy hosszas elméleti fejtegetésekbe bocsátkoznánk, idézzük mindjárt Arisztotelészt: „A nevetséges valamely hiba vagy rútság, amely fájdalmat és bajt nem okoz." Definícióját meglehetősen továbbfejlesztették, árnyalták az elmúlt évszázadok során, de abban alapvetően mindmáig megegyeznek a szakírók — különösen *Bergson* óta —, hogy azoknak a bizonyos *hibáknak* a nevetségessé tétele a társadalom javítását célozza. A hibák és rútságok természetesen egyaránt lehetnek az egyéneké és a közösségeké.

A klasszikus német filozófia is behatóan foglalkozott a nevetséggessel, a komikussal. *Kant* például felismeri, hogy a komikus szemlélet heterogén képzeteket párosít, amelyek az asszociáció törvénye szerint gyakran távol esnek egymástól, s épp ezért figyelmeztet, hogy aki viccel, annak *ítélő tehetségre* van szüksége, hogy a különöst az általánoshoz tudja közelíteni. *Hegel* pedig már határozottan elválasztja egymástól a nevetségest és a komikust. Az ostobaság és az esztelenség nem szükségképpen komikus, jóllehet nevetünk rajta — mondja és megállapítja, az emberek általában hajlamosak arra, hogy mindenen nevessenek, ami ellentétben áll a megszokottal, a mindennapi felfogással. *„A nevetés ez esetben annak a tetszelgő okosságnak a jele, hogy ők ilyen ellentmondást észrevesznek".*

Igen, a tetszelgő okosság, amely egy tőről fakad a műveletlenség fölényével. Ez a mind használatosabb mai nevetésgerjesztő. Segítségével egy időben valamennyi kabarében a magyar filmdrámák felett ültünk diadalmas kacaj-tort — „nem értjük, nevessük ki" alapon. A képzőművészet, különös tekintettel századunk alkotóira, mindig is hálás témának bizonyult, egy-egy poént a modernek rovására csak úgy mellékesen, töltőanyagként is elsütöttek humoristáink, tisztelet a kevés kivételnek. Egyáltalán, kortársi magyar nevettetőink nagyobb részének első számú céltáblája lett a művészet. És érdekes módon többnyire nem a hibásat, a rútat állítják pellengérre. Nem a hónaljcsiklandozó filmvígjátékokat, hanem a világsikerű műveket. Nem a gyomlálatlanul burjánzó giccset, hanem nagy mesterek nagy munkáit.

MINTHA LASSAN ELFELEDNÉNK, hogy kinevetnünk önmagunkat, saját alkotásaink, mindennapi munkánk gyengéit, visszásságait kellene. Mintha nem érzékelnénk különbséget a művészet művészi paródiája, és az ízetlen, pöffeszkedő lekezelés között. Mintha nem lenne „ítélő tehetségük" azoknak, akik viccelnek.

Ha egy lap 200 forintot ígér az olvasóinak azért, hogy ollóval a kezükben vadásszanak képzőművészeti albumokban sületlen sloganok közzétételére alkalmas műalkotások fényképei után, akkor nem azokon kell megütköznünk, akik élnek a felkínált lehetőséggel. Inkább arra kell gyanakodnunk, hogy társadalmi értékhierarchiánk felettébb borulékony. Aggasztó a humorról alkotott közfelfogásnak az a rohamos átalakulása, melynek eredményeként a nevettetés *minősége* egyre romlik. Az Ön szerint mit mond a szobor? pályázata is jelzése a humor devalválódásának, s a folyamat sajnos jól érzékelhető a tévé, a rádió és a kabarészínpadok műsoraiban. A társadalmi-politikai tartalom ellenében tág teret kapnak az olcsó szóviccek, a még olcsóbb kétértelműségek, s — bizonyítandó, hogy mégiscsak „kultúráltan" nevettetünk — a kultúra értékeinek faragatlan, hitelrontó „felemlegetése".

Sovány vigasz volna, ha másban sem bízhatnánk, mint hogy előbb-utóbb majd csak elmegy a kedvünk a nevetéstől.

Mészáros Tamás

Kezdődik a cukoridény

Feloldódott a termelők tartózkodása
Gépesített szedés, rakodás

(Folytatás az 1. oldalról)

cukorrépát vesznek át október második, illetve november első felében; 2 millió tonna cukorrépa tartós tárolására rendezkedtek be a cukoripari vállalatok. A szerződési feltételekben teljesen új, hogy az idei évtől kezdődően bevezették a cukorgyárak *a cukortartalom növelésére ösztönző* premizálást. Ez az első lépés abban a tekintetben, hogy a gazdaságok *érdekeltsége* ne csak a mennyiségre, hanem a cukorfokra is kiterjedjen. A mezőgazdasági termelők tartózkodása a cukorrépától fokozatosan *feloldódik.* Ezt bizonyítja a több évre szóló szerződések nagy száma is. 1976—1977 és 1978-ra az iparnak 125 ezer hektárra van több éves szerződése partnereivel, de már 1979—80-ra is 110 ezer hektárra kötelezték el magukat a termelők — összesen 711 üzem —, ami azt bizonyítja, hogy a gazdaságok megtalálják számításukat a növénytermesztésnek ebben az ágazatában.

Az idei cukorrépatermést *mérsékelte* a késői vetés, valamint a kedvezőtlen időjárás, a répa ezért kellőképpen *nem fejlődhetett.* A gazdaságokban kézi gyomtalanításra is szükség lenne, hogy a répa cukorfoka növekedjen — a terméssel egetemben. Ezzel mintegy 40 millió forinthoz jutnának a gazdaságok, az ország pedig a számítsok szerint több mint *ötezer vagn cukorhoz.*

A répa felszedését, rakodását az üzemekben tovább gépesítették, a szállítást is jobban szervezték a tavalyiról, és így lehetőség van arra, hogy 25—30 nap alatt *végezzenek* a népgazdaságilag nagyon fontos munkával a gazdaságok. Ha az időjárás nem hátráltatja a betakarítást, akkor november 20-ig *befejeződhet* a répa betakarítása. A cukorgyárak készen állnak, hogy szeptember 8. és 17. között *elkezdjék* a cukorgyártást.

B. L.

KÖZÉLET — DIPLOMÁCIA

Üdvözlő táviratok

A Líbiai Arab Köztársaság nemzeti ünnepe alkalmából a forradalom 7. évfordulója alkalmából *Losonczi Pál*, az Elnöki Tanács Elnöke táviratban üdvözölte *Moamer el-Kadhafit*, a Forradalmi Parancsnokság Tanácsának elnökét, *Lázár György*, a Minisztertanács elnöke pedig *Abdusszalam Dzsallud* miniszterelnököt.

*

Lázár György, a Minisztertanács elnöke táviratban fejezte ki jókívánságait *Raymond Barrenak*, a Francia Köztársaság miniszterelnökévé történt kinevezése alkalmából.

Jaroslav Kozesnyiket fogadta Huszár István

A Magyar Tudományos Akadémia vendégeként hazánkban tartózkodó *Jaroslav Kozesnyik* akadémikust, a Csehszlovák Tudományos Akadémia elnökét kedden hivatalában fogadta *Huszár István* miniszterelnök-helyettes és *Ajtai Miklós*, az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság elnöke. A vendéget elkísérték: *Szent ágothai János* és *Csáki Frigyes* akadémikusok, az MTA alelnökei. A megbeszélésen részt vett *dr. Vaclav Moravec*, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság budapesti nagykövete.

Benke Valéria látogatása Tolna megyében

Benke Valéria, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja, a Társadalmi Szemle főszerkesztője kedden Tolna megyébe látogatott. Délelőtt Szekszárdon a megyei pártbizottság székházában *K. Papp Józseffel*, a Tolna megyei pártbizottság első titkárával és *dr. Szabópál Antallal*, a Tolna megyei Tanács elnökével, s a megyei pártbizottság titkáraival találkozott. A vendéget K. Papp József tájékoztatta Tolna megye társadalmi, gazdasági, kulturális életéről és pártpolitikai feladatairól. Benke Valéria ezután a Tolna megyei pártbizottság oktatási igazgatóságát kereste fel, ahol a vendéglátókkal a marxizmus—leninizmus oktatásának időszerű kérdéseiről folytatott eszmecserét. Ezt követően a *Nagyvilág* moziban megtekintette a Tolna megye fejlődését szemléltető színes dokumentumfilmet.

Délután a megyei és városi vezetők társaságában felkereste Szekszárd új létesítményét, a modern ütőrőházat. Elkalauzolták a vendéget a sötétvölgyi parkerdőbe és az ott széles körű társadalmi összefogással az idén épített fahéjas úttörőtáborba is. Útjának következő állomása a tolnai Aranykalász Tsz volt — ahol a járás és a szövetkezet vezetői fogadták — majd elbeszélgetett a földeken dolgozó kertészeti szocialista brigádtagokkal.

Benke Valéria látogatásának befejezéseként a Tolna megyei KISZ-bizottság és úttörőelnökség Badd-dombori vezetőképző táborában találkozott az ott tanfolyamon részt vevő ifjúsági klubvezetőkkel.

Bálint Józsefet fogadta Rudolf Rohlicek

Bálint József államtitkárt, a Központi Statisztikai Hivatal elnökét, aki hivatalos látogatáson tartózkodik Csehszlovákiában, kedden fogadta *Rudolf Rohlicek* csehszlovák miniszterelnök-helyettes. Megbeszélésükön jelen volt *Barity Miklós*, hazánk csehszlovákiai nagykövete is.

Indiai pártmunkásküldöttség

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának meghívására kedden Budapestre érkezett az Indiai Kommunista Párt nemzeti tanácsának pártmunkásküldöttsége, amelyet *Bira Singh*, a nemzeti tanács tagja, Manipur állam pártbizottságának titkára vezet.

Pártküldöttség utazott Líbiába

Az MSZMP Központi Bizottságának képviseletében *Frank Ferencnek*, a KB tagjának, az MSZMP Békés megyei pártbizottsága első titkárának vezetésével pártküldöttség utazott a Líbiai Arab Köztársaságba. A küldöttség, amelynek tagjai *Szlávics Imre*, a KB tagja, az ELZETT soproni gyáregységének esztergályosa és *dr. Nagy Gábor*, a KB külügyi osztályának helyettes vezetője, részt vesz az 1969. szeptember elsejei líbiai forradalom 7. évfordulójának ünnepségein.

A küldöttséget a Ferihegyi repülőtéren *Varga István*, az MSZMP KB külügyi osztályának helyettes vezetője búcsúztatta.

Jemeni ifjúsági küldöttség

A Jemeni Demokratikus Ifjúsági Szövetség delegációja, amely *Nasser Saleh Gasusnak*, a szövetség főtitkárának vezetésével tartózkodott hazánkban — kedden elutazott Budapestről. A küldöttséget magyarországi látogatása során fogadta *dr. Maróthy László*, a Magyar Szocialista Munkáspárt Politikai Bizottságának tagja, a Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség központi bizottságának első titkára.

Kitüntetések

Az Elnöki Tanács *dr. Bennó Nándornak*, a XX. kerületi Tanács elnökének, eredményes munkája elismeréséül, nyugállományba vonulása alkalmából a Munka Érdemrend arany fokozatát adományozta. A kitüntetést *Szépvölgyi Zoltán*, a fővárosi tanács elnöke adta át.

*

Az Elnöki Tanács *Török Antalnak*, a Központi Fizikai Kutató Intézet tudományos munkatársának, több évtizedes szakmai és munkásmozgalmi tevékenysége elismeréseként, nyugállományba vonulása alkalmából a Munka Érdemrend arany fokozatát adományozta. A kitüntetést *Márta Ferenc*, az MTA főtitkára adta át.

ILLÚZIÓK

A szocialista építés kezdeti, sok illúzióval terhelt időszakában az egyik leggyakrabban hangoztatott tétel úgy hangzott, hogy az új társadalom érdekei kifejezik valamennyi dolgozó osztály és réteg szükségleteit, igényeit, tehát csak a tudatlanság, rosszhiszeműség, kívülállás teremthet érdekellentéteket. Ez a felfogás egyrészt visszatükrözte a voluntarista gyakorlatot, másrészt hozzájárult a kifejlődéséhez. A marxizmus—leninizmus e nyilvánvaló félreértelmezése pedig azért járhatott egyebek között sikerrel, mert minden hibás következtetés ellenére mégiscsak hordozott magában egy nagy alapigazságot. Nevezetesen azt az igazságot, hogy a szocializmus nagy, átfogó érdekei valóban *azonosak* az ember érdekeivel, teljesen függetlenül attól, mennyire van tudatában ennek, milyen helyet foglal el a társadalmi munkamegosztásban, hány gyereke van és szereti-e a feketekávét.

Nem az alapigazság megkérdőjelezése, hanem kitérők és megrázkódtatások nélküli érvényesítése vezetett el a marxista—leninista gyakorlat torzulásmentes helyreállítása után a politikában ahhoz, hogy az érdekek fogalmát *differenciáltabban* kell kezelni. Egyebek között különbségtevésre szorul az, amit a társadalom átfogó, történelmi érdekének nevezhetünk, továbbá *a köznapi* érdekek világa. Ebben az utóbbiban pedig szembe kell nézni azzal a ténnyel, hogy a társadalomban osztály, réteg, csoport meghatározottságú érdekek is vannak, amelyek rosszhiszeműség és megátalkodottság nélkül is szembefordíthatnak egymással egyéneket, közösségeket olyan körülmények között is, amikor a szocializmus igenlése egyébként általánosan elfogadottá vált. Ez a felismerés felszámolt egy nagy illúziót, történetesen az érdekek automatizmusának illúzióját.

Végbement tehát egy marxi—lenini újrafelismerés az elméletben és a politikában egyaránt, ami a többi között azzal járt, hogy kimondhatóvá lettek a naponta érzékelt jelenségek, s kimondásuk úgyszólván egyik pillanatról a másikra különféle hatásokat kezdett gyakorolni a társadalom életviszonyaira. Rendkívül gyorsan aktivizálódtak az emberek abban az értelemben, hogy vélt vagy valódi érdekeik megfogalmazásával politikai akaratot nyilvánítottak, tehát a döntéseket hozók számára most már nemcsak különféle érdekek, hanem kinyilvánított érdekek között kellett rangsorolni.

Ez a helyzet megkönnyítette az érdekek felismerését, de ugyanakkor megnehezítette az érdekek között rangsoroló döntések elfogadtatását, mivel az alternatívák nyilvánosabbá lettek, s mindig nehéz megmagyarázni valakinek, hogy a társadalom általános érdekeivel pillanatnyilag nagyobb, teljesebb összhangban van a saját érdekénél, csoportja érdekénél egy másik ember, vagy másik csoport érdeke. De tekintettel arra, hogy a rangsorolás elkerülhetetlen, mind többen és többen igyekeztek az elmúlt esztendőkben rámutatni arra: ha már differenciáltan közelítünk az érdek fogalmához és megkülönböztetjük az átfogó, történelmi érdeket a köznapitól, differenciáljunk még következetesebben, s ne feledjük, hogy az egyéni, illetve csoportérdekeket *alá kell rendelni a társadalmi érdeknek*, mert különben nagy hibákat vétünk, most már ellenkező előjellel.

S ez a logika teljesen helyénvaló. Szükség van az érdekek kezelésében egy rendező elvre, s az is teljesen kézenfekvő, hogy a mi viszonyaink között ez mindig az a szempont: *mi viszi leginkább előre a szocialista építés munkáját.* Csakhogy: ez az általános szempont nem a köznapi érdekeken kívül, hanem bennük jelenik meg. Ezért teljesen értelmetlen például az érdekek felismerésének jelentőségéről beszélni akkor, ha az átfogó társadalmi érdek eleve adottnak tekintett, s a többi érdeket meg úgyis alája kell ennek rendelni. Az érdekek felismerésének csak akkor van értelme, ha tudomásul vesszük, hogy az átfogó társadalmi érdek a különféle részérdekek integrálása során érvényesíthető. Ezt pedig azért fontos napjainkban hagsúlyozni, mert léteznek olyan felfogások, amelyek szerint az a legkedvezőbb, ha mindenki, a társadalom minden tagja igyekszik háttérbe szorítani az egyéni és a csoportérdekeket, „zöld utat biztosítva" az átfogó érdekeknek.

Első hallásra bármennyire is meghökkentő: ez egyáltalán *nem kedvező*. Ugyanis ha mindenki az átfogó érdekek képviseletére vállalkozik, akkor nem nyilvánulhatnak meg a különféle részérdekek, s a társadalom vezetése számára kevésbé áttekinthető az a folyamat, amit végül is integrálnia kell. *Ahol mindenki integrál, ott nehéz integrálni.* Ezért megfelelően kell értelmezni az ilyen és ehhez hasonló kitételeket: „Ne engedjünk teret az egyéni vagy csoportérdekeknek az össztársadalmi érdekkel szemben!" Amennyiben ez azt jelenti, hogy a politikai döntések lehetőleg ne engedjenek teret ilyesminek, akkor a követelmény helyes. De ha egyesek ebből arra a következtetésre jutnak, hogy ne engedjék megnyilvánulni **ezeket** a részérdekeket a közéletben, a nyilvánosságban, akkor — más szóhasználattal, de régi illúziókkal — csak akadályokat gördítenének a szocialista építés útjába.

A különféle érdekeket nem integrálhatja ki-ki a saját belátása és tapasztalatai alapján *„házilag"*, ez a feladat a társadalom vezető erejére, *a pártra tartozik.*

FODOR GÁBOR

Az USA diplomáciájának fő feladata Afrika sorsának befolyásolása

(Folytatás az 1. oldalról)

a fejlődő országok gazdasági problémáinak megoldásához. Kissinger, aki kedden este Philadelphiában mondott beszédet, az *amerikai diplomácia jelenlegi központi feladatakért* jellemezte az afrikai helyzet alakulásának befolyásolását.

Az amerikai külügyminiszter azt állította, hogy országa „nem kíván magának különleges helyet, befolyást Afrikában" s távol kívánja tartani a kontinenstől „a nagyhatalmi versengést". Ugyanakkor ismét „beavatkozással" vádolta a Szovjetuniót és Kubát az angolai szabadságharc támogatásáért.

Az Egyesült Államok Kommunista Pártja követelte a kormánytól, hogy szakítsa meg mindennemű kapcsolatát a dél-afrikai fajüldöző rezsimmel. A KP követelte, hogy mondják le Kissinger és Vorster, a dél-afrikai fajüldözők vezetőjének szeptember 4—6-ra tervezett találkozását.

Asszal—Szárkisz eszmecsere

Szovjet válasz Rabin nyilatkozatára

(Folytatás az 1. oldalról)

vetítésével kötendő tűzszüneti megállapodást. A PFSZ küldöttsége részt vesz az arab csúcsértekezlet előkészítésére szombatra összehívott külügyminiszteri találkozón.

Izraeli egységek kedden ismét behatoltak Dél-Libanon területére „palesztinok után kutatva". Izraeli katonai körök állítása szerint Ain Ebel falu térségében összecsapásokra került sor a keresztények és palesztinok között, és az izraeli egységek „libanoni kérésre" lépték át a határt. A PFSZ szóvivőjekijelentette: nem tud arról, hogyaz említett határfalu közelébenösszetűzésekre került volna sor.

(MTI) *Valatyin Oszipov*, a TASZSZ hírmagyarázója írja kedden: *Jichak Rabin* izraeli miniszterelnök péreki nyilatkozatban azt állította, hogy a Szovjetunió, amely „szélséges arab köröket támogat", gátolja a közel-keleti béke elyreállítását.

Rabin állítása szöges ellentétben van a valóságos helyzettel. A Szovjetunió, mint ismeretes, sok javaslatot tett a közel-keleti konfliktus igazságos rendezésére. Kijelentette, hogy kész előmozdítani a válság rendezését célzó összes erőfeszítéseket, kész részt venni — az ENSZ keretében vagy más formában — az összes közel-keleti országok határai biztonságának nemzetközi szavatolásában.

Izrael azonban minden esetben útját állja a kezdeményezéseknek, makacsul megtagadja csapatainak kivonását a megszállt arab területekről, és a palesztinai arab nép törvényes követeléseinek teljesítését. Éppen azért, hogy tovább élezze a közel-keleti válságot és a szomszédos országok rovására előnyökhöz jusson. Izrael, amelyet az imperialista erők támogatnak, most véres belviszályt szít Libanonban. Amikor új provokációkat, agressziókat követ el, minden esetben elterelő manőverekhez folyamodik, újabb és újabb koholmányokat agyal ki a Szovjetunióról.

VILÁGHÍRADÓ

Genf: befejeződött a leszerelési bizottság nyári ülésszaka

(MTI) A genfi leszerelési bizottság keddi hivatalos ülésén egyetlen delegátus sem jelentkezett felszólalásra, ami annak a jele, hogy a nyári ülésszakra előirányzott munka a végéhez érkezett. A tavaszi és a nyári ülésszak tevékenységéről a titkárság által előterjesztett írásbeli jelentést a küldöttségek — a korábbi évek gyakorlatához hasonlóan — a nap folyamán nem hivatalos ülésen tekintették át. Kedden délután tartotta tanácskozását a környezeti konvenciótervezettel foglalkozó munkacsoport is.

Újabb ülés Panmindzsonban

(KCNA, ADN) A koreai katonai fegyverszüneti bizottság titkárai kedden a KNDK javaslatára Panmindzsonban ülést tartottak. Az ülésen megvitatták a közös biztonsági övezet rendjének megváltoztatásával kapcsolatos kérdéseket.

A KNDK augusztus 25-én a biztonsági övezet rendjének és nyugalmának szavatolására, illetve a két fél járőrei közötti összetűzések elkerülésére javaslatot terjesztett be.

Az ír parlament rendkívüli ülése

(MTI) Az ír parlament, a Dail, kedden rendkívüli ülésen tárgyalt a kormánynak arról a tervéről, hogy felfüggeszti az alkotmányt, rendkívüli állapotot hirdet, erősen megszigorítja a terroristának bélyegzett szervezetek tagjaira kiróható büntetéseket, és kivételes felhatalmazást ad a rendőrségnek a gyanúsítottak felkutatására és vád alá helyezésére.

Zalai körkép

Gazdagodó falvak

Zalai tudósítónktól.

Jó ütemben halad a zalai falvak községfejlesztési elképzeléseinek végrehajtása. A tervek készítésénél már *figyelembe vették a korábbi falugyűlések javaslatait*, a lakosság sok-sok kérését. Több létesítményt már át is adtak.

Söjtörön földgázvezetéket építettek, így az új házakba is eljut az *olcsó fűtőanyag*. Hamarosan hozzáfognak egy *bevásárlóközpont* építéséhez is.

Tornyiszentmiklóson a felső tagozatosok szeptembertől Lovásziban, a *korszerű körzeti általános iskolában* tanulnak. A gyerekeket iskolabuszok viszik és hozzák majd. A kis falu *régi iskolájában* ezután *több hely* jut az alsó tagozatosoknak, megvalósulhat a tantárgycsoportos oktatás, s óvodát is létesítenek a kisebbeknek.

Zalabaksán és *Zalaszentgróton* új *ABC-áruház* nyílik. *Dióskálban* befejezéséhez közeledik a *sportpálya* építése. A község apraja-nagyja dolgozott a labdarúgópályánál és a lőtéren. A társadalmi munka mintegy *150 ezer forinttal csökkentette* a létesítmény építési költségét.

Csömödéren novemberben, *Zalatárnokon* pedig decemberben adnak át új *községi postahivatalt*. Zalatárnokon emellett még majdnem félmillió forintos költséggel szabályozták az esőzések idején gyakran rakoncátlankodó Szigeti-patakot: mélyítették a medret és gát készült.

Zalaszentmártonban híd épült a Káli patak fölött, *Egeraracsán* bővítik és *korszerűsítik a vegyesboltot. Türjén.* több százezer forint értékű *betonjárda* készült el. A városiasodó *Lenti* élelmiszeriparának új létesítménye a 6000 tonna kapacitású *gabonatároló*.

(kádár)

A bányászat jövője

Huszonhatodszor ünnepli az ország a bányásznapot, köszönti a bányászokat. A népgazdaság fejlődését meghatározó iparág jelenének és jövőjének áttekintését az ünnepi alkalom teszi aktuálissá.

A világ közgazdasági irodalmában, különböző területeken működő tudósok kutatásaiban és munkáiban *mind nagyobb szerepet kap* a gazdasági növekedést meghatározó tényezők között az energiahordozók és az egyéb nyersanyagok szűkössége — illetve a gazdasági növekedés üteme közötti *ellentmondás*. Ismeretesek egyes nyugati intellektuális közgazdasági elméletek vészterhes figyelmeztetései a *növekedés korlátairól*.

Hazánk szakembereinek, gazdaságpolitikusainak állásfoglalásai alapján világossá vált, hogy népgazdaságunk növekedési modelljében is *meghatározó* tényező a nyersanyag- és energiaellátás. Szemben a növekedési korlátokra vonatkozó nézetekkel, az a marxista közgazdaságtanból egyébként logikus álláspont alakult ki, hogy tudatos, a korábbiakkal szemben *minőségileg új* struktúrájú nyersanyag- és energiagazdálkodással feloldhatók a növekedési modell előbb említett belső ellentmondásai.

Az ötödik ötéves tervtörvény szerint *fokozott gondot kell fordítani az energia- és a nyers-, valamint az alapanyag-termelés gazdaságos fejlesztésére*, az ezekre vonatkozó programokat *központi, állami eszközökkel kell megalapozni*. Ezt szolgálja a kormány bauxit-, alumínium- és földgázprogramja is. E célkitűzések időszerűségét alátámasztja, hogy a hazai bányászat feilődési üteme az elmúlt évtizedekben elmaradt népgazdaságunk egészének fejlődési ütemétől. A bányászat és a feldolgozó ágazatok eltérő feilődésének következménye, hogy 1950-ben ásványi nyersanyagszükségletünknek 75 százalékát *hazai forrásból* elégítettük ki, 1975-ben viszont ez az arány *már csak 50 százalék volt*.

A változó követelmények felismerésének hatására elsőként a geológiai kutatások ütemét kellett fokozni. Az új lendülettel indult kutatások eddigi eredménye, hogy a IV. ötéves terv időszakában a kutatások — az építőanyagokat is beleértve — *2,3 milliárd tonna értékesíthető ásványvagyont tártak fel* az eddig ismert készleteken felül, aminek értéke megközelítően 100 milliárd forint.

A megváltozott világpiaci nyersanyaghelyzet és *a megismert készleteink* alapján a hazai bányászat újból fejlődés előtt áll. Új szén- és ércbányák épülnek, *folytatódik a kőolaj és földgáz kutatásának programja*, bővül az építőipari nyersanyagok termelése és a bauxitbányászat.

A feladatok nagyságára elegendő egyetlen példával utalni; az iparágban *egyedülállóan rövid idő alatt* a jelenlegi kapacitás felét elérő bányanyitási programot kell megvalósítani Észak-Dunántúlon. Ezt követően pedig nagy kiterjedésű lignitkülfejtések megnyitása a feladat, valamint további mélyművelési kapacitások várnak előkészítésre — elsősorban a további hőerőművek ellátására. Mindezt a megkötött szovjet—magyar államközi megállapodás alapján, a szovjet bányászok tapasztalatainak hasznosításával, bányász és energetikus szakembereink közreműködésével valósítjuk meg.

A vázolt feladatok teljesítése közben *figyelemmel kell lenni az ország munkaerő-ellátásának és anyagi erőforrásainak ismert korlátaira is*. Az újból dinamikusan feilődő bányászatnak ugyanis nem az a feladata, hogy a világpiaci áremelkedések miatt megdrágult import nyersanyagokat drága, sok élőmunka-felhasználással termelt hazai nyersanyagokkal váltsa fel, hanem, hogy lehetőleg mentesítse az országot a nemzetközi cserearányok változásának számunkra kedvezőtlen hatásaitól, a magas műszaki színvonalú, a tudomány legújabb vívmányait is felhasználó hatékony hazai munkával.

Ez csak úgy érhető el, ha a már működő és az újonnan épülő bányákban *fokozódó mértékben alkalmazzuk a magas színvonalú, korszerű technológiát*. Az ásványi nyersanyagok hazai termelésének hatékony fejlesztésén kívül *fokozott hangsúlyt kap az értékesebbé vált anyagok feldolgozási technológiájának korszerűsítése*. Nagy gondot kell fordítani a felhasználási hatásfok javítására, a nyersanyag-takarékosságra ösztönző megoldásokra, természetesen a környezetvédelmi követelmények figyelembevételével.

E fejlesztések versenyképességéhez *biztosítani kell* a szükséges feltételeket. Az ásványi nyersanyagok termelési kapacitásának fejlesztésében és a termelés hatékonyságához a tudományos, illetve a földtani kutatás, a tervezés, az aknamélyítés és a bányagépgyártás megfelelő kiépítése szükséges — másrészt *nélkülözhetetlen a teljes ipari háttér megvalósítása*, valamint a korszerű termelési technológiákhoz, a berendezésekhez értő, jól képzett bányászok nevelése.

A megnövekedett követelményeket szükségképp *arányosan követnie kell* a bányászok jövedelmének is. Fontos, hogy a fiatalok a pályaválasztáskor lássák a korszerű bányamunka minden szépségét, és a kiemelt anyagi lehetőségeket, egyszersmind *vállalják* felkészültségük állandó fokozását, hogy a szakma nehézségeit legyőzve, eredményes munkával járuljanak hozzá a népgazdaság céljainak megvalósításához. A bányászok mindennapi munkájukkal *igazolhatják a gyakorlatban a hazai bányászat fejlesztési elképzeléseinek realitását*, mert a föld mélyének kincsei csak holt tőkét jelentenek az ember, a bányász nélkül.

Dr. Kapolyi László
nehézipari miniszterhelyettes

Japán export

Új offenzíva

A színfalak mögött ismét *kereskedelmi háború* van kibontakozóban Japán és a Közös Piac között. Bár a két érdekelt fél között már *megkezdődtek* az egyezkedő tárgyalások, az álláspontok *merevsége* miatt egyelőre *nem lehet gyors megoldásra számítani*. Az ellentéteket az robbantotta ki, hogy a recesszióból való kilábalás elején tartó közös piaci országok erősen *sérelmezik* az év elején indult újabb japán *export-offenzívát*.

Kritikus ponton?

A szigetország gazdasága — szinte azonos időben az Egyesült Államokkal — a vezető tőkés országok nemzetgazdaságai közül elsőként mutatta a *fellendülés* je-

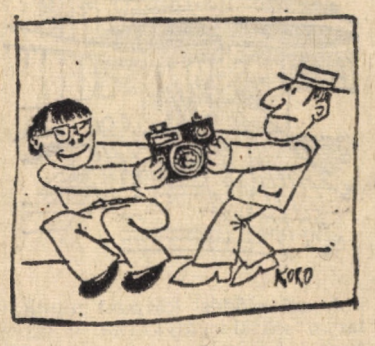

leit a csaknem két évig tartó válság után. Az első félévben a bruttó társadalmi termék (GNP) 7,75 százalékkal *emelkedett*, az inflációt pedig sikerült 9 százalékra *leszorítani* 20-ról! Az előrejelzések szerint a gazdasági élet *kedvező irányzata* tovább tart.

A nyersanyagokban rendkívül szegény Japánt igen erősen érintette a fűtő- és nyersanyagok árának az elmúlt években bekövetkezett ugrásszerű emelkedése. A külkereskedelmi mérlegben jelentkező hiányok kiegyensúlyozására ezért újabb exportkampányt indított, amelynek keretében *korszerű, jó minőségű*, és viszonylag alacsony árfekvésű termékekkel árasztja el az Egyesült Államokat és Nyugat-Európát.

Óriási mennyiségben áramlanak Nyugat-Európába a japán textiltermékek, fényképezőgépek, szórakoztató-elektronikai cikkek, színes televíziók. Egyre inkább konkurrenciát jelentenek a japán személyautók is, melyek különösen a brit gépkocsiipart hozták nehéz helyzetbe. (Volt olyan hónap, amikor Nagy-Britanniában több japán autó talált gazdára, mint hazai.) Amennyiben a jelenlegi irányzat folytatódik, az évtized végére a nyugat-európai autópiacon *a japán részesedés eléri majd a 15 százalékot*. Az USA-ba az említett termékeken kívül jelentős mennyiségű japán acél is beáramlik, s emiatt a közelmúltban komoly *nézeteltéréseket* is támadtak a két ország között.

A Nyugat-Európába özönlő japán áruk mennyisége — hangoztatják Brüsszelben — igen közel ván ahhoz a *kritikus* ponthoz, amikor már a Kilencek saját termelőik védelme érdekében kénytelenek lesznek *drasztikus korlátozó intézkedéseket bevezetni*.

1974-ben a Közös Piac és Japán közötti külkereskedelem 2,1 milliárd dolláros *aktívumot* mutatott a szigetország javára. Tavaly ez a többlet 3,2 milliárdra növekedett, előrebecslések szerint idén *4 milliárd dolláros közös piaci hiány várható a kétoldalú kereskedelemben*. Egyébként Brüsszel a 4 milliárd dollárt jelölte meg „kritikus pontként". A jelenlegi közös piaci deficit nagyságára jellemző, hogy *35 százalékát teszi ki* a Kilencek és Japán egymás közötti külkereskedelmi forgalmi értékének! Az elmúlt években a japán kereskedőket többször szólították fel önkéntes exportkorlátozásra, ami ideig-óráig sikerre is vezetett. Bár jó néhány japán exporttermékre most is érvényes az önkéntes korlátozás, a japán exportoffenzíva *mást bizonyít*. Ezért nem elképzelhetetlen, hogy a Közös Piac a közeljövőben olyan protekcionista lépéseket tesz, amelyekkel megállíthatja a japán áruk özönét.

Ez, persze, nem érdeke a japán üzleti köröknek. A tokiói kormányzat úgy próbál enyhíteni a jelenlegi helyzeten, hogy ismételten *önkorlátozásra szólítja fel az exportőröket*, ugyanakkor *kedvezményeket* nyújt a Közös Piacról származó importnak. Kérdéses, hogy ezek az intézkedések meghozzák-e a kívánt eredményt, azaz, sikerül-e rövid időn belül lefaragni a tetemes többletet.

Érdekek harca

Az érem másik oldala viszont az, hogy a japán többlet csökkenthető lenne a Kilencek *erőteljesebb* exporttevékenységével. Szakértők szerint ez sem jelentene kielégítő megoldást a Közös Piac számára, ugyanis még ebben az esetben sem csökkenne számottevően a „kereskedelmi szakadék" mélysége. A japán termékek iránt ugyanis *egyre növekszik a kereslet Nyugat-Európában*, s a kedvező ár, valamint a jenkivitel szempontjából *kedvező árfolyam* a közös piaci importőröket a rendelések *növelésére* sarkallja. Végleges megoldást tehát a jelek szerint csak a Közös Piac és Japán közötti *megállapodás* hozhat, de ez minden bizonnyal *kemény alkudozások eredménye lesz*. Japán érthető módon el kívánja kerülni az újabb kereskedelmi háborút, sőt a megszorító intézkedések helyett is inkább *a tárgyalásos rendezésre* törekszik.

A Közös Piac számára azért is sürgős a japán exportáradat megfékezése, mert a versenyképes tengerentúli termékek iránti nagy kereslet visszavetheti a tagállamok egyes iparágainak nagyon várt fellendülését. Az angol gépkocsiipar, vagy a nyugatnémet szórakoztató-elektronikai ipar már *segítséget is kért* a kormánytól, illetve a Közös Piactól, mert eladásaik a japán konkurrencia miatt érezhetően *visszaestek*.

A japán kivitel ez évi robbanására jellemző, hogy az első félévben az export 45 százalékkal haladta meg a tavalyi év második felének kiviteli értékét.

Gonda György—Lőrincze Péter

Nézőpont

Gyógy-idegenforgalom

Közeleg az idegenforgalmi ideny vége; kevesebben lesznek a turisták az utcán. Hamarosan a mérleget is megvonhatjuk, hányan jöttek hozzánk, meddig maradtak, s mennyit költöttek. Számuk az idei szezonban is alighanem *sok-sok millióra* tehető, s aligha lesz *kevesebb*, mint tavaly.

Mindez *örvendetes*, ám nem feledteti el a magyar idegenforgalom egyik legtöbb, legrégibb es sajnos, *szünni nem akaró gondját*. Azt, hogy a határainkat átlépő külföldiek számottevő része *csak rövid ideig marad* a vendégünk, többnyire csak átutazóban tölt néhány napot Magyarországon. A szaknyelv ezt így mondja: más, jelentős idegenforgalommal rendelkező országokhoz képest *kevés „vendégéjszakát"* töltenek nálunk a turisták —, ami egyáltalán *nem kedvező* az idegenforgalom mérlegére, pontosabban gazdaságosságára.

Hogyan lehetne a mérleget a számunkra is jobb pozició felé billenteni? Ez *régi* kérdés. Az idei tapasztalatok ismét bebizonyították: a drága luxusszállodák növelése, vagy az olcsó kempingek nagymérvű gyarapítása *nem hozhat egyedül kielégítő eredményt*. Az egyik ok: Magyarország *igy sem számit már a legolcsóbbnak a külföldi túristák szemében*. Márpedig az árak a versenyképesség legfontosabb tényezői! A másik: a kempingek számottevő bővítése *ellen* szól, hogy a magyar éghajlat *nem garantál* kellő számú felhőtlen napot, a délibb országokhoz képest, tehát túl rövid az az időszak, amelyben a kemping valóban komfortos, kellemes, vonzó elhelyezésnek bizonyulhat.

Van azonban egy megoldás, amely a magyar idegenforgalmi ágazat szempontjából *alapvető lehetne*, de amire mégsem mindig irányul kellő figyelem. Ez pedig a *gyorsan és eredményesen bővíthető gyógyturizmus*. A magyar gyógyfürdőket a külföldi orvosok *alig ismerik*, nemigen ajánlják betegeiknek — pedig a gyógyfürdőzés világszerte *reneszánszát* éli.

Fürdővel gyógyítani eredményes — e medicina *terjed*. Mivel adottságaink jók hozzá — a gyógy-idegenforgalom Magyarországon is az egyik *legkifizetődőbb exportágazat* lehetne.

Nem kétséges: a magyar gyógyfürdők, szanatóriumok *fejlesztésre szorulnak*, hogy adottságaikat *kiaknázhassuk*. Mert eredményre kétségkívül csak akkor lehet számítani, ha gyorsul a magyar gyógyfürdőhelyek rekonstrukciója és a gyógyhelyeket megfelelő üzlethálózattal, szórakozási lehetőségekkel régi rangjuk-hírük színvonalára emeljük. Ebben az utóbbi években tapasztalható ugyan némi javulás. Eredmény a Danubius Szálloda és Gyógyfürdő Vállalat, a Danubius Thermalturizmus Utazási Iroda életre hívása, valamint a gyógyszálló-építési program kidolgozása. Ám az igazi előmenetelhez lépésváltásra, *gyorsításra* lenne szükség. Arra, hogy a világszerte kibontakozó hasznos divat, a turizmus e számunkra előnyös hajtását, a gyógy-idegenforgalmat *értékéhez méltóan* fejlesszük.

Forgács Katalin

HORIZONT

Őszi vásár Lipcsében

Lipcsében *vasárnap megnyílt* az őszi vásár. A szeptember 12-ig tartó rendezvényen *50 ország több mint hatezer kiállítója* mutatja be termékeit. A legjelentősebb kiállító a Szovjetunió lesz hatezer gyártmánnyal.

Információcsere áremelésért

Rio de Janeiróban *befejeződött* öt cukortermelő ország — Brazília, Argentína, Kolumbia, Peru és Dominika — képviselőinek kétnapos értekezlete. Bejelentették: a jövőben műszaki információkat cserélnek, hogy *növelhessék a cukor világpiaci árát*. A cukortermelőket jelentős veszteségek érik, mert a jelenlegi cukorárak gyakran *nem fedezik* a termelési költségeket.

Egy mondatban

Az Európai Szabadkereskedelmi Társulás *(EFTA)* adatai szerint a tagországok közül 1975-ben *csak Svájc* külkereskedelmi mérlege javult lényegesen, a többiek jelentős hiánnyal zártak.

Chilében az elmúlt 12 hónapban *200,3 százalékos* volt az infláció.

Japán társadalmi összterméke az év második negyedében *1,1 százalékkal növekedett*, szemben az első negyedevi 3,2 százalékkal.

Ausztria társadalmi összterméke 1976-ban várhatóan *három százalékkal emelkedik*, s a külkereskedelmi hiány a jelek szerint *meghaladja* majd a tavalyi 5610 millió schilinget.

KGST-tanácskozások Budapesten

Textilipar, iparjogvédelem

Szombaton Budapesten *befejeződött* a KGST textilipari gazdasági és műszaki-tudományos együttműködési állandó munkacsoportjának XIV. ülése. A tanácskozáson egyebek között a KGST-országok textiliparának fejlesztési prognózisával, az 1985—1990 közötti időszak szakosítási kérdéseivel és az ágazat legfontosabb kutatási témáinak összeállításával foglalkoztak. *Elfogadták az 1977. évi munkaprogramot, valamint a szabványosítási tervet.*

Az *európai* KGST-országok állami szabadalmi irodáinak igazgatói szombaton Budapesten tanácskoztak. Megállapodtak, hogy az export hatékonyságának fokozása, valamint az országok tudományos-műszaki fejlődésének elősegítése érdekében *együttműködési fórumot* hoznak létre. A nemzetközit iparjogvédelmi képviseleti tevékenység fejlesztését és tökéletesítését a szocialista országokban *jelentősen elősegíti majd* a tapasztalatok és információk rendszeres átadása.

Új vonások Kőbányán

Mint **kőbányai** lakos, magam is tanúsíthatom, hogy az idén nyáron a „Csajiból" ismét Csajkovszkij park lett. Ez pedig a tavaly november 7-én megnyílt új Pataki István Művelődési Központnak, az ország egyik legszebb, legkorszerűbb művelődési házának köszönhető.

A Csajkovszkij nevét viselő, árnyas kőbányai park az ötvenes években igazi kultúrközpont volt, szabadtéri színpadának változatos műsora, a kellemes környezet a város minden részéről csábította az érdeklődőket. Aztán a park kulturális hagyományai lassan semmivé foszlottak. A park — a gyerekek körében azért változatlanul népszerű és romantikus Csaji — állapota egyre romlott.

A Pataki Művelődési Központ szakemberei a kerületi tanács támogatásával elhatározták, hogy *megújítják a park jó hagyományait, és a Csajkovszkijban pihenő- és kultúrparkot rendeznek be.* Tavasszal megkezdődött a munka. *A szabadtéri színpadot, a nézőteret, a szökőkutat a kerületi üzemek szocialista brigádjai építették fel, s a park júniusban sikeres Csajkovszkij-esttel megnyílt.* Azóta minden generáció nyári programjáról gondoskodnak a kellemes környezetben.

— *Pedig az idei évadot még kísérletinek tekintjük* — hárítja el az elismerő szavakat *Balogh Lajos*, a művelődési központ igazgatója. — *Szabadtéri műsortervünk a jövő esztendőre válik csak teljessé, az idei tapasztalatok birtokában.*

Nemcsak a park, hanem az egész kerület kulturális arculata nagyot változott a ház átadása óta eltelt háromnegyed év alatt. A Pataki István Művelődési Központ irányítása alá tartozik ugyanis több kerületi létesítmény, az említett parkon kívül az Ifjúsági Klub és az úgynevezett „városszéli művelődési ház", s valamennyi intézményt igyekeznek jól felhasználni elképzeléseikhez. Idei programjuk megvalósulásában döntő volt, hogy sikerült felvenni a kapcsolatot a kerület üzemeivel, szocialista brigádjaival. Jellemző adat: *ez idei bérleti sorozatukra kiadott 350 bérletet 4 nap alatt megvásárolták a brigádok.*

Az igazgató elégedetten mutatja azt a táblázatot, amelyből kitűnik, hogy programjaikra az egyes brigádok milyen létszámmal jelentkeztek. Érdekes, hogy például az ősszel induló retorikai stúdió — ritka kezdeményezés! — milyen érdeklődést váltott ki: hetvenegy jelentkezőre számíthatnak. Rendkívül sok látogatót várnak a Kőbányai Munkás Filmfórum programjaira is. Ez szintén új kezdeményezés: a filmvetítéseken és esztétikai előadásokon túlmenően mérni — s ha lehet, publikálni — fogják az egyes filmek fogadtatásának mérőszámait is. A házban ugyanis olyan (zenélni is tudó!) *„bírálógépet" szerkesztettek,* amelyik, az érdeklődők által beütött vélemények alapján, kiadja a Fórum közönségének együttes értékelését. Így, ilyen játékos eszközökkel is arra törekszenek, hogy látogatóik minél jobban megszeressék a művészetet.

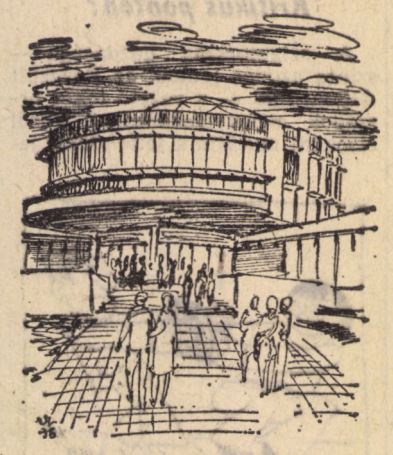

A művelődési központ munkatársai sokféle pályázattal is igyekeznek szolgálni a művelődés demokratizmusát, felszínre hozva az emberekben rejlő értékeket. „A mi brigádunk" címmel meghirdetett pályázaton a brigádtagok együttesen elemezték kulturális vállalásaikat. A most induló „Tanul a brigád" pályázaton arról kell számot adni, hogyan segítik a közösségek azokat, akik még nem végezték el a nyolc általánost.

Érdekesnek ígérkezik a jövő évre tervezett nyugdíjas pályázat is. *Arra kérik fel a volt kőbányai dolgozókat, írják le, ők miben látnák régi munkahelyükön a hatékonyabb munkavégzés, a termelékenység növelésének feltételeit.*

— *Kettős célunk van e pályázatokkal* — mondja *Balogh Lajos.* — *Egyrészt rengeteg hasznos energiát szabadíthatunk fel. A nyugdíjasok tapasztalatainak átvétele mérhetetlen tartalék lehet a vállalatoknak is. Másrészt egy sor támogatót, aktivistát nyerhet így a mi szűkebb, kulturális területünk is.*

Úgy vélekednek, hogy a nyugdíjasokon keresztül a legfiatalabbakig is eljuthatnak. Hogyan? Például a *Korszerű nevelés nagyszülőknek* című előadássorozattal, vagy az idős emberek nemzetközi találkozójának megrendezésével.

A kerület nyugdíjasai kezdettől díjtalanul látogathatják a művelődési központ rendezvényeit. Az idei kísérleti év máris sok hasznos tapasztalatot hozott. A felmérések alapján ősztől korábbi időpontra teszik a nyugdíjasok programját. Egy szomorú statisztika — az idős emberek utcai baleseteinek gyakorisága — pedig arra készteti a művelődési központ szakembereit, hogy *közlekedési vetélkedők rendezésével bővítsék programjukat.*

A főváros X. kerületének üzemeiben a munkások fele vidéki lakos. Az ingázók 75 százaléka — mintegy 30—35 ezer ember — a monori, a nagykátai és a ceglédi járásból utazik naponta Kőbányára. Művelődésük megoldása különösen nehéz vállalkozás.

— Az ingázóknál *legizgalmasabb az idő kérdése.* Örök feszültségben élnek, kötve a menetrendhez, az üzletek nyitva tartásához, s utazásuk elveszi szabad idejük jelentős részét. Ezért a bejárókkal való törődést nem tudjuk más intézményektől elszigetelve megoldani. *Tárgyalásokat kezdtünk például a MÁV-val a közlekedési kultúra javításáért.* Sokszor egészen apró, látszólag jelentéktelen dolgokon is múlik ez: nem mindegy például, hogy egy állomás várótermét huszas vagy százas égőkkel világítják meg. Huszas égők fényénél nem várhatjuk, hogy az emberek olvassanak.

— Fontos tehát a koordináció is. Egyeztetnünk kell elképzeléseinket az ingázók lakóterületével és munkahelyével. *A monori járás vezetőivel közösen néhány hete már sikeres kulturális és sportnapot rendeztünk a pihenő- és kultúrparkban.* A három járással közösen kívánjuk megoldani az induló *Mindenki Iskolája*-sorozat támogatását is. Nem frázisokkal, hanem *technikai eszközökkel, konzultációk szervezésével, pedagógusok bevonásával segítjük az ingázókat az általános iskola elvégzésében.*

A művelődési központ épületében működik a Szabó Ervin könyvtár kerületi fiókja is. A könyvtár szerepet és feladatot kap a művelődési központ fontosabb rendezvényein, s közönségtoborzást is végez. A komplex közművelődési tevékenységet jellemzi, hogy augusztus elején — amikor telt ház előtt vendégszerepelt Kőbányán az indiai Kerala állam táncegyüttese — a könyvtár indiai könyvkiállítást rendezett, a nézők pedig sokszorosított tájékoztatót kaptak a belépőjegy mellé, amely részletesen ismertette India táncművészetét, s ajánló bibliográfiát közölt a távol-keleti országgal kapcsolatos irodalomról.

Köves József

Gerő András rajza

Biennále Szombathelyen

Mini- és maxitextíliák

Másfél évtizeddel ezelőtt még a Művészettörténeti ABC is tétovázás nélkül *síkművészetként* határozta meg ezt a műnemet. Ma manapság már természetes, hogy a textília helyet kér a térben, hiszen jó néhány éve végérvényesen meghódította a *harmadik dimenziót* is. Ma már alig akad középületbelső avagy modern lakás, ahol ne bukkannánk faliszőnyegre. S amint az lenni szokott, nemcsak szakmai berkekben, hanem az amatőrök táborában is elharapózhat a fáradt rutin, előbb-utóbb felütheti fejét a *giccs.* A jó értelemben vett kereskedelmi érzéket is egyhamar háttérbe szoríthatja a kalmárszellem. A Képzőművészeti Alap üzleteinek kirakataiban, az egyéni vagy csoportos textilkiállításokon művészi kivitelezésű egyedi példányok kínálják magukat. Kisebb-nagyobb sorozatokban iparilag gyártott faliszőnyegek is meglehetősen nagy választékban kaphatók a lakberendezési áruházakban, szőnyegboltokban. Az egyik üzletben még frappánsan dekoratív térelválasztó kötélfonadékot is láttunk, amely egyben folyóirattartóként is szolgált. Kis utánajárással bárki beszerezheti a neki megfelelő lakástextíliát. Pénztárcája és ízlése szerint. És most főleg az utóbbiról szeretnénk beszélni. Ezért tartjuk örvendetesnek nemcsak a szakmabeliek, hanem a közművelődés szempontjából is, hogy néhány esztendeje Szombathely rendszeres, országos fórumot teremtett a textilművészetnek, amely újabban nemzetközi kitekintést is nyújt az érdeklődőknek.

MIKROKOZMOSZ. A Savaria Múzeum emeleti termeit járva Bartók gyermekek számára írt, játékosan komoly zongoradarabjainak összefoglaló elnevezése jut eszembe, miközben a félszáz hazai és tíz külföldi részvevő miniatűr ötleteit szemlélem. A „kistextília" éppúgy önálló és más léptékben többnyire megismételhetetlen műalkotás, mint például a kisgrafika vagy a kisplasztika. Sajátos belső törvényei, az anyagszerűség határai eleve megszabják lehetőségeit és korlátait. Ez előnyt és hátrányt jelent egyszerre. A minitextil nem intézhető el egyetlen kézlegyintéssel, mint a maxitextil előzetes terve vagy vázlata, hiszen a legritkább esetben fogalmazható át gyakorlati célra. Létjogosultságát inkább dekorativitásában, próbálkozó szerepkörében keresnénk — legalábbis a biennálén látottak alapján. Ezek az egyedi darabok idővel érdekes iskolapéldái lehetnének egy leendő, állandó jellegű kiállításon a világszerte dívó nemzetközi törekvéseknek.

A magyar miniatűrök részben tartják a rokonságot a külföldi példaképekkel. Szép számmal szerepelnek természeti formák költői átültetései vagy karikatúraszerű megformálásai. Ehhez természetes eredetű fonalat és műszálat, vagy különböző arányú keveréket egyaránt felhasználnak. Sokszor a konkrét tárgyak is szerephez jutnak (bábfej, dísztök, kesztyű, kavics, toll), olykor gyermeki játékossággal, máskor abszurd körítésben (cérnával burkolt fúrók, dugonúzók), vagy akár plakátszerűen tömör kompozícióban. Az elvont, mértani formarendszerű alkotások közül artisztikus hatásúak a stilizáltan magyaros hatású filclapolások vagy a fémkeretekre tekert műszál hálók.

MAKROTEXTÍLIÁINK többsége a földszinti nagyteremben sorakozik. Itt legalább ugyanennyiféle ötletet üdvözölhetünk. És ez nem is véletlen, hiszen sokszor ugyanazokkal a nevekkel találkozhatunk. Az idén díjazott darabok sokféleségéből arra lehet következtetni, hogy a Savaria Múzeum országos viszonylatban is számottevő, modern magyar textilgyűjteménye újabb jellegzetes példányokkal gyarapodhat ezáltal. Puritán, síkban és natúr árnyalatokban tartott, négyszögletes formájú, természetes anyagokból hagyományos módon szőtt szőnyegek az idén is akadnak. De most előtérbe kerültek a merészebb, formabontó és műfajhatárokat elsöprő kísérletek.

Ilyen az első díjas *Hidak* című alkotás is, amely a tavaly létesített Velemi Textilművészeti Alkotóműhelyben készült. Címéhez híven átmenetet jelent az avantgarde törekvések és a mesterség ősi egyszerűsége között. Négy kettős osztatú „függőhíd" ez, natúr szizálból fonva, amely vonalainak lendületével, érdekes ritmusával hat bármelyik nézetből. „Kiállítási tárgy" mivoltán túlmenően talán színházi díszletelemként volna leginkább hasznosítható. A második díjas *Omlás* függőleges faliszőnyeg. A gyapjú és kender homokszíntől kakaóbarnáig terjedő árnyalatait, valamint a bogok, rojtok, csíkok, hasítások, sőt szövésbe foglalt kavicsok textúráját variálja — gyönyörűen. Bármilyen belsőépítészeti térben sikerrel alkalmazható lehetne. Nem ilyen egyértelmű a szintén díjazott *Maximális ruha* vagy a gyári eljárással készült *Kimozdulás a síkból* gyakorlati rendeltetése. A *Gyűrött textil* című, kézi technikával festett lenvászon is annak a világszerte elterjedt irányzatnak enged kissé öncélú formai bravúrral, amely a síkban, optikai hatással, teret sejtet. A *Gondolkodószékek* triptichonja praktikus és esztétikus is egyben, de az egymásba kapcsolt műanyag mentőöv pár, vagy a habszivacs hengereken áttekert rongyszőnyeg — sem ez, sem az. Grafikai és festői hatásra törekvő, merev rámán rögzített „táblakép" is akad, meg kinetikus oszlopszerűség. De ami érdekes kis méretben, néhány méteresen már gyakran megkérdőjelezhető a „rendeltetésszerű használata".

A IV. fal- és tértextil-biennále napirakészen zárkózik fel a művészi szőnyegszövés nemzetközi mezőnyéhez. Ez remélhetőleg mihamarabb meghozza majd a hazai közízlés fejlődésének, a közigények színvonalas kielégítésének valós eredményeit is.

Wagner István

Bilicsi

Életemnek egy korszakában számomra ő jelentette a színészt. Ez boldogult ifjúkoromban volt, úgy tízéves korom táján. Addig csak a cirkuszt látogathattam („gyerekeknek az való"), s a színművészetet szememben a bohóc testesítette meg. Valahogy azt hittem, csak a porond a színpad, csak a lisztes kép a maszk, és csak a burleszk a műfaj. Hogy aztán Bilicsi Tivadart milyen előadásban láttam először, arra már nem emlékszem, talán az Operettben, talán a Magyar Színház egy vígjátékában. Csak a rácsodálkozás maradt bennem elevenen; az ámulat, hogy lám csak, lehet egy színész egyszerre bohóc is, meg más; komédiázó és tragikus maszk; hogy nevetést nemcsak mesterségesen lehet kicsalni, külsőséges eszközökkel, de úgy is, hogy közben igazán meghatódunk, a sírás szorongatja torkunkat.

Azóta számos alakban láttam: percértékű filmekben és komoly komédiákban, operettbuffóként, s még tragikus hősnek is — de nincs rá okom, hogy kamaszvélekedésemen változtassak. Hiszen végül is mindig ugyanaz a figura állt előttem: az őskomédiás, aki tudja, hogy amit csinál, csak játék, de aki azt is tudja, hogy ez a játék életre-halálra megy. Aki ismeri, mert százszor megélte az ellentmondást, ami a

színészi munkában az elillanó csacskaság és az önpusztító véráldozat között feszül. Van teátrista, aki belepusztul ebbe az állandóan jelenlevő feszültségbe. Bilicsi szerencsésebb alkat, mert a művészetébe integrálta. Innen, hogy minden mégoly könnyed figurája — Beppója, Ragenau-ja, Francia királya, Rettegi Fridolinja — elmélyült, tragikus színekkel is ötvözött alakítássá válik, és innen, hogy klasszikus alakításai — egy Grumio, egy Mosca, egy Trinculo — mind felvértezettek azzal a belülről fakadó kedéllyel, amellyel csak az igazi életigenlő rendelkezik.

Repertoárja ezért ívelhet minden különösebb törés nélkül a sramlinótától Shakespeare-ig.

A most 75 esztendős színészről nemrégiben televíziós portréfilm készült. Ez alkalomból a Rádióújság borítólapon közli egy kinagyított fotóját Drong bohóc maszkjában. Ez a felvétel művészetének hiteles jelképe lehet. Rikító selyemöltöny, széles nyakfodor, festett száj, groteszkül kihúzott szemöldök. S e jelmez és maszk mögött sokat tudó, szomorú tekintet; bölcs és beletörődő pillantás. Lehet, hogy a kép forgatásszünetben készült, az éppen fáradt színészről. Mégis olyan pillanatfelvétel, amely nemcsak őt idézi maradandó érvénnyel, hanem azt az örökös küzdelemre késztető ellentétet is, amely minden színészben ott él, s ami a színészi munka lényege.

L. A.

Exportremények

A bútoripar tervei már nem álmok – Szerződés az IKEA-val

Kevesen tudják, hogy bútoriparunknak már eddig is volt egy területe, amely *meghódította* egész Európát, s ez a stílbútor. A nagy hagyományokkal és aranykezű mesterekkel rendelkező szövetkezeti ipar termékei évente *5—6 millió dollár értékű* tőkés exportot jelentenek. A stílbútorgyártás voltaképpen *nemzeti érték*, épp annyira megbecsülendő, mint például Csehszlovákiában a jabloneci divatékszer.

A stílbútorgyártás ma már *nem manufakturális* jellegű, jó néhány részműveletet gépesítettek, de a szakma igazi értékét továbbra is a mesterek adják. S mivel jó részük felett már *eljárt az idő*, a fiatal iparművészek, belsőépítészek pedig inkább *más területek iránt érdeklődnek* — nem ártana még idejében felfigyelni erre a jelenségre és gondoskodni az itt dolgozók fokozottabb ösztönzéséről.

Divat a stíl

Ugyancsak bevált tőkés exportcikkünk a különféle hajlított és fűrészelt ülőbútorok gazdag választéka. Az alkalmazott technológia korszerű, a minőség szintje magas és egyenletes — nem csoda, hogy keresettek a magyar székek, fotelek. Tovább javítja exportképességünket a november elején átadandó új mohácsi székgyár: kapacitása évi 400 ezer — s csak exportra fog termelni.

Ám igazán „betörni" a tőkés piacokra a modern szobagarnitúrákkal lehetne: az első kedvező lépésekre éppen az elmúlt hetekben került sor. Tizenhét bútoripari vállalat és szövetkezet — az Artex Külkereskedelmi Vállalat közvetítésével — *ötéves szerződést kötött* a világhírű svéd IKEA céggel. Ez a vállalkozás a világ *legnagyobb* bútorkereskedelmi konszernje, majd mindegyik nyugat-európai fővárosban vannak áruházai, de bázisa és egyéb propagált stílusa is az „északi bútor". Állandó szállítói négy-öt nagy cégre tehetők, de az utóbbi években *szívesen próbálkoztak a szocialista országok termékeivel is.* Kötetnyi — kétszás oldalas — szakkatalógusuk (amely csak tavaly 10 millió példányban kelt el) három—öt évre kínálja a bútort: ennyi ideig kell a kooperáló vállalatnak *folyamatosan magas minőségi színvonalat és szinte percre pontos szállítási határidőt tartania.* S ez bizony nem könnyű követelmény... A svéd cég 100 mintát — azok teljes tervdokumentációját — bocsátotta a magyar gyárak rendelkezésére: ebből választották ki közösen a modelleket: kárpitozott bútorokat, szekrényfalakat és fenyőbútorokat is.

Bár az idei esztendő még csak a próbaszállítás éve — az üzlet értéke így is *meghaladja az egymillió dollárt.* Jóval jelentősebb ennél a kooperáció lehetősége: főként az a fejlesztési, termelési tapasztalat, amit a hazai gyártás során is kamatoztathatunk. A szerződés szerint egyébként az IKEA-bútorok mintegy 10—20 százaléka *belföldön kerül forgalomba.*

Nagy üzlet lehet

Szeptemberben kerül sor a finn—magyar bútorszakbizottság újabb ülésére, ahol a kooperációk, s az árucsere további bővítéséről tárgyalnak majd. (Je-

lenleg 150—200 ezer dollár értékűek a kölcsönös szállítások.) Szó lesz harmadik piaci közös fellépésről is, valamint a szakmai tapasztalatok további átadásáról — főként az egyedi jelleg és a nagy sorozatú gyártás lehetőségeinek összehangolásáról. Az együttműködés eredményei alapján — akár finn, akár más nyugat-európai országgal — *termelési és értékesítési közös vállalat létrehozását tervezik,* mely főként a korszerű magyar szállodai berendezésekre épülne.

S ez a terület vezet át az ágazat KGST-beli *sikereihez.* Eddig több nagy szállodát, irodaházat, színházat, éttermet s egyéb szórakozóhelyet rendeztek be a szocialista országok magyar közületi bútorokkal. Az elért színvonalra utal, hogy a Szovjetunió *minőségben közvetlenül a finn gyártmányok mögé helyezi a magyar bútorokat...* Nemrég például a Togliatti Autógyár irodaépületének berendezésére kértek ajánlatot. Nagy „üzletet" jelenthet a következő hetekben a moszkvai Technika Olimpia kiállítása, mely már az 1980-as sportjátékokat készíti elő.

A széles körű tervek — reálisak. A bútoripari rekonstrukció jó bázist teremtett. A 106 termelő vállalatot, szövetkezetet felölelő alágazat tavalyi termelési értéke elérte a 8,4 milliárdot, ami 1980-ra — 1,2 milliárdos fejlesztés mellett — 11,5 milliárd forintra nő, miközben a *tőkés export megduplázódik,* a szocialista kivitel pedig *40—50 százalékkal bővül.* A bútorexport *kifizetődő* a gyártónak, és a népgazdaságnak is: a dollárkitermelési mutató *jobb az ipari átlagnál* (35 forint körüli). A bank s a tárca szakemberei nem kezelik „mereven" a tervezett fejlesztési összeget: ha gazdaságos exportot tárnak fel a vállalatok, akkor *van mód újabb beruházásra is.* Kedvezően bírálták el például a Szék- és Kárpitosipari Vállalat, a Cardó Bútorgyár és jó néhány szövetkezet fejlesztését. A minisztérium terveinek középpontjában egyébként is a *kis- és középüzemek állnak.* Ebben a szakmában ugyanis *alapkövetelmény a rugalmasság!*

A minőség korszaka

Ahhoz azonban, hogy az V. ötéves terv valóban *a „minőség időszaka"* legyen a bútoriparban, jó néhány, *rendszeresen visszatérő gondot meg kell oldani.* A belföldi minőségi panaszok többsége a szállítás, raktározás hiányosságaira vezethető vissza. (A Könnyűipari és a Belkereskedelmi Minisztérium megállapodott abban, hogy az eddigieknél több bútort zsugorfóliás csomagolással hozzanak forgalomba.) Terjesztik az elemekre bontott, előre csomagolt — otthon összeszerelhető — bútorok gyártását, s ehhez megszervezik a szervizszolgálatot is.

Lényeges előrelépés, hogy az alágazat ötödik ötéves tervét már az elsődleges faiparral és a bútorkereskedelemmel *közös koncepcióban vitatták meg;* ez nemcsak a „háttér ipar" — gondjait oldja fel, de a szemléletváltozás útját is mutatja: összefogva, közös fejlesztésekkel gyorsabb előrelépést és jó minőséget garantálhat a bútoripar.

De nemcsak a faiparral javult az együttműködés. „Örökzöld" panasz volt a zárak, veretek, pántok, csavarok hiánya. A tárca most a KGM-mel közösen, elsősorban a gépipari szövetkezeteknél keres és talál megoldást. De nem csupán szövetkezeteket tesznek érdekeltté: az Elzett például NSZK-licencet vásárolt. *Erősödik a koordináció a nehézipar is:* a Bútoripari Tervező Iroda most készít tanulmányt felületkezelési, ragasztási technológiák hazai alapanyagú kiváltására.

A gyártás biztonságát fokozza az *egységes fellépés.* Az illetékesek ezért bútoripari közös vállalat létrehozását tervezik, amely koordinálná a vállalatok, szövetkezetek anyagbeszerzéseit, gyártmányfejlesztéseit, sőt kiterjedne az együttműködés a kül- és belföldi értékesítésre is.

Bossányi Katalin

Laoszi gazdaság

Országépítés békében

Laoszban is — akárcsak Indokína többi háború sújtotta országában — a béke megteremtésével egy időben lázas helyreállítási, gazdaságépítő tevékenység indult meg.

A hosszan tartó háború éveiben Laosz gazdasági léte az Egyesült Államoktól függött. Az ország évente mintegy *350 millió dollár segélyt kapott* az USA-tól, ennek az összegnek azonban túlnyomó többsége — 300 millió dollár — katonai célokra érkezett, s mindössze 50 millió dollár szolgálta a gazdasági élet — ha ugyan lehetett gazdasági életről beszélni — fenntartását. Súlyos gondot okozott a lakosság ellátása rizzsel, ezért a gazdasági segély döntő részét rizsimportra kellett fordítani. Évente 60—70 ezer tonna rizs behozatalára szorult Laosz. Az elmaradottságra jellemző, hogy az egy főre jutó jövedelem évente mindössze 70 dollár volt.

Laosz új vezetésének igen sok problémát kell megoldania. Mindenekelőtt utat kell vágni a tengerhez, Thaiföld ugyanis lezárta a laoszi áruk előtt határát. Az új „kapu": Vietnam, amelynek szakemberei már *meg is kezdték* az útépítést a két ország között. A tervek szerint az idei év végére elkészül az első út a tervezett háromból. Sőt: a VSZK Hanoi kikötőjének egy részét *átengedi* Laosznak.

Az újjáépítés egyik alapvető feltétele az infláció és a feketepiac felszámolása. Becslések szerint a fogyasztási cikkek ára Laoszban tavaly *178 százalékkal emelkedett.* A feketepiacon csillagászati összegeket kértek a benzinért, a cukorért és egyéb hiánycikkekért. A júniusi pénzreform — egy új „Kip" 20 régivel egyenlő — következtében várhatóan *megszűnik a feketepiac,* és mérséklődik az infláció is. Számottevő változásra azonban az áruhiány fokozatos felszámolásával lehet csak számítani. Ezt szolgálja az új politikai és gazdasági vezetés stabilizációs programja.

Az idén Laosz várhatóan nem szorul már rizsbehozatalra, sőt már *kivitelre is jut* a termésből. Megkezdődik a természeti kincsek kiaknázása és feldolgozása, amelyeknek exportja révén csökkenthető a külkereskedelmi mérlegdeficit. Az iparfejlesztés keretében cement-, bútor-, papírgyár épül, és lerakják a textilipar alapjait is.

Laosz egyelőre a sokirányú gazdaságfejlesztés kezdeti lépéseit teszi meg, amelynek létfontosságú feltétele volt az amerikai függőség *megszüntetése.*

Tervezik a mezőgazdaság fokozatos kollektivizálását, s az állam szerepének növelését a gazdasági életben. Laosz az elengedhetetlen fejlesztést elsősorban önerőre támaszkodva kívánja megvalósítani, és felhasználja a szocialista országok segítségét az újjáépítésben és az új gazdasági rend kialakításában. A *Szovjetunió például segít* a geológiai kutatásokban, valamint a nyersanyag-kitermelő ipar megteremtésében. Laosz *az NDK közreműködésével* építi ki egészségügyi hálózatát. A többi szocialista ország is részt vesz a fiatal állam segítésében, az infrastruktúra mielőbbi kialakításában. A szomszédos Vietnami Szocialista Köztársaság folyamatosan küld Laosznak élelmiszert, gyógyszert, üzemanyagot, s így az indokínai háborúból eredő szolidaritás *fokozatosan gazdasági együttműködéssé alakul át.*

Cs. Gy.—L. P.

MÁV-gyorsjelentés

Itt az őszi csúcs!

A tavalyinál *félmillió tonnával többet, 11,1 millió tonna árut* továbbított a MÁV az elmúlt hónapban rendeltetési helyére. A 8 hónap összesített eredménye viszont még mintegy 600 ezer tonnával alatta van a tavalyinak. Különösen *a nemzetközi forgalom* — a tranzit-, valamint az export—import-fuvarozás — *csökkent, a belföldi* mind a tavalyihoz, mind az előirányzotthoz képest *növekedett. Januártól* augusztus végéig *összesen 85,7 millió tonna árut* fuvarozott a MÁV. Az eltelt időszakban *nem maradt vissza késedelmes szállítás miatt áru.*

Vége van azonban a korábbi, viszonylag kedvező helyzetnek. Az elmaradt szállításokat már *nehezen tudják pótolni,* mert erősen megnövekedtek a napi feladatok. Szeptember 10-én megkezdődik a cukorrépa-szállítás, amihez hamarosan naponta 1000—1500 vagonra lesz szükség. A MÁV a gyárakkal és a fuvarozókkal szorosan együttműködve pontos rakodási, szállítási menetrendet készített. A répán és a gabonán kívül mintegy 200 ezer tonna alma szállítása vár a vasútra, egyéb ipari és mezőgazdasági termékeken kívül.

Az év hátralevő időszakában *45—45,5 millió tonna* fuvarozására számítanak. Ezért nagy szükség van a folyamatos, *késedelem nélküli rakodásokra.*

Konsumex-árubemutató

Tudósítónktól.

A Konsumex Külkereskedelmi Vállalat évente kétszer rendez árubemutatót — elsősorban tőkés országok termékeiből — a belkereskedelmi vállalatok részére. A tegnap megnyílt, ez évi őszi bemutatóra 23 ország 155 cége küldte el méteráruit. Köztük első alkalommal szerepel Argentína és Norvégia, az eddigieknél gazdagabb kollekciót küldött Budapestre Irán, Brazília és Uruguay. A Marketexpo kiállítási termében elhelyezett kelmékből válogatnak a kereskedők: melyik kerüljön jövőre a méteráru-boltokba, finomkonfekció-üzemekbe. A Konsumexnél elsősorban olyan anyagokra várnak megrendelést, amelyeket a hazai ipar nem tud gyártani, vagy kicsi a kapacitása. A szombatig nyitva tartó bemutató a műszálas és a természetes anyagok versenyét tükrözi. Mivel a pamut és a gyapjú világszerte drágul, a szintetikus kelmék is a „valódiakat" — muszlint, puplint, batisztot — utánozzák; többségük kevert szálú.

Dr. Szabó János tájékoztatója az ÉVM-ben

Technológiai termelésszervezés

(Folytatás az 1. oldalról)

viszont — kiváltképp a fővárosban, a területelőkészítés elmaradása miatt — *jelentős visszaeséshez vezetett be.* A lakásépítés gondjai az idén még *tovább súlyosbodtak.*

Látszólagos ellentmondás: az építők szinte más ágazatoknál is *hamarább* ismerték fel az üzemés munkaszervezés fontosságát, mégis *hátrább vannak.* Az építőipar szervezettsége ugyanis nagymértékben függ a vele kooperáló vállalatoktól. Ám amíg a már említett módon előkészítési gondokkal bajlódnak, *csak rövid távon ismerik a — ráadásul rövid távon is gyakran módosuló — terveket, hol az anyagok, hol pedig a kiviteli dokumentációk hiányoznak, érdemlegesen alig-alig juthatnak előbbre.* Az építkezésekre gyakran jellemző *kapkodás* elbizonytalanítja a vállalatokat, szerződéseiket emiatt eleve úgy kötik, hogy a szerződésszegést *ne ítéljék meg súlyosan.* Következményeként az építtetők, a beruházók is *bizonytalanságra kényszerülnek:* megannyi korábbi határozat után még *ma sem tudják mindig, hogy két-három év múlva találnak-e kivitelezőt.* Amíg viszont nincs kivitelező, addig *a terveket sem készíttethetik el.*

Az államtitkár végezetül szólt az ötödik ötéves terv legfontosabb szervezésfejlesztési feladatairól. *Gyorsabban fejlesztik a kiemelt nagyberuházások kivitelezésében érdekelt szervezeteket;* termelőerőiket erőteljesebben koncentrálják e beruházásokra. A házgyári építés hatékonyságának növelése érdekében a következő években legalább 20 százalékkal — 200—250 órával — csökken az átlagosan 53 négyzetméteres lakásra jutó élőmunka. A termelőberendezések jobb kihasználásával a házgyárak teljesítőképessége mintegy *20 százalékkal növekedhet.* A magasépítő vállalatoknál a munkaerőmegtakarítást eredményező technológiák arányát *tovább javítják,* gépesítik az anyagmozgatást. A legalább kétmillió forint értékű termelőberendezések munkaidőalapjának kihasználását évente 2—4 százalékkal *növelik* (az ÉVM közli, hogy melyik gépeket-géprendszereket kell két, vagy több műszakban működtetni). A mintaszervezésre kijelölt vállalatoknál szerzett tapasztalatok általános hasznosításaként *bevezetik a technológiai rendszerű termelésszervezés módszerét.*

F. T.

HORIZONT • HORIZONT • HORIZONT

Kevesebb Volvo

A Volvo svéd konszern üzemeiben az év első hat hónapjában, az elmúlt év azonos időszakához képest, *40 százalékkal kevesebb gépkocsi készült.*

Áremelkedés Hollandiában

Hollandiában, ahol nemrég *emelték* 18 százalékra a többletértékadót, *újabb áremelkedések* várhatók. Az erre az évre számításba vett átlagos 8,25 százalékos áremelkedést várhatóan túllépik. Az új „árrobbanást" október, a következőt a jövő év elejére várják.

Lengyel teaimport

Lengyelország évenként *több mint 17 ezer tonna teát* importál. Fő szállítója India, a teaszükséglet 60 százalékát onnan fedezi.

A Tanácsi Hivatal elvi állásfoglalása

Megfelel a tanácstörvénynek

A Legfőbb Ügyészség a közelmúltban országos vizsgálat keretében elemezte a tanácsi végrehajtó bizottságok munkáját. Az ügyészi szervek tapasztalatai alapján a Minisztertanács Tanácsi Hivatala a Legfőbb Ügyészséggel közösen értékelte a végrehajtó bizottságok *törvényességi felügyeleti tevékenységét.*

Eltérő értelmezések

Az egységes és törvényes gyakorlat kialakítását szolgálja a két főhatóság egyetértésével most kiadott *elvi állásfoglalás.* A végrehajtó bizottságok tevékenysége — hangsúlyozza bevezetőjében az állásfoglalás — összességében megfelel a tanácstörvényben megfogalmazott céloknak. Ugyanakkor a törvényességi felügyeletről, a végrehajtó bizottságok hatásköréről szóló egyes rendelkezések értelmezésében és végrehajtásában helyenként *eltérő felfogás* érvényesül. Ennek elkerülése érdekében a Minisztertanács Tanácsi Hivatala *nyomatékkal figyelmeztet* néhány fontos kérdésre.

A tanácstörvény értelmében a fővárosi, megyei tanács végrehajtó bizottsága törvényességi felügyeletet gyakorol a helyi tanács tevékenysége felett, megsemmisíti jogszabálysértő rendeletét vagy határozatát. E hatáskört a végrehajtó bizottság *nem ruházhatja át.* A tanácstörvény szerint a vb a jogszabálysértő helyi tanácsrendelet vagy határozat végrehajtását is felfüggesztheti, ezenkívül felhívhatja a figyelmet a jogszabálysértés megszüntetésére. A fővárosi, megyei tanács végrehajtó bizottsága *e jogkörök gyakorlását sem ruházhatja át* a vb-titkárra.

A törvényességi felügyelet hatékony gyakorlása érdekében a megyei, fővárosi vb-titkár — községek esetében a járási hivatal elnöke — *köteles gondoskodni* a neki megküldött testületi előterjesztések, határozati javaslatok előzetes törvényességi vizsgálatáról. Az esetleg észlelt jogszabálysértésről még az ülés előtt tájékoztatni kell a helyi tanácselnököt. Helyes az a kialakult gyakorlat, miszerint a jogszabálysértő testületi döntésekre felhívják a helyi tanácselnök figyelmét, és javasolják *a hiba saját hatáskörön belüli* orvoslását.

A megyei végrehajtó bizottságok törvényességi felügyeleti jogkörét szilárdítja, hogy a járási hivatal elnökének a figyelemfelhívásról — a kifogásolt határozat másolatával együtt — *soron kívül értesítenie kell* a megyei tanács vb-titkárát. Ha az egyszerű figyelemfelhívás nem vezet eredményre, a megyei vb következő ülésén kell eldönteni a vitás kérdést.

Jogorvoslat

A Tanácsi Hivatal elvi állásfoglalása *a jogorvoslattal* kapcsolatban is irányt mutat. Ennek értelmében a fővárosi, megyei tanács vb-titkára a fővárosi kerületi, illetőleg a városi, megyei városi tanács végrehajtó bizottságának jogorvoslattal megtámadott jogszabálysértő határozatát *visszaküldheti* az első fokú döntést hozó végrehajtó bizottságnak a tényállás tisztázása, ennek eredményeként pedig a határozat esetleges visszavonása céljából. Ha e közbenső intézkedés eredménytelen, az ügyet *másodfokú döntés végett* a fővárosi, megyei tanács végrehajtó bizottsága következő ülése elé kell terjeszteni.

Az idézett példák természetesen csak kiragadott részei az állásfoglalásnak, de talán így is érzékeltetik, *hány fontos mozzanatra kell tekintettel lenni* a törvényességi felügyelet gyakorlása közben.

B. L.

Két hónap helyett — két nap alatt

Elektronika a számvitelben

A rétsági járási hivatalnál ASCOTA-gépeken könyvelik a tanácsi gazdálkodás számszaki részét. Idén januártól — kísérletként — az ASCOTA-összesítőket elektronikus számítógépekre is átkódolják. A kódlapok feldolgozása a Pénzügyminisztérium Számítóközpontjában történik. Az országos jelentőségű kísérlet előzményeiről, állomásairól, a további elképzelésekről Kocsis Páltól, a Nógrád megyei Tanács megbízott pénzügyi osztályvezetőjétől érdeklődtünk.

A változás szándéka voltaképpen a gazdaságirányítás reformjának bevezetésével erősödött elhatározássá — mondta egyebek között. — Egy sor, azelőtt *minisztériumi hatáskört ruháztak ránk, megszaporodott az intézményeink száma,* amelyeknek működési feltételeiről most már nekünk kell gondoskodnunk. s nekünk kell ellenőriznünk is gazdálkodásukat. Megváltozott a tanácsi költségvetés összetétele is. A tanácsi kasszába áramló vállalati és szövetkezeti adók ébresztettek rá bennünket *a tanácsok érdekeltségére* a vállalatok, szövetkezetek jó működésében. Ez a kölcsönösség természetszerűleg tovább szaporítja tennivalóinkat...

Százezer helyett milliárd

— *Kellemes gondok.*

— Kétségtelen, de ne felejtsük el: ha tíz évvel ezelőtt például a megyei tanács fűtésrekonstrukciójának pár százezer forintos pénzügyeiről is a minisztériumban döntöttek, *ma százmilliók, sőt milliárdok elköltéséről kell önállóan döntenünk.* S ahol döntenek, ott egyszeriben *megnövekszik az adatok, információk iránti igény.* Ha megmaradunk a régi módszerek mellett, minden „érdemi" referensünk mellé legalább két olyan embert kellett volna alkalmaznunk, aki kizárólag információkat, adatokat gyűjt, feldolgoz, értékel. Ezért *kezdetben a bérszámfejtést,* majd a lakossági adók nyilvántartását, 1971-től a tanácsi költségvetési és fejlesztési alapgazdálkodás könyvelését gépesítettük, 1973. január 1-re pedig *minden nógrádi városban és járási hivatalban* már gépcsoport dolgozott. A járási hivatal ily módon *gyors és pontos betekintést nyer* a községek gazdálkodásába, könnyebb az ellenőrzés, és szükség esetén az operatív beavatkozás, segítség is.

Könyvelőgéptől a komputerig

A megvalósításhoz *nélkülözhetetlen segítséget nyújtott* a Pénzügyminisztérium. „Cserébe" a megyei tanács gépcsoportja készíti el a Pénzügyminisztérium számára a tizenkilenc megye, a megyei városok és a fővárosi tanács tervezési és zárszámadási országos összesítőit.

— *Hogyan jutottak el a könyvelőgéptől a komputerig?*

— Ahogyan a középgépek általánossá váltak, hasznuk mellett korlátaik is előtűntek. Az ASCOTA regisztrál, *elemzéshez azonban feldolgozást adni nem tud.* A kísérlet továbbfejlesztését a Pénzügyminisztérium Számítóközpontjának megalakulása tette lehetővé: sokféle feladat közt ugyanis a tanácsi költségvetések összesítése és az ebből adódó összes feldolgozási igény kielégítése is szerepel. Mivel Nógrádban a középgépeket már általánosan alkalmazzák, kialakult a rendszerességhez szokott gárda is, *nálunk nyílt lehetőség* az elektronikus feldolgozás megkezdésére, *mégpedig először Rétságon.* Ma már folynak az előkészületek *az egész salgótarjáni járás tanácsi gazdálkodásának komputerizálására,* 1978. január 1-vel pedig a kör bezárul: egész Nógrád tanácsi költségvetési és fejlesztési alapgazdálkodásának tervezése, könyvelése, félévi és év végi zárszámadása *elektronikus számítógépen történik.* De kódolni fogjuk a most ASCOTA-gépeken készülő országos összesítőket is.

— *A komputerizálás nem olcsó mulatság. Hogyan térül meg?*

— Attól a pillanattól kezdve, hogy „kérdezni" kezdek. Ahhoz például, hogy a megye három kórházának egy ágyra jutó költségeit — bázisadatokkal, más kórházakkal, országos átlaggal, összehasonlító adatokkal — megkapjam, a könyvelőgép összesítésével két hónapig számolhatok. A komputerhez *két nap alatt* elkészítem a programot, betáplálom a gépbe, és *a következő félórában az asztalomon van a kész eredmény.*

Elszámolóhivatal

— *És a jövő?*

— *Ez* a jövő! *Illetményhivatalunk* ma nyolcezer tanácsi hivatali, intézményi alkalmazott bérszámfejtését végzi. Az elektronika térhódításával azonban *fokozatosan átalakul elszámolóhivatallá,* amely a gazdálkodás könyvelését, feldolgozását, elemzését is centralizálja. Nincs kizárva, hogy az elektronika idővel *gyökeresen megváltoztatja* a tanácsi apparátus felépítését. De nemcsak rólunk van szó, egy megyéről. Olyan hatékony *országos rendszer* kialakítása a cél, amelynek révén a pénzügyi vezetés, a kormány a döntéseihez jobb, pontosabb információkat kap — és a mostaninál sokkal gyorsabban. Büszkék vagyunk, hogy részt vehetünk ennek a rendszernek a kimunkálásában.

Csizmadia Géza

Emberibb életet

Eltűnnek a putrik Zalából

Zala megyében hat és fél ezer cigány lakik. Ez a megye lakosságának mindössze 2,7 százaléka. Egy részük azonban sok településen még ma is *türhetetlen körülmények között él.* Öt éve még 72 telepet tartottak számon a megyében. Hétszázharminckilenc putrit kellett lebontani és nyolcszáz, átlag öttagú családnak juttatni emberi otthont.

Öt év alatt építéssel, vásárlással, kiutalással, rendkívüli kölcsönnel *491 család költözhetett el* a putrikból. Bevándorlás és új családok alakulása miatt azonban még mindig 419 család él elképesztő „lakásokban". A megyében összesen hatvanket nyolcgyerekesnél nagyobb cigány család él.

A Zala megyei Tanács Végrehajtó Bizottsága a közelmúltban *többször is foglalkozott* a cigány lakosság helyzetével. *Részletes intézkedési tervet dolgoztak ki* és fogadtak el a telepek felszámolására.

Aggasztó számok

Bármilyen kicsi is az a 2,7 százalék — óriásivá növekedhetik. Még akkor is, ha minden negyedik ember dolgozik, s közöttük szocialista brigádtagok, kiváló dolgozók, jó szakemberek egész sora mutat példát. De a cigány lakosság körében napjainkban is három eltartott jut egy keresőre. (A megyei átlag 100 kereső, 102,5 eltartott.)

Az *állami gondozásba kerülő gyerekek többsége cigány* Zala megyében. A 124 csecsemőotthoni helyen 90 cigány gondozott van. Hároméves koruk betöltése után sem kerülnek haza. Az utóbbi években folyamatosan nő az értelmi fogyatékosok száma is. Egy 1970-es felmérés szerint a cigány tanulóknak csak 1,7 százaléka jut el a nyolcadik osztályig, 33,8 százalékuk viszont az első osztályon sem jutott túl, s gyakorlatilag analfabéta maradt!

Munkássá válni

Az intézkedési terv szerint az első és legfontosabb teendő *az elhelyezkedés* megszervezése. A megyei munkaügyi osztály olyan érdekeltségi rendszert dolgoz ki, hogy az először munkába lépők, vagy a régóta nem dolgozók foglalkoztatása találkozzon a vállalatok érdekeivel. A megyei pályaválasztási tanácsadó intézet külön is segíti minden egyes új dolgozó beilleszkedését. A tanácsi építőipari vállalat *támogatja* cigány dolgozóit, hogy megfelelő otthonhoz jussanak. A lovászi olajüzem tervszerű segítséget ad a szakmai végzettség megszerzéséhez.

A helyi tanácsok és járási hivatalok ezentúl naprakészen és életkor szerint tartják nyilván a területükön élő cigány lakosságot. Nem fordulhat elő többé az az ominózus eset, hogy egy tízéves gyerekről nem tudtak hivatalosan, s természetesen nem is járt iskolába. Vagy ami tavaly történt: egy négyéves fiúcska is „felvételt nyert" az általános iskola első osztályába... *A nyilvántartás segítségével határozzák meg* majd az óvodai, iskolai elhelyezéseket, a munkába állítást, s a szociális gondoskodással kapcsolatos feladatokat.

A putrik felszámolását nehezíti, hogy egyik-másiknak a lakója *még mindig idegenkedik* a lakásakcióktól. Különösen az idősebbek. Előfordult, hogy a már felépült új otthonokba sem akartak beköltözni. A putrik letarolására érkező földgyaluk mellett „valóságos harci jelenetek" játszódtak. A lakásügyek megoldása gyakran éppen azok miatt nehéz, akiknek érdekét szolgálja.

Magasabb kölcsön

Gondot okoz, hogy sokan a kölcsönadás *egyetlen feltételével sem rendelkeznek,* pedig a tanács és az OTP igazán „elnéző", szinte keresi a kölcsönadás módját. A maximum ötvenezer forint kölcsönből csak régi vályogházakat lehetett vásárolni, melyek két-három év múlva alapos felújításra szorulnak. A kölcsön felső határát *százhúszezer forintban* szabta meg az új rendelet. Zala megyében 1980-ig 120 szociális kölcsönt osztanak szét. A terv szerint öt éven belül 330 család kap új otthont a putri helyett.

Évről évre növelik a cigány származású gyerekek számát az óvodákban. Bár a teljes ellátásért *semmit, vagy csupán jelképes összeget* kérnek, mégis néha csak hosszú rábeszélés, valóságos agitációs hadjárat után sikerült a gyerekeket eljuttatni az óvodába.

Fejlesztik Csapiban a cigánykollégiumot, bővítik Nagyrécsén a diákotthont. Mindkét helyen *munka-iskola jelleggel* végzik a gyerekek nevelését, oktatását. A továbbképzési kabinet megszervezi Csapiban a cigány tanulókkal és óvodásokkal foglalkozó pedagógusok tapasztalatcseréjét. Ennek alapján *országos módszertani ajánlás* készül.

Kiterjesztik az iskolaérettségi vizsgálatokat a két zalai városban és a nagyközségekben. A rendszeres iskolalátogatást, a felvilágosító munka mellett, *minden törvényes eszközzel* megkövetelik. Felnőttek részére alapfokú tanfolyam kezdődik fél tucat dél-zalai faluban.

Zalakomárban, Nagyrécsén, Németfaluban, Szentpéterúron és Pacsán bevezetik *a házi szociális gondozást.* Igény esetén az idősek étkeztetését is megoldják. Tisztasági vizsgálatokkal folyamatosan ellenőrzik a gyermekközösségek egészségügyi helyzetét. Egészségügyi felelőst kap minden cigánytelep.

Folyamatos ellenőrzés

Ahol ötvennél több cigány él, ott *a helyi tanács kétévenként köteles tárgyalni helyzetükről* és a tennivalókról. A megalakult *cigányügyi albizottság* folyamatosan ellenőrzi az intézkedési terv végrehajtásának tapasztalatait.

A jóváhagyott határozati javaslat hangvételéből is látszik, ezúttal minden területre kiterjedő alapossággal dolgoznak Zalában azon, hogy a „cigány" szónak eltűnjön máig élő mellékzöngéje. Hogy az alkotmányunkban mindenki számára egyformán meghatározott jogokkal és kötelességekkel egyformán élhessen mindenki.

Kádár Péter

Őrség

Tudósítónktól.

Fontos elhatározás született a Komárom megyei Tanács Végrehajtó Bizottságának legutóbbi ülésén: *1980-ig elkészítik a megye összes településének levegőtisztaság-védelmi tervét.*

A megyében eddig is *példaszerűen* szervezték meg a környezetvédelmet: feltérképezték az összes szennyeződésforrást, a KÖJÁL regionális mérőállomást alakított ki, és rendszeresen ellenőrzik a legfontosabb ipari településeken a levegő szennyezettségét. *Szigorúan megbüntetik* azokat az üzemeket, amelyek a megengedettnél nagyobb mértékben károsítják a környezetet, s a bírság egy részével hozzájárulnak a levegő tisztaságát védő új beruházásokhoz.

A vb-ülésen hangsúlyozták, hogy az V. ötéves tervidőszakban az eddiginél *nagyobb gondot* fordítanak a környezetvédelemre. A szellemi és anyagi erők koncentrálásával tovább rendezik, építik a tatai medencét, amelyet nemrégiben *a KGST mintaterületévé jelöltek ki.* Ebben a medencében olyan természetvédelmi, tájformáló munkát végeznek, amely modellként szolgál a KGST-tagállamoknak. Az ÉVM támogatásával felépítik az első olyan hazai *levegőmérő automatikus műszerállomást,* amely a levegő szennyezettségén kívül a vízszennyeződést, a zajt és más, műszerekkel mérhető környezeti ártalmakat is regisztrál. A megyei tanács és a népfrontbizottság megszervezi a *környezetvédelmi társadalmi őrséget.*

A Magyar Népköztársaság Zászlórendjével tüntették ki

Köztéri szobraink mestere

Pátzay Pál 80 éves

A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa Pátzay Pál kétszeres Kossuth-díjas szobrászművésznek, a Magyar Népköztársaság kiváló művészének művészi, alkotó tevékenysége elismeréséül, 80. születésnapja alkalmából a Magyar Népköztársaság babérkoszorúval ékesített Zászlórendje kitüntetést adományozta.

A kitüntetést *Losonczi Pál*, az Elnöki Tanács elnöke adta át. Jelen volt *dr. Kornidesz Mihály*, az MSZMP Központi Bizottsága osztályvezetője, *Pozsgay Imre* kulturális miniszter és *dr. Ortutay Gyula*, az Elnöki Tanács tagja.

*

A minap a televízióban megszólaltatott szobrászművész legfőbb vágyáról beszélt, amely egész pályáján végigkísérte. Érthető, örök törekvése ez általában minden művésznek. Arra sarkall, hogy alkotásai mihamarabb, minél nagyobb számban köztérre kerülhessenek, maga és minél több embertársa örömére. Mert a megosztott öröm megsokszorozódik. Különösen egy olyan közéleti alapállású egyéniség esetében, mint kétszeres Kossuth-díjas, kiváló művészünk.

Ha most visszatekintünk hosszú, termékeny életútjára, társadalmi elismeréstől, közönségsikertől kísért munkásságára, megelégedéssel állapíthatjuk meg, hogy legfőbb vágyának teljesülését erőben, egészségben megérhette. Hiszen bármerre járunk a fővárosban vagy szerte az országban, monumentális emlékműveinek vagy méreteiben meghittebb körszobrainak sora immár elidegeníthetetlen része városaink képének. Ezzel a legszélesebb tömegeknek szerez naponta megújuló esztétikai élményt.

A Vár középkori hangulatot árasztó falai között is mindegyre a mester alkotásaira bukkanhatunk. Az Apród utcában eredeti plasztikai megoldáshoz folyamodott, amikor szimbolikus asszonyalak kezébe helyezte a felnagyított plakettet Virág Benedek emlékére. A Hess András téren a reá oly jellemző és munkássága során mindegyre visszatérő meztelen női figura emel stilizált tálat feje fölé kecses mozdulattal. Átellenben, a pesti oldalon, a *Sportlovas szobra* magasodik az Eötvös téri csúcsforgalom fölé. És még korántsem zárhatjuk le a felsorolást... A természeti környezet és az architektúra sajátos egységét sikerült létrehoznia a vörösmárvány-építmény előtt álló, *Lenin* alakjának ünnepélyes megoldásában, felvonulásaink színhelyén, a Dózsa György úton.

A magyar kultúra nagyjainak állított méltó emléket nemzeti panteonunkban, a Kerepesi temetőben. Elég itt talán a méltóságteljes *Kodály-síremlékére*, avagy *Derkovits* érzékletesen mintázott mellszobrára utalnunk.

Már az eddigi tallózás is bizonyítja, hogy a mester életműve a közterek, a közösség össznépi értéke lett. A Magyar Nemzeti Galéria Pátzay Pál 80. születésnapjának tiszteletére rendezett tárlata most példás gondossággal gyűjtötte egybe — amennyire méreteik engedték — a szobrász legjellegzetesebb köztéri szobrait — elsősorban vidékről.

Így került a Budavári Palota kupolacsarnokába *Munkácsy Mihály* ülő alakja Kazincbarcikáról, vagy egy nagy méretű faszobra Esztergomból, a *Kenyérszegő* Kapuvárról, *Vízbelépője* Szigligetről, az *Integető* a Méréstechnikai és Finommechanikai Gyár előteréből és még folytathatnánk a felsorolást. Ezek az életmű-kiállítás legemlékezetesebb meglepetései. Amit pedig nem sikerült ideszállítani, azt óriás fotókon mutatják be, természeti vagy városképi környezetükkel együtt.

A tárlat bejáratánál 1919-ben, önmagáról festett olajképe fogad. Kissé távolabb már hófehér hajú mostani fotóportréját láthatjuk — természetesen: munka közben. De minden önarcképnél jobban mutatja be a 80 éves mestert műveinek sokasága, amelyet a saját maga által, írásban is megfogalmazott közösségi-közművelődési szellem hat át:

„A művész az emberek felé fordulva adja elő, mutatja meg közlendőit. Szüksége van tehát kortársai képzettársításbeli készségére, hogy megértésre találhasson. A képzettársítás a közműveltség függvénye, terjedelme lassan, a nemzedékváltás ütemében változó. A közösségtől való elszakadás — a »különbözöm, tehát vagyok« művészi-műkedvelői önhittsége — nem lehet tehát a korszerűség tényleges képlete, mert kétségtelen, hogy az a lényeges bennünk, ami közös, hiszen természetrajzilag is meghatározott emberek vagyunk."

A földhöz, a néphez való hűség művészi hitvallása ez most is, szóban és tettben egyaránt.

Wagner István

HORIZONT

Zágrábi vásár

Kiro Gligorov, a jugoszláv szövetségi képviselőház elnöke csütörtökön *meglátogatta* a zágrábi vásár magyar pavilonját. A vásár első napjaiban létrejött kötések értéke meghaladja a tavalyiakét. Eddig másfél millió dollár értékű árut rendeltek a jugoszláv partnerek.

Szovjet ipari termelés

A Szovjetunió ipari termelése 1976 januárjától augusztus végéig — az elmúlt év azonos időszakához viszonyítva — 4,9 százalékkal *növekedett*. Az említett időszakban a munka termelékenysége 3,3 százalékkal emelkedett. A tervfeladatokat az év első nyolc hónapjában az ország *valamennyi* szövetségi köztársaságában teljesítették.

Portugál–kubai kapcsolatok

Kuba és Portugália *kereskedelmi szerződést kötött*, az elsőt a portugál fasizmus uralma és megdöntése óta. A szerződést *Cabrisas* kubai külkereskedelmi miniszterhelyettes és *Celeste* portugál külkereskedelmi államtitkár írta alá Lisszabonban. A felek megállapodásukban hangsúlyozták: a kereskedelmi szerződéssel is igyekeznek szorosabbá fűzni Portugália és Kuba baráti viszonyát.

Nemzetközi kereskedelmi központ

Erhard Krack, a Német Demokratikus Köztársaság fővárosának főpolgármestere Berlinben *lerakta* az épülő nemzetközi kereskedelmi központ alapkövét. A központ építését japán cégekre bízták.

Chrysler-üzemet vásárolt a Volkswagen

Milton Shapp, Pennsylvania állam kormányzója és *Siegfried Höhn*, a Volkswagen Művek pénzügyi megbízottja *aláírta* azt a megállapodást, amelynek értelmében a Volskwagen Művek *átveszi* az egyik félkész Chrysler-üzemet. Az Egyesült Államokban gyártott első Volkswagen-gépkocsik 1978 tavaszán hagyják majd el a futószalagot.

Az Aeroflot jubileuma

A szovjet polgári repülés nagy eseményt ünnepel: *húsz éve*, hogy az Aeroflot járatain megjelent a világ *első* lökhajtású utasszállító repülőgépe, a TU—104. Első útján 4,5 ezer kilométert tett meg, Moszkva és Irkutszk között.

IKR-kísérletek Bábolnán

A kukorica számos, ma még veszendőbe menő „melléktermékét", így a szárat, a csutkát, a levelet jól tudnák hasznosítani, ha ezek betakarításához megtalálnák a megfelelő nagyüzemi módszereket. A Bábolnai Iparszerű Kukoricatermelő Közös Vállalat (IKR) évek óta sokféle *kísérletet* végez annak érdekében, hogy ezeket az értékes növényi anyagokat *megmentse*.

A kukoricacsutka a furfurolgyártás kiváló alapnyaga, s ezért örvendetes, hogy a Péti Nitrogénművekkel és a Claas kombájngyár fejlesztőivel közösen végzett kísérletek révén, olyan berendezést alakítottak ki az IKR szakemberei, amely a betakarítással egyidejűleg *összegyűjti a csutkát is*. Az idén nyolc IKR-taggazdaságban mintegy *4 ezer tonna kukorica begyűjtésére készülnek fel*, amelyhez az előzetes tapasztalatok alapján 4—5 ezer hektár földterület szükséges. A jövő évben már annyi csutkagyűjtő adaptert gyártanak, hogy a péti vállalat hódmezővásárhelyi furfurolüzemének minden igényét ki tudják elégíteni. További kísérleteket folytatnak a szár betakarítására, ennek célja, a Péten felépülő *új, nagy teljesítményű furfurolgyár ellátása lesz*.

Amerikai gazdaság

A trösztellenes játék

Amerikában a szövetségi kereskedelmi bizottság közleményben jelentette be, hogy a trösztellenes törvények alapján *vizsgálatot indít* az autóipar ellen. A bizottság szakértői elsősorban azt vizsgálják, nem vezet-e az iparág jelenlegi szerkezete, a General Motors, Ford és a Chrysler piaci túlsúlya a verseny csökkenéséhez.

Autóipar és elődei

A vizsgálat *aligha fejeződik be két éven belül*, és az esetleges bírósági eljárás csak utána következhet, a hír mégis kiváltot-

ta a gazdasági közvélemény érdeklődését. Feléledt így az a feltételezés, hogy az eljárás végén esetleg *sor kerülhet* a General Motors *feldarabolására*, a Chevrolet-üzemegység „önállósítására". (Egy ilyen lépés egyébként Kennedy szenátor javaslataiban már szerepelt.) Érdemes arra is utalni, hogy 1974 végén az igazságügy-minisztérium az USA legtöbb embert foglalkoztató vállalatát, az ATT telefontársaságot fogta perbe a trösztellenes törvények alapján. Anélkül, hogy spekulációba merülnénk valami „központi szándékot" illetően, nyilvánvaló: a választás előtt a kormánynak *jót tesz, ha a nagyvállalatok megregulázójának látszik*.

Az első trösztellenes törvényt a századforduló után a kongresszus két háza egyhangúlag fogadta el. A kidolgozója után Sherman-törvénynek nevezett dokumentum megtiltja a kartell, árrögzítési megállapodás, piacmegosztás és a monopólium valamennyi formáját, általában minden olyan tevékenységet, amely korlátozza a piaci versenyt az ipar vagy a kereskedelem területén.

A törvény elfogadását azonban *nem követte* komolyabb gyakorlati lépés, sőt, a legnagyobb USA-monopóliumok egy része éppen a századforduló táján alakult ki. 1911-ben — a *Sherman*-törvény mindmáig leghíresebb alkalmazása során — a legfelsőbb bíróság elhatározta a Standard Oil of New Jersey felosztását, amely Rockefeller vezetésével *monopolizálta* az olajfinomítást.

Kétes kiegészítések

A bírósági eljárás azonban felszínre hozta a trösztellenes törvény hiányosságait is. Így került sor 1914-ben arra, hogy az úgynevezett *Clayton-törvénnyel* újabb területet szabályozzanak. E törvény megtiltotta a vállalatok egyesülését minden olyan esetben, amikor a tervezett lépés jelentősen csökkentené az iparági versenyt. A Clayton-törvény elsősorban a monopóliumok kialakulását igyekezett megakadályozni, a korabeli bírósági értelmezés szerint, ha egy vállalat a piac 65 százalékát uralta, már *be lehetett perelni*. (Az eljárást nemcsak az igazságügy-minisztérium, hanem bármelyik sértett konkurrens is megindíthatja.) A törvényt 1936-ban megint kiegészítették, úgy, hogy illegálisnak minősítették az árral való diszkrimináció minden formáját.

Az 1950-es Celler—Kefauver-kiegészítés pedig a „oligopóliumokra" is kiterjesztette a törvényt. (Ez azt jelenti, hogy az ágazatot nem egy, hanem több, de kevés számú vállalat uralja.)

A trösztellenes törvényekre jellemző, hogy mindegyik *változatuk mögött a szabad versenyes kapitalizmus ideológiája áll*, olyan körülmények között kell azonban a rendelkezéseket alkalmazni, amikor a klasszikus szabad verseny *visszaállítása* lehetetlen. Mindazonáltal a törvények vezettek bizonyos kisebb részeredményekhez. Az USA-ban így *kartellmegállapodások* tilosak, a bíróságok pedig sok esetben valóban *megtiltották* a fogyasztó érdekeit sértő üzleti gyakorlatot.

Szöveg és valóság

A törvény alkalmazásának *ellentmondásaira* azonban jó példa a hírhedt ITT esete. A vállalat *nem vehette meg* az ABC rádiót és televíziót, viszont akadály nélkül megszerezhette a Sheraton szállodahálózatot, az Avis gépkocsikölcsönzőt, a Continental sütőédet, egy cellulózgyárat, kiadót és építési vállalkozást.

A legtöbb esetben a jogerős ítéletre *évekig, ha nem évtizedekig kell várni*. Az igazságügy-minisztérium például csak 13 évi pereskedés után tudta elérni, hogy a Dupont család megváljon a General Motors részvénypakettjének 23 százalékától. Az IBM számítógéptröszt ellen a minisztérium 1969-ben indított eljárást. A vád szerint a cég monopolizálta az adatfeldolgozóipart — ítéletre még *kilátás sincs*.

Az olajiparnak is volt a közelmúltban trösztellenes pere, a Standard Oil of Indiana szerette volna átvenni az Occidental Petroleumot, a Kelet—Nyugat kereskedelemből jól ismert *Armand Hammer* vállalatát. A bíróság döntése nyomán a Standard Oil kénytelen volt szándékáról *letenni*, a fúzió ugyanis *csökkentette* volna az iparágon belüli versenyt. Azt viszont az igazságügyminisztérium összeegyeztethetőnek tartja a törvényekkel, hogy a nagy olajtársaságok egyben szénbányák részvényesei is.

Gonda György—Lőrincze Péter

ARION 9

Nemzetközi költői almanach

József Attila tíz nyelven

Kilencedszer jelenik meg a Corvina Kiadó *több nyelvű nemzetközi költői almanachja*, az ARION. Ez a szám *József Attila születésnapjának hetvenedik évfordulója jegyében*, a költő kevésbé ismert arcát mutatja be, *prózai írásaiból* vett szemelvényekkel. Rövid önéletrajzi vallomások, művészetbölcseleti tanulmányok részletei és vázlatai tanúskodnak a költő jelentős kritikai és elemző munkásságáról. A prózai szövegeket kiegészítik József Attila *ars poetica jellegű versei* idegen nyelveken — néhányat *tíz különböző nyelvű fordításban* tartalmaz a kötet.

Az almanach második része áttekintést ad *a kortárs magyar költészetből*, *Bata Imre* tanulmányával.

A dokumentumrovat *Csokonai Vitéz Mihálynak* egy nemrég előkerült, *latin nyelvű* tervezetét közli — *nemzetközi költőtalálkozók rendezésére* és egy *nemzetközi költői folyóirat* létesítésére.

Az 1975-ös esztendő Graves-díjas versének, *Simon István Rapszódia az időről* című költeményének részletét *angol* nyelvű fordításban adja közre a kötet.

Az illusztrációs anyag gazdagságát *Buday György*, *Dési Huber István*, *Gergely Tibor*, *Kondor Béla*, *Borsos Miklós*, *Melocco Miklós*, *Szalay Lajos* és *Szász Endre* neve fémjelzi.

Kávéfőzőtől az autóláncig

Gépipari szövetkezetek a BNV-n

Tudósítónktól.

Csütörtök délelőtt tartotta meg sajtótájékoztatóját a Gépipari Szövekezetek Budapesti Szövetsége. A fogyasztási javak idei seregszemléjén — mint ahogy azt *Békés Miklós* elnök elmondta — a szövetség 18 tagszövetkezete mutatja be legújabb termékeit.

Az őszi BNV-n megjelenő kiállítók közül a személygépkocsikhoz szükséges alkatrészeket gyártó Tömszöv Szövetkezet standjain tekinthetik meg az érdeklődők a legkorszerűbb — Shell-kooperációban készülő — levegő- és olajszűrőket, valamint a hazánkban nagy népszerűségnek örvendő Lada gépkocsik új márkatábláját. Tetszetős, modern vonalú lakószoba- és konyhai étkezőgarnitúrákat mutat be a Fémbútor Szövetkezet, ezenkívül ugyancsak kiállítja az immár hagyományosnak számító kempingfelszereléseket. Az újdonságok közül még a két- és négyszemélyes, hőálló üveg felsőrésszel kombinált kávéfőzőket és az új teaforralókat érdemes felkeresni az Autofém kiállításán. A Mirköz kereskedelmi és vendéglátóipari berendezései, s a Lánc- és Kovácsoltáru Szövetkezet lakberendezései, valamint autóláncszőnyegei emelhetők ki a szövetség vásári bemutatóiból.

Budapest-napok Moszkvában

Látogatás a Lihacsov autógyárban

Kiküldött munkatársunk telefonjelentése.

A *Budapest-napok* eseménysorozata tegnap a szovjet főváros egyik legnagyobb munkáskerületében, a *Proletár kerületben* folytatódott. A budapesti pártbizottság és a fővárosi tanács küldöttsége baráti eszmecserét folytatott a kerület pártbizottságának és tanácsának vezetőivel.

A magyar főváros delegációja délben fölkereste Moszkva legnagyobb üzemét, a 60 ezer dolgozót foglalkoztató *Lihacsov-autógyárat*, ahol *P. D. Borogyin*, az SZKP KB tagja, a ZIL főigazgatója ismertette a hatalmas gyár mechanizmusát, a fejlesztéssel kapcsolatos elképzeléseket, továbbá azokat a felajánlásokat, amelyeket a dolgozók tettek a tizedik ötéves terv túlteljesítéséért, a gépkocsiexport növeléséért. A budapesti vendégek megtekintették a nyolcszáz méter hosszú és száz méter széles szerelőcsarnokot, majd fölkeresték az elektronikai számítóközpontot.

Este *V. V. Grisin*, az SZKP KB Politikai Bizottságának tagja, a moszkvai pártbizottság első titkára vacsorát adott a magyar küldöttség tiszteletére.

A moszkvai újságok részletesen beszámolnak a Budapest-napok eseményeiről. A *Vecsernaja Moszkva* első oldalon közli a két nép barátságát jelképező műalkotás fényképét — az emlékművet szerdán, a *Népek barátsága parkban* leplezték le. A lap beszámol az avatóünnepségről és a *Csajkovszkij-teremben* megrendezett baráti találkozóról is. Hírt ad a *Lenin* nevét viselő *elektromechanikai üzem és az Egyesült Villamos Gépgyár* együttműködéséről, valamint több más szovjet és magyar vállalat gyümölcsöző kapcsolatairól. Tudósít a *Budapest 1945—1976* című kiállításról, és közli *Kazimir Károlynak*, a *Thália Színház* igazgatójának nyilatkozatát a moszkvai vendégszereplésről.

A *Moszkovszkaja Pravda Tiszta szívvel* című cikkében vezető helyen, bő terjedelemben számol be az eseményekről. Ismerteti a Budapest harmincéves fejlődéséről rendezett kiállítást, áttekintést nyújt a magyar könyvkiadásról, tudósít a *Madách Színház* fiatal művészeinek műsoráról, és egy szerdán tartott előadás alapján foglalkozik a magyar oktatásügy eredményeivel.

Kísérletek a jobb közlekedésért

(Folytatás az 1. oldalról)

felszámolásában. A zsúfoltság miatt ugyanis nagyon sokan meg sem kísérlik az autóbuszon való utazást. Sajnos, a keleti ipartelep felkért többi vállalata eddig *csak hallgatással* válaszolt.

„Egy lépcsőfok" hiányzik — ez a tapasztalata a *Nyíregyházán* bevezetett lépcsőzetes munkakezdés nyolc hónapjának. Január ötödikén mintegy háromezren kezdték *fél kilenckor* a munkát Nyíregyháza üzemeiben, intézményeiben, a tanácsokon.

Főleg a kisgyermekes szülők panaszkodtak, hogy *hiába jönnek a munkahelyre később* — a gyereket változatlanul nyolcra kell bevinni az óvodába, bölcsődébe. Aztán lassan, néhány munkahelyen szó nélkül, észrevétlenül *visszaálltak* a nyolcórás munkakezdéshez. Az indokok sokfélék. Van, aki a vonat- és autóbuszközlekedést okolja és joggal.

A szeptemberi iskolakezdéstől csak fokozódott a városi autóbuszok csúcsforgalma. A Volán javaslatára — hogy a tanintézetekben később kezdjék a napot — *nem reagáltak az iskolák.*

Szeged néhány üzemében is — így például a Taurus Gumigyárban, a házgyárban és a ruhagyárban — intézkedések történtek a lépcsőzetes munkakezdés bevezetésére. Az egyműszakos üzemek többségében 6, 6.30 és 7 órakor kezdődik a munkaidő.

Mivel a következő években várhatóan tovább nő a város lakosságának száma, ezzel egyidejűleg a járműveken a zsúfoltság, további 15 intézménynél, hivatalban, három középiskolában tervezik a lépcsőzetes munkakezdést. Meg kell jegyezni, hogy a munkásokkal, dolgozókkal ellentétben — *némely vállalat, intézmény vezetője húzódozik* a korábban kialakult rend megváltoztatásától.

A végrehajtó bizottság úgy határozott, hogy azokon a munkahelyeken, ahol szükség van rá, 1977. szeptember 1-ig *megvalósítják* a lépcsőzetes munkakezdést.

A város vezetőinek kezdeményezésére körülbelül egy esztendeje próbálkoznak szót érteni egymással a *székesfehérvári* tömegközlekedésért felelős 14. számú Volán Vállalat és az ipari üzemek illetékesei. Ezek a törekvések *nem hoztak* túlságosan nagy eredményt. Csak a Vörös Október Ruhagyár székesfehérvári üzemének félórás műszakeltolódása; a legzsúfoltabb vonalon, a 24-es autóbusz járatain pedig a Videoton Gyár műszakváltoztatásai hoztak némi javulást.

Mivel mindezek a kísérletek nem enyhítették számottevően a dunántúli iparváros közlekedési gondjait, most a városi autóbuszforgalom *teljes átszervezéséről* született döntés. Korszerűsítik, decentralizálják a helyi tömegközlekedés egész szerkezetét, és a forgalomszámlálási adatok alapján, az eddiginél célszerűbben összpontosítják a járműpark zömét.

Pécsett az utazási csúcs „széthúzását", a Volán gondjainak enyhítését, az autóbuszok zsúfoltságának csökkentését célzó UVATERV-tanulmány *eredetileg 58 vállalatnál és intézménynél javasolta* bevezetni a lépcsőzetes munkakezdést, s ez 28 ezer személyt érintett volna. Jelenleg azonban *csak 8700 dolgozó és diák* utazik a megszokottól eltérő időben. Pécs felsőoktatási intézményei és több nagyüzem egyelőre elzárkózott, *nem hajtotta végre* a tanács erre vonatkozó határozatát.

A buszok reggeli zsúfoltsága nem csökkent a kívánt mértékben. A városi tanács végrehajtó bizottsága — a Volán tapasztalataira is figyelemmel — rövidesen napirendre tűzi a lépcsőzetes munkakezdés eddigi tapasztalatait, s a további tennivalókat.

Szojuz 22.

Felkészülés a közös űrprogramra

(Folytatás az 1. oldalról)

A Szojuz 22. felbocsátásán NDK-beli küldöttség is részt vett *Gunter Mittagnak*, az NSZEP KB Politikai Bizottsága tagjának, az NDK Minisztertanácsa első elnökhelyettesének vezetésével.

Vlagyimir Satalov altábornagy, a szovjet űrhajósok kiképzésének irányítója a TASZSZ-nak adott nyilatkozatában hangsúlyozta:

— Az együttműködés fejlődése új szakaszának kell tekinteni, hogy a világűr kutatása a szocialista országok nemzetközi űrhajóskollektíváival folyik majd — állapította meg Satalov. — Az Interkozmosz-programban részt vevő országok képviselőit fel kell készíteni az űrrepülésre és ebben a vonatkozásban minden tőlünk telhetőt megteszünk

KÖZÉLET DIPLOMÁCIA

Alonso Ojeda Olaechea látogatása

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának meghívására a közelmúltban látogatást tett hazánkban *Alonso Ojeda Olaechea*, a Venezuelai Kommunista Párt Politikai Bizottságának tagja, a központi bizottság titkára. A vendéggel megbeszélést folytatott *Gyenes András*, a Központi Bizottság titkára. A. O. Olaechea látogatást tett a Központi Bizottság külügyi, valamint agitációs és propagandaosztályán.

A szívélyes, elvtársi légkörű találkozón a két párt képviselői tájékoztatták egymást pártjaik helyzetéről, eszmecserét folytattak a nemzetközi helyzet és a nemzetközi kommunista mozgalom időszerű kérdéseiről. Megállapodtak a két párt közötti gyümölcsöző együttműködés továbbfejlesztésében.

A KEB-küldöttség látogatása Pozsonyban

Csütörtökön Prágából Pozsonyba utazott az MSZMP Központi Ellenőrző Bizottságának *Brutyó János*, a KEB elnöke által vezetett küldöttsége, amelyet útjára elkísért *Milos Jakes*, a CSKP Központi Ellenőrző és Revíziós Bizottságának elnöke. A vendégeket a pozsonyi repülőtéren *Miloslav Boda*, Szlovákia Kommunista Pártja Központi Ellenőrző és Revíziós Bizottságának elnöke és *Hrabec István*, a Magyar Népköztársaság pozsonyi konzulja köszöntötte.

Nemeslaki Tivadar Csehszlovákiába utazott

Nemeslaki Tivadar kohó- és gépipari miniszter csütörtökön Csehszlovákiába utazott. Megtekinti a brnói nemzetközi gépipari vásárt, és tárgyal a csehszlovák általános gépipari, valamint a kohászati és nehézgépipari minisztérium vezetőivel.

Elutaztak az Országos Béketanács vietnami vendégei

Az Országos Béketanács vietnami vendégei, *Le Toan Thunak*, a Vietnami Dolgozók Pártja KB póttagjának, a világbékéért küzdő vietnami bizottság alelnökének vezetésével tegnap az Országos Béketanács titkárságára látogattak. *Kiss Károly* alelnökkel és *Sebestyén Nándorné* főtitkárral megvitatták a két békemozgalom együttműködésének kérdéseit, s a fejlődési világkonferencia előkészítésével kapcsolatos időszerű közös feladataikat.

A megbeszélésen jelen volt *Dang Tran Ngoan* nagykövetségi első titkár. A vietnami vendégek csütörtökön elutaztak Budapestről. Búcsúztatásukon jelen volt *dr. Sütő Gyula*, az Országos Béketanács titkára és *Nguyen Phu Soai* nagykövet.

Hazaérkezett Moszkvából Erdei Lászlóné

Az *Erdei Lászlóné*, az MNOT elnöke vezette nőküldöttség, mely a szovjet nőbizottság meghívására egy hétig tartózkodott a Szovjetunióban, tegnap hazaérkezett Moszkvából.

Szolidaritási gyűlések

A szeptemberi chilei szolidaritási rendezvények sorában tegnap a közalkalmazottak tartottak nagygyűlést a szakszervezet székházában. Az eseményen, amelyen részt vett *Rácz Sándor*, az MSZMP KB osztályvezetője, *Földvári Aladár*, a SZOT elnöke, és ott voltak a chilei antifasiszta bizottság képviselői is, *Kelemen Lajos*, a fővárosi tanács elnökhelyettese, a szakszervezet alelnöke mondott ünnepi beszédet. A hozzászólások után a nagygyűlés részvevői — a csaknem 200 ezer közalkalmazott képviseletében — táviratban tiltakoztak a fasiszta junta újabb terrorhulláma ellen.

Szolidaritási gyűléseket tartottak csütörtökön a Rétsági Általános Fogyasztási és Értékesítési Szövetkezet szocialista brigádjai is.

FORDULAT

Leváltottak egy vidéki nagyüzem igazgatóját. Az ok: legnagyobb külföldi üzleti partnerük megelégelte az itt készülő gyártmányok gyenge minőségét, az örökös reklamációkat, a be nem váltott ígérgetéseket, és idén áprilisban *felfüggesztette* vásárlásait. Az érdekelt tárcák — a Minőségi Ellenőrző Rt. bevonásával — *szigorú vizsgálatot* tartottak és számos döntést hoztak a tarthatatlan helyzet felszámolására.

Jó lenne, ha az esetből a népgazdaság valamennyi ágazatában, minden termelőegységében levonnák a tanulságot. Társadalmunknak ugyanis nem valamiféle távoli *célja* a jó minőség, hanem jelenidejű érdeke. Zavaros értelmezésnek tetszik, s a dialektika teljes félreértésének, amikor az érdekelt vezető úgy véli: a minőség feloldhatatlan *ellentmondásban* áll a mennyiséggel. A sorozattermelés, a tömegfogyasztás nem tünteti el a kiváló, a kimagasló iránti reális igényt. Az óriási szériák senkinek sem adhatnak menlevelet az alacsony színvonalra, hiszen éppen a nagyüzemi munka értette meg végérvényesen az emberrel, hogy a kétkezi, a kisipari teljesítmény abszolutizálása — társadalmi méretekben — *zsákutca*, ahol a fejlődés eleve lehetetlen. Vagyis, éppen e képlet másik oldala igaz: a nagy sorozat, azaz a *sok* vezet el a *jó* fogalmához, a jó minőséghez. Rádiót, autót, korszerű lakást aligha állíthatnánk elő egyedi termékként, sőt, éppen az a legjobb szerkezet, amelyből sokat gyártanak, ilyenformán is kiiktatva az elemi hibákat.

De hát *mi a minőség?* Nyilvánvaló, hogy esetünkben *a produktumnak a projektummal, a tervvel való pontos megegyezését* jelenti. Ne áltassuk magunkat, olyan példák is adódtak már negyedszázados gazdaságtörténetünkben, amikor a terv eleve hibás volt; nem is született nyomán rangos termék, gazdaságos termelés. Csakhogy a tudományos-műszaki forradalom térhódítása a szocialista tervgazdálkodás tapasztalataival párosulva, időről időre reálisabb elképzeléseket rögzít, s mind alaposabban kidolgozott koncepciók alapján állít új és új feladatokat a kisebb-nagyobb kollektívák elé. Így azután csaknem közhelynek tűnhet a megállapítás: *a minőség elválaszthatatlan a messzire látás, vagyis a tökélesedő tervezés igényétől.* Ez nemcsak azt jelenti, hogy ami ma még esetleg elfogadható, az holnap aviítá válik. *A fejlődés örök parancsa az állandó készenlét, a mérték folytonos emelése.* Csakis ez lehet záloga a mennyiségi növekedésnek. Kizárólag a termelés mai, magas minősége teszi lehetővé a kutató, a tervkészítő, a beruházó, a kereskedő holnapi eredményes munkáját, enélkül a gazdaság erővonalai menthetetlenül összekuszálódnak.

Aligha akad vezető, aki az efféle elméleti fejtegetéssel ne értene egyet. Ismerjük azonban a sarokba szorultak örök védekezését is, az unos-untig hajtogatott mentő mondatokat. „Én kérem, jól dolgoznék, de rossz alapanyagot kaptam; az iskolában rosszul képezték ki a munkaerőt, a meglevőket pedig elcsábítja a szomszéd üzem; a gép, amin termelek, elavult; a kereskedelem pedig olyan irreális követeléssel lép elő, amely már nem lendítője, hanem egyenesen kerékkötője a termelésnek." Vagyis, az egyén hibája ebben az érvrendszerben *tízmillió* ember hibája, *a felelősség pedig látszólag tettenérhetetlenül semmivé porlad.*

Ezt az ördögi kört szakította át a példaként említett ügyben a minisztérium döntése: igazgassa új direktor a gyárat, helyreállítva hírnevét a külhoni piacon. Csakhogy keveset ér a szigorú határozat, ha máshol, mások nem *okulnak* belőle. Tévedés lenne ugyanis azt hinni, hogy a minőség kizárólag tárgyi, termékbeli kategória. *A javak minősége emberi színvonal is*, jelzője a vezető, az irányító gárda és a végrehajtó közösség felkészültségének, sőt: *erkölcsi* magatartásának. És *méltóságának.* Mert nyilvánvaló, hogy *aki eltompul munkája sokoldalú összefüggéseivel szemben, aki elveszti lelkesedését, versenyszellemét, nemcsak a gyár falain belül válik minőségellenessé, hanem az életben is.*

Leváltottak egy igazgatót, aki — nyilván jóhiszeműen, engedékenyen — *megelégedett a középszerrel.* Csakhogy ezzel utat nyitott a selejtnek, a silánynak. Elfordulása a kiemelkedő teljesítmény iránti következetes igénytől, elvezetett a kapkodáshoz, az ígérgetésekhez, a megalapozatlan magyarázatásokhoz.

A történtek azonban másként is értelmezhetők. A minőség nem valami iparfeletti, embertől idegen mumus, amellyel ijesztgetni illik a Rosszcsont Pétereket. *A minőség hétköznapi fegyelem, közönséges hűség önmagunk korábbi ígéretéhez.* És ha testet ölt, bennünket szolgál, örömünkre valósul meg, életünk szép élményeit gyarapítja.

BENEDEK ISTVÁN GÁBOR

A tanácsnál hallottuk

Felnőttek képzése húsz szakmában

A felnőtt szakmunkásképzés mindenütt fontos forrása a szakember-utánpótlásnak. Az iparosodott Veszprém megyében még jelentősebb kérdés, mint másutt: mennyit tesznek a vállalatok azért, hogy a tanulni vágyó munkások szakmunkás-bizonyítványt szerezzenek? Többek között erről tárgyalt legutóbbi ülésén a Veszprém megyei Tanács Végrehajtó Bizottsága is. Szente Lajos, a megyei tanács munkaügyi osztályának vezetője így foglalta össze a tapasztalatokat:

— A hatvanas évektől kezdve a felnőttképzés *visszaesett*, sajnos, néhány helyen a *tudatos visszafejlesztés* eredményeként. De még így is, tíz év alatt nyolcezren szereztek képesítést a megyében. A jelenlegi ötéves tervben csaknem *ötezer új szakmunkásra* számítanak a vállalatok a dolgozók köréből.

Megvizsgáltuk, hogy az elmúlt három évben mennyiben felelt meg a felnőtt szakmunkásképzés a követelményeknek. Összesen *húsz szakmában szereztek képesítést* a felnőttek, ebből tizenkettő úgynevezett „nehezen benépesíthető" szakmának számít. Jelentős azok száma, akik a már meglevő szakmunkás-bizonyítványon kívül újabbnak a megszerzésére is törekednek. A kedvező összképet azonban rontja, hogy a felnőtt szakmunkásképzés engedélyeztetési eljárása *túlságosan bonyolult.*

Néhány vállalat — mint például a szénbányák, az Ajkai Timföldgyár és Alumíniumkohó, a Nitrokémia és a Videoton — *sokat tesz azért*, hogy képezze dolgozóit. Másutt viszont előfordul, hogy *a készre várnak.* Ezért is szükséges a szakmunkás-tanfolyamok *folyamatos ellenőrzése*, a tervszerűségre való ösztönzés. Ehhez a vállalatok felügyeleti szervein és a szakmunkásképző intézeteken túl, segítséget adhatnak *a helyi tanácsok* is.

(kádár)

A továbbképzés ára

Második szakma – Vizsgálat a Gázműveknél

A tanévkezdés ideje van a *felnőttoktatás* fórumain is. A vállalatok személyzeti osztályain ezekben a hetekben állnak össze beszámolókká a *szakmai és egyéb tanfolyamok* részvevőinek évről évre hosszabbodó névsorai. Jelentések születnek az oktatási terv végrehajtásáról, kimutatások készülnek a harminc éven aluliak, a nők arányáról, és így tovább. Megy tehát minden a *megszokott* útján, ám az örvendetes létszámemelkedéssel együtt a *munka melletti továbbképzés gondjai* is növekednek.

Tanfolyamok minden mennyiségben

Húsz éve a Budapesti Műszaki Egyetem Továbbképző Intézetének tanfolyamain mindössze 1196-an vettek részt — ez a szám az utóbbi években már *húszezer* körül jár. Figyelemre méltó viszont, hogy az egykori 1196 hallgató mindegyike *esti tanfolyamra* járt, tavaly pedig a húszezerből *csak 561-en* tanultak munkaidő után.

Kétségtelen: a dolgozók nagyobb szakmai tudásához *vállalati*, sőt *társadalmi* érdek is fűződik — csakhogy a délutánonként kiürülő munkapadok, elárvult íróasztalok e képzési forma nehézségeire is felhívják a figyelmet. A tanfolyamok *száma* növekszik, de a képzés *hatásosságáról* ez *nem* mondható el. A már említett műegyetemi intézet például az idén 279 tanfolyamot indít, de köztük csak *egy* vizsgaköteles! A legtöbb helyen *hiányoznak* az oktatás megfelelő színvonalú *tárgyi feltételei*, megoldatlan a tantervek rendszeres *korszerűsítése*. A kötelező tanfolyamok elrendelői között *nincs koordináció*, és a részvevők termelés szempontjából megengedhető létszámának meghatározása is várat magára.

Az évenként (vállalati keretből!) *tandíjra* fordított összegnél csak a tanulás miatt *kiesett munkaórák* száma emelkedik gyorsabban, ám, ezen költségek megtérülését igen nehéz kimutatni.

„A gázszerelők évente mintegy tizenötféle tanfolyamon vesznek részt... Egy 36 főt foglalkoztató szerelési kirendeltség dolgozói — akiknek munkaideje még a nyári hónapokban is 100—120 százalékos kihasználtságú — évi 8600 órát fordítanak továbbképzésre... Az oktatási határozatok teljesítésének mellékhatása: kevesebb szabad idő, 8—10 százalékos teljesítménykiesés."

Az idézett megállapítások a *Fővárosi Gázművek* oktatási bizottságának felméréséből származnak. Nyugtalanító adatok — jól tudják ezt a vállalat vezetői is. Ennek ellenére házon belüli szaktanfolyamokkal *tovább növelik* a rendeletekben, miniszté-

riumi utasításokban előírt kötelező továbbképzések amúgy is *magas* óraszámait. Az okot a *szakmunkásképző intézetekben* kell keresnünk, ugyanis már itt „megalapozzák" a továbbképzés szükségességét. A tantervek, tanulsága szerint *igen kevés időt fordítanak a szerelési ismeretek* elsajátítására, a készülékek *felszerelésének, üzemeltetésének*, az esetleges *üzemzavarok* elhárításának tanítása pedig szinte teljesen *hiányzik* a tanmenetből.

A scsokinói módszer

A termelés céljait segítő továbbképzésre sok külföldi példát találunk. A Szovjetunióban a *több szakma elsajátítása* a *Scsokinói Vegyipari Kombinátból* kiindulva országos mozgalommá nőtt. Az újabb képesítés megszerzése a dolgozóknak azonnali *fizetésemelést*, a gyáraknak pedig *mobilizálható*, bármikor átcsoportosítható, több helyen használható *munkaerő-tartalékot* jelent. Nagyrészt erre alapozva a következő öt évre a scsokinói nagyüzemben 80 százalékos *termelésnövekedést* terveztek — létszámemelés nélkül.

Vizsgálati jelentésekből, az ötödik ötéves terv feladatait tárgyaló tanulmányokból egybehangzóan kiderül: a munkaerő képzettségi szintek szerinti elosztásának, sőt, magának a képzésnek a tervezése is *elmarad* a népgazdaság egyéb ágainak tervezési színvonalától. Míg az anyagi-pénzügyi elosztás, a termelés fejlesztéséhez kipróbált eljárásokra támaszkodhatunk, a munkaerő összetételének meghatározásához *hiányoznak a tudományos módszerek*. Ritkán hallunk létszámmegtakarítást eredményező, a munkaerő-felhasználást szándékosan befolyásoló ágazati tervekről.

Hasonló a helyzet a vállalatok szintjén. A legtöbb helyen *hiányoznak* a megalapozott képzési, továbbképzési tervek. Az előzetes létszámigényeket — összességükben is, képzettségi szintek szerint is — a túlbiztosítási szándék eltorzítja, az indokoltnál *nagyobbnak* tünteti fel. A munkaerő-szükséglet tervezése — ha van — rövid távú, *nem illeszkedik* a vállalati terv többi részéhez.

Kihasználatlan tartalékok

A munka melletti *képzés költségeinek* és a várható *képzettségnövekedésnek*, illetve az ezekből származó gazdasági előnyöknek — minőségjavulásnak, termelésnövekedésnek — az egyidejű vizsgálata bizonyára hazánkban is tanulságos eredményekkel járna. Elgondolkoztató, hogy a vállalati tervek készítői szinte *sehol sem élnek a továbbképzés tartalékainak* hasznosításával.

Évről évre *növekszik* a munka mellett továbbtanulók száma, és ez mindenképp *kedvező folyamat*. Nagyobb termelékenység, magasabb technikai színvonal csak a szakképzettség emelésével érhető el, ennek pedig kézenfekvő megoldási formája a dolgozók rendszeres továbbképzése. Az ellentmondásokat látva azonban indokolt a kérdés: pusztán az oktatási határozatok formális teljesítésével *elérhető-e* a kívánt mértékű képzettségnövekedés?

Bognár Nándor

Közös Piac

Iparpolitikai viták

Amikor a közelmúltban Párizsban bejelentették, hogy a francia Aerospatiale, valamint a Dassault-cég és az amerikai McDonnel Douglas óriásvállalat között *megállapodás született* repülőgépek közös gyártásáról — közös piaci berkekben szinte *„megmozdult" a föld*. A szerződés, persze, csak *csepp volt a tengerben*, de mindenesetre elegendő volt ahhoz, hogy a tagállamokból kitörjön a keserűség a közös ipar- és műszaki politika várható *kudarca*, valamint az Egyesült Államok újabb *térhódítása* miatt.

Összehangolás nélkül

Néhány évvel ezelőtt az Európai Gazdasági Közösség akcióprogramjának középpontjában állt még a hatékony, közös iparpolitika megteremtése, valamint az *együttes fellépés* az amerikai műszaki előny csökkentése érdekében. Kétségtelen, történt néhány kezdeti lépés az ipari politikák összehangolására a Kilencek között, és sikerült bizonyos *eredményeket* is elérni a közös kutatási programokban. A súlyos recesszió, valamint a kutatásra fordított összegek *nem megfelelő nagysága* azonban keresztülhúzta Brüsszel elgondolásait.

A dekonjunktúra idején a közösségi érdek *háttérbe szorult*, s minden tagország — látván a központi intézkedések *eredménytelenségét* — saját maga igyekezett úrrá lenni gondjain. A kereslet *visszaesése* következtében a nagy gyártóvállalatok *nem kényszerültek újabb, modernebb termékek piacra dobására*, s így hanyatlás következett be a tudományos-műszaki haladás területén Nyugat-Európában. Így nem hogy csökkent volna, hanem *tovább mélyült* az óceán két partja között a technikai szakadék.

Bár Nagy-Britannia igyekezett mindent elkövetni az egység fenntartására, a közös ipari programok folytatására, valamint újak kezdeményezésére, Franciaország a viszonylagos technikai elmaradásának gyógyszerét a tengerentúlon kereste. Meglepetésként hatott tavaly a hír, hogy *a legnagyobb francia komputergyártó* — a C. I. I. — *egyesült korábbi amerikai vetélytársával, a Honeywell óriáskonszernnel*. Ez a francia lépés egyúttal a nagy csinnadrattával beharangozott közös piaci komputervállalat, az Unidata *halálát jelentette*. A franciák kiválásával a másik két volt partner, a holland Philips és a nyugatnémet Siemens már nem vehetett tovább részt a közös vállalkozásban technikai és anyagi okok miatt.

Vádak Párizs ellen

Időközben az amerikai nukleáris ipari óriás, a Westinghouse *részesedést szerzett* a francia Framatome-ban, a SNECMA pedig együttműködési szerződést írt alá az amerikai General Electrickel, repülőgépmotorok közös gyártásáról. A legújabb repülőgépgyártási együttműködési megállapodás értelmében pedig *két francia vállalat, valamint a McDonnell Douglas új géptípust gyárt és hoz forgalomba, Mercure—200 néven!*

Franciaország legújabb együttműködései az amerikaiakkal pontosan azokban az úgynevezett haladó iparágakban — melyek egyben a legköltség- és legkutatásigényesebbek — válnak valóra, amelyeknek a tőkés világban az USA-cégek az éllovasai. A közös piaci tagállamok — különösen Nagy-Britannia — azzal vádolják most a franciákat, hogy azok a *„könnyebb megoldást"* választva, *cserbenhagyták* az együttes fejlesztési elképzeléseket. (Arról nem is beszélve, hogy a franciák kiválása a programokból, számottevő anyagi kiesést is jelent, s egyben kérdésessé teszi a meglevő anyagi erőforrások hatékonyságát.)

Érthető módon a Közös Piacot *érzékenyen érinti* Franciország túlzott amerikai „flörtje". Hiszen éppen a nukleáris-, a komputer- és a repülőgépgyártó iparban akarta a Közös Piac az erők *egyesítésével* az amerikai hegemóniát csökkenteni. Persze, a francia törekvések még nem jelentik egyértelműen a tervezett közös programok kudarcát, de minden bizonnyal *kisebb összegek* állnak majd rendelkezésre, és lelassulnak az amúgy sem túl gyors együttes fejlesztések.

Drága tanulságok

Franciaország transzatlanti vonzódását a gazdasági és műszaki szakemberek azzal magyarázzák, hogy *nem találta meg* számításait a Közös Piacon belül, s inkább *hátat fordít* az évek óta meddő szakmai és anyagi vitáknak. A nagy tervek ellenére Brüsszelnek *még nem sikerült kialakítania azt a légkört, a tagországok között, amely az USA-val szemben egyértelműen a nyugat-európai és műszaki együttműködést helyezi előnybe.*

Jó „ellenlecke" volt a franciáknak az angolokkal közös Concorde-program, amely csillagászati összegeket emésztett fel, s a befektetett anyagi eszközöknek belátható időn belül *csak egy töredéke* fog megtérülni. A tekintélyes londoni Financial Times azon kesereg, hogy egyhamar *nem sikerül* feltámasztani a nyugat-európai ipari együttműködést a haladó ágazatokban. A lap szerint a jövőben *nem tervszerű*, hanem csak *eseti* együttműködések kialakulására lehet majd számítani, s ezekre is a kisebb jelentőségű iparágakban.

Gonda György—Lőrincze Péter

Cola, Traubi, Sztár

Fokozódó üdítőital-fogyasztás

Az alkoholmentes üdítő italok versenyében az utóbbi időben a szénsavas frissítők „húztak el" legjobban a mezőnytől. A hatvanas-hetvenes évtized fordulóján fogyasztási arányuk alig haladta meg a 22 százalékot, *a mai részesedésük azonban már 44 százalék hazánkban*. Az elmúlt öt évben gyorsan fejlődött a termelés és a fogyasztás, s közben megváltoztak fogyasztói szokásaink. A szénsavas üdítők forgalmának mintegy 50 százalékát teszik ki a palackozott italok, ugyanakkor 50 százalékra *esett vissza* a szirupból és szódából kevertek hányada. Ez a termékösszetétel átalakulását is jelzi. A hőskort felidéző nevek — *Bambi, Utas, Hűsi* — mellé felzárkózott a korszerűbb alapanyagból készült italok sora: a *Coca-* és a *Pepsi-Cola*, a *Traubi* és a *Sztár*-család.

737 millió palack

A szerény lehetőségű tanácsi, megyei vállalatok — amelyek a hatvanas évek végén még a termelésnek több mint felét adták — fokozatosan *háttérbe szorultak*. Vezető helyre kerültek a tapasztalt, gépesített szikvízgyártó, bor-, sör- és szeszipari üzemek, illetve a nyersanyagok közelében működő állami gazdaságok, téeszek, áfész-ek és a Erdei Termék Vállalat. Nemcsak a mennyiség nőtt, hanem a palackozott üdítők aránya is: 1970-ben az 1,4 millió hektoliternyi termelésből 539 ezer került 200 milliő üvegbe, tavaly viszont már a 3,5 millió hektoliternek *csaknem felével*, 737 millió palackot töltöttek meg.

Még mindig kevés

A negyedik ötéves terv időszakában a mennyiségi fejlődést követően *szélesebb lett a termékválaszték*. Több külföldi alapanyag érkezett, és ez élénkítette a hazai gyártásfejlesztést is. Sorra jelentek meg az importált citrussűrítményekből készült üdítő italok — például az *Olympos Orange* és újabban a kalóriaszegény *Deit narancs- és citromlé* —, valamint a magyar szőlőlé, a *Márka*, a *Vitis;* ám ma is jut némi *málnalé, meggylé, almalé, őszibé és szamócalé* is a fogyasztókhoz — sajnos, elég kis mennyiségben.

Az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság egyik korábbi tanulmánya *a korszerű táplálkozás feltételeként* vizsgálta az üdítőital-fogyasztást. Az 1970. évi, egy személyre jutó 14 literrel hátul állunk az európai ranglistán. Az előrejelzések szerint *tavaly kellett volna elérnünk* a 29 literes átlagot, s biztató, hogy ezt a számot mintegy öt literrel túlteljesítettük, bár *még ez is nagyon kevés*. A módosított prognózis azonban már azt mutatja, hogy az 1980-ra előirányzott, évenkénti 55—60 literes átlagfogyasztást elérjük. Igaz, a világranglistán akkor is hátrább maradunk; például nagyon magas az északamerikai fogyasztás: 140 liter évi átlagban.

Nem dicsőség

Nálunk egyelőre a szeszes italok vezetnek. A növekedésben *a sör* vezet — még az üdítő italok gyors elterjedését mérlegelve sem marad le. Az egy személyre jutó évi átlag 70 liter! De 30—40 liter bort és 10 liter tömény szeszt is leereszt az „átlagpolgár" évente a torkán, és ezzel *a világ ranglistáján az élbolyban, a dobogón vagyunk*. Őszintén örülnénk, ha az üdítő ital mielőbb átvenné ezt a helyet.

E. Zs.

Magyar–jugoszláv gazdasági tárgyalások

A magyar—jugoszláv gazdasági együttműködési bizottság közlekedési és hírközlési albizottsága Budapesten tartja kilencedik ülését. A Közlekedés- és Postaügyi Minisztériumban hétfőn kezdődött ülésen az albizottság két elnöke, *dr. Ábrahám Kálmán*, közlekedés- és postaügyi államtitkár, valamint *Henrik Toncsics*, a jugoszláv szövetségi és hírközlési bizottság elnökhelyettese vezeti a tárgyalásokat.

HORIZONT • HORIZONT • HORIZONT

Az NDK mezőgazdasága

Az utóbbi öt évben 100 ezer főt adott más népgazdasági ágaknak az NDK mezőgazdasága, s a szakmunkások száma majdnem 100 ezerrel *emelkedett*. Ebben az időszakban a termelőszövetkezetek és az állami gazdaságok hektáronkénti 39,7 mázsás gabonaterméssel az eddig legnagyobb hozamot érték el. Egy mezőgazdasági dolgozó 1970-ben *23 lakos* számára termelt élelmiszert, 1975-ben pedig *32 lakos* élelmezéséről gondoskodott.

Hitelek Argentínának

Argentína *1,3 milliárd dollár hitelt kapott* amerikai, európai és kanadai magánbankokból, összesen 86 pénzintézettől. A délamerikai ország *külső adóssága* 1976. június 30-án 8 milliárd 102,4 millió dollár volt. Ebből 4 milliárd 160 millió az állami szektoré.

A kisajátítás új szabályairól: bírói szemmel

Közvetítés helyett, döntési jogkör

Alig egy hónappal az Elnöki Tanács törvényerejű rendeletének megalkotása után — és szűk negyedévvel a hatályba lépés előtt — már megkezdődött a végrehajtás. Egyelőre a kulisszák mögött. Nincs ebben semmi rendkívüli: *még alkalmazni kell a régit, de egyúttal fel kell készülni az új fogadására.*

...E „csöndes előkészületeket" megzavarva léptem be a *Fővárosi Bíróságon* az egyik — kisajátítási pereket tárgyaló — szakbíró, *dr. Jelfy Lórántné* dolgozószobájába, ami szükségmegoldásból néha még tárgyalóterem is; olyankor, ha sok a per... És mikor ne lenne az? Az igazságügyi statisztika több százezres perforgalomról beszél, csupán kisajátítási perből — ami pedig periferikus terület — *csaknem hétezret* tárgyalnak egy év alatt. Az új jogszabály *egyik célja e tömeges pereskedés visszaszorítása.*

A paragrafus szorításában vergődő figurával már találkoztak hasábjainkon lapunk olvasói. Ma újra közöljük, s a jövőben — mintegy a bürokrácia elleni írásaink emblémájaként — rendszeresen ezzel „fémjelezzük" majd azon riportjainkat, cikkeinket, amelyek akár a jogalkotás, akár a jogalkalmazás területén végrehajtandó egyszerűsítésről, dicséretes hivatali kezdeményezésről, a belső bürokrácia hatásos csökkentéséről, a tanácsigazgatást is érintő jó módszerekről számolnak be.

Kedvező változások

— De mi a realitás a célkitűzésben? Mit vár a törvényerejű rendelettől annak majdani alkalmazója, a kisajátítási szakbíró?

— Megannyi, eddig nyomasztó jogalkotási probléma megoldását. A kisajátítást kérőktől *reális ajánlatot, méltányos kártalanítást.* A tulajdonostól pedig *az irreális kártérítési igények mérséklését,* a spekulációs törekvések mellőzését. A tanácstól — *mert január 1-től az első fokú döntés tanácsi hatáskörbe kerül!* — az eddigi eredménytelen „közvetítési kísérletek" helyett *megalapozott kártérítési határozatot.* Következésképp: kevesebb pert, és a perben valódi kockázatot.

— Vagyis államigazgatás és állampolgár számára egyaránt kedvező változásokat?

— Feltétlenül. A kisajátítás állami kényszerintézkedés, az alkotmány által is elismert személyi tulajdon korlátozásának egyik esete, amelyben az egyéni érdeket, bizony, *alá kell rendelni a közösségi érdeknek.* (Például egy új lakótelep építése céljából.) Tehát *nem csupán kártalanítási* oldala van a kisajátításnak, hanem fontos társadalompolitikai tartalma is. A tanácsoknak, a kártalanítás összegét megállapító hatóságoknak, bíróságoknak úgy kell eljárniuk, hogy *miközben érvényre juttatják a közösségi érdeket, a jogos egyéni érdek se szenvedjen csorbát!*

— Jelen esetben mi a „jogos", tehát az állam által elismert egyéni érdek?

— Maga a jogszabály ad erre útmutatást: *„A törvényerejű rendelet paragrafusait úgy kell értelmezni, hogy az biztosítsa a társadalmi és az egyéni érdek összhangját; a tulajdonos, ingatlanáért kapjon megfelelő kártalanítást, de a kisajátítás ne adjon lehetőséget a munka nélküli jövedelemszerzésre."* A mondat második része felel a kérdésre: a tulajdonosnak *joga van megfelelő, reális kártalanításra,* de nincs joga — a telekspekuláció és más körülmények által kialakított — *irreális kártalanításra.* Ezért kell hangsúlyozni: a kártalanítás megállapítása során egy hosszabb időszak — legfeljebb öt év — alatt, *szélesebb körben kialakult forgalmi értékből* kell kiindulni.

— A jelenlegi szabályok erre nem adnak lehetőséget?

— De igen, csakhogy a kelleténél kevesebbet. Egy-egy elavult szabály — mint például *az irányárak* rendszere, amit most eltöröltek — *komoly akadályt jelentett a reális kártalanítás útján.* Bár nemegyszer került módosításra, általában messze elmaradt a forgalmi áraktól. Egy fővárosi közművesített építési telek négyszögöléért *az irányárak alapján ma is legfeljebb 700 forintot* lehet felajánlani.

— A jogszabályban foglalt irányárak természetüknél fogva merevek, de úgy tudom, az utóbbi években már nem kötötték annyira az illetékesek kezét.

Értően, szakszerűen

— A tapasztalat mégis az, hogy *nem élnek a jogszabály adta lehetőséggel.* Miért? Kézenfekvő a magyarázat: felületes az értékbecslés, hogy ne mondjam, gyakran „hasraütésen" alapul. Így *senki nem meri vállalni a magasabb árajánlattal járó felelősséget...* Végül — szinte mindig — a bíróságnak kell kiigazítani a számokat, ami a népgazdaságnak komoly költségveszteséggel jár. A kisajátítási perek eljárási költségét jelenleg az állam viseli, de *az ügyvédi költségeket a pervesztes.* És ezekben a perekben *csaknem mindig a közület* a pervesztes! Éppen az irreális ajánlatok miatt. (Az ügyvédi díj pedig elég tetemes: *a perértéktől függ.*) Januártól kezdve *megszűnik a költségmentesség, csak tárgyi illetékfeljegyzési jog marad, tehát az eljárás valamennyi költségével a pervesztes számolhat...*

— Igazságos ez? Hiszen hatósági beavatkozásra indul a kisajátítás.

— Úgy érzem, igen. Az ügyben *a tanács érdemi határozatot hoz, szakértők meghallgatása után.* Aki ez ellen a döntés ellen is bírósághoz fordul, *csak a pervesztéssel járó kockázat mellett tegye.* Feltételezem: ezután az igazgatási döntés sem lesz mindig kedvező a kisajátítást kérő közületek számára.

— Mi a helyzet a magánerőből be nem építhető ingatlanokkal kapcsolatban?

— A bíróságok tapasztalatai szerint jelenleg *nagy nyugtalanságot okoz az állampolgárok között az ilyen ingatlanok áron aluli kisajátítása.* A még hatályos szabályok szerint ezekért a területekért — ha nem állnak mezőgazdasági művelés alatt — Budapesten sem lehet *a négyszögölenkénti 15 forintnál többet* adni.

— Előfordult már, hogy egy ilyen ingatlant — röviddel a kisajátítás után — drágábban továbbadtak?

— Általában ez történt.

— Az OTP kérte a kisajátítást?

— Nem, az OTP csak értékesített... Legtöbbször a tanács volt a kisajátító.

— Összefoglalva: bírói szemmel nézve, miben látja a jelenlegi szabályozás alapvető fogyatékosságát, és mit tekint az új jogszabály legnagyobb erényének?

— Valóban bírói szemmel: a legnagyobb gondnak talán azt tartom, hogy *a tanács „perszűrő" szerepe ma egyáltalán nem érvényesül.* A jogszabály legfőbb erényének pedig az tekinthető, hogy megszüntette a korábbi rendelkezés említett legnagyobb hibáját és *a tanácsra az eddigi közvetítő szerep helyett érdemi, döntési hatáskört ruházott.* Ha a tanácsapparátus időben felkészül a megnövekedett hatáskör értő, szakszerű ellátására, megvan a remény arra, hogy rövid időn belül — ha nem is az első évben — a kisajátítási perek száma rohamosan csökken.

Bodnár Lajos

Gondolatgazdag tanácskozás után

A főváros kulturális életéről

Színházak, múzeumok, könyvtárak, művelődési házak, klubok képviselői, a népművelési apparátus vezetői és dolgozói az elmúlt hét végén három napon keresztül tanácskoztak *Budapest kulturális életének jelenéről és jövőjéről.* A tanácskozásnak a Kulturális Minisztérium nemreg lezajlott fővárosi vizsgálata — nem utolsósorban a közművelődési törvényjavaslat várható parlamenti vitája — adott aktualitást. A főváros közművelődése művészeti élete korábban nélkülözte az ilyen jellegű felügyeleti vizsgálatokat. Magunk is csak két évvel ezelőtt — az akkor megjelent intézkedés alapján — kezdtük meg intézményeink *szakfelügyeleti vizsgálatát.*

A kultúra *a társadalmi érdeklődés középpontjába* került; szemléletformáló, ismeretbővítő, érzelmeket gazdagító szerepe ma már egyre nyilvánvalóbb. A közművelődés *kitört egy-egy ágazat szűk keretei* közül. Vizsgálata során a minisztérium is elsősorban ezt kutatta: milyen hatással vannak a főváros lakosainak életére a kultúra eszközei.

Ésszerű munkamegosztást

Budapest kulturális életének jelentőségét az ország fejlődésében, a termelés, az államigazgatás egészében elfoglalt helye határozza meg. A háromnapos tanácskozás *egyértelműen állást foglalt a budapesti kultúra egysége* mellett. Azt szoktuk mondani, hogy a kultúra sokszektorú; intézményeinek gazdája lehet a minisztérium, tartozhatnak a tanácshoz, valamely szakszervezethez, ifjúsági szervezethez, üzemhez, társadalmi szervezethez. Különböző jellegű intézmények hatnak tehát Budapest kulturális életére. E sokszektorú és sokrétű intézményhálózat azonban *csakis egységes kultúrát közvetíthet, s differenciáltságában, tartalmi sokszínűségében is az egységes szocialista kultúra befogadását kell szolgálnia.* Az egymással szembeni oktalan konkurrencia sehová sem vezet, ma az *összehangolás* az egyik legnagyobb feladat.

Legyen tehát *szorosabb kapcsolata* a hivatásos művészeknek és az amatőr művészeti csoportoknak; a hangversenyt, kiállítást rendező szerveknek és a művelődési házaknak; közművelődési és szakszervezeti könyvtáraknak; munkahelyi kluboknak és területi művelődési házaknak és így tovább. Az ilyen rendszerű *tudatos összehangolás, ésszerű munkamegosztás, sajnos, még nem tartozik a főváros kulturális életének erényei közé.* A tanácskozás résztvevői szenvedélyesen sürgették ennek gyakorlati érvényesítését.

Ami pénzkérdés, s ami nem

A másik témakör egy kérdésben fogalmazható meg: *kap-e a kultúra — jelentőségéhez és igényeihez képest — elég támogatást?* Nincs okunk szégyenkezni, hiszen jelentős az az összeg, amellyel a fővárosi tanács vagy a szakszervezetek segítik a kulturális életet. Gondoljuk csak meg: *az állam minden színházi néző jegyéhez 32 forintot, minden mozijegyhez 3,60 forintot ad, a művelődési házak működtetési költségeinek kétharmadát az állam fedezi.*

Az elmúlt ötéves tervben rendbe hoztuk a Thália Színházat, a Bábszínházat, a Radnóti Miklós Színházat. (Az utóbbi kettőt most fejezték be.) Két új filmszínházat (Pest-Buda, Budafok), 4 új művelődési házat, 9 új könyvtárat építettünk, s számos rekonstrukciót hajtottunk végre; színházaink, művelődési intézményeink műszaki-technikai ellátottságát emeltük. Az elkövetkező öt évben folytatjuk színházaink korszerűsítését, új művelődési házat építünk *Kelenföldön és Újpesten,* újabbak építéséhez látunk hozzá Újpalotán és Zuglóban. Ugyanakkor elsősorban *a peremkerületek művelődési házait bővítjük,* alkalmassá tesszük az intenzívebb kulturális munkára; fejlesztjük könyvtárhálózatukat, egyre több helyen hozunk létre korszerű könyvtáregységeket. Az V. ötéves terv időszakában *50 százalékkal fordítunk többet kulturális intézményeink korszerűsítésére, mint a megelőző tervidőszakban.*

Vajon elegendő ez a fejlesztés, a támogatás mai mértéke? Hiszen *új színház is kellene,* gyorsabban kellene fejleszteni a mozihálózatot, sürget az új levéltár építése is; kiállítási és hangversenyteremre is szükségünk lenne. Igen, ez mind-mind jogos, de az is világos, hogy *nem szakadhatunk el a realitásoktól.* Tanácskozásunk gazdagon bizonyította, hogy kulturális életünk fejlődéséhez *nem mindenütt és nem feltétlenül további anyagi juttatásra* van szükség, hanem a meglevő lehetőségek ésszerűbb kihasználására. Mert igaz ugyan, hogy *kevés a színházi hely* Budapesten, de kihasználtuk-e eléggé például *a peremkerületi művelődési házak színházi előadásra is alkalmas* előadótermeit? Művelődési házaink nemegyszer adnak otthont komoly zenei hangversenyeknek, kiállításoknak, hiányzik azonban *az átgondoltabb és rendszerbe foglalt fővárosi hangverseny- és kiállításrendezési politika,* amelynek nyomán az egyedi kezdeményezésből általános gyakorlat válik és amelynek eredményeként rangos zenei események, képzőművészeti tárlatok színterévé válnak az *e célra is alkalmas* művelődési házak.

Az irányítás felelőssége

Sok szó esett a tanácskozáson a kultúra *irányításáról.* Ettől elsősorban az *egységes kulturális szemléletet,* a lakosság jobb kulturális ellátásának szolgálatát igényelték a felszólalók. A tanács kulturális apparátusától joggal várják el az intézmények, hogy nyújtsanak több segítséget, szolgálják hatékonyabban a sokrétű kulturális tevékenység koordinálását, *legyen összehangoltabb az irányítás.* Nemkülönben azt, hogy a tanácsok *erősítsék az intézményvezetők önállóságát.*

A háromnapos tanácskozás teljes összegezésére nem vállalkozhattam. Summázatára azonban igen: *gondolatgazdag, nagyon hasznos, kezdeményezésekre bátorító, a jó ügyért elkötelezettséget érző kultúrmunkások felelősségteljes tanácskozása volt,* mégpedig azért, mert nem irreális alapokról, hanem a szocialista közművelődés eddig elért sikereiből kiindulva kutatta a továbbhaladás lehetőségeit.

Dr. Mezei Gyula

Szabad-e hozzáedződni?

Aki valamikor nem élte át személyesen, vagy nem hallott róla, az is tudhatja az irodalomból, számos filmalkotásból: milyen kisszerű, egyhangú, lélek- és értelemszikkasztó körülmények között ült nap nap után rozzant íróasztalához *az egykori köztisztviselő.* A könyökvédő csak az aktáktól védte kifényesedett ruháját, de nem óvta semmi a hivatalvezető megalázó modorától, pattogó parancsaitól, egyben *a létbizonytalanságtól.* Mégis vállalta ezt az életet, sőt, körömszakadtáig ragaszkodott hozzá. Mert a köztisztviselői pálya — állami lévén — *nyugdíjjal kecsegtetett;* mert ha kidobják, nem lett volna hová mennie; s legfőképpen: mert így cifra nyomorúságában is tagja maradhatott az „úri kasztnak", ami az egyedüli rangot jelentette számára.

Mindez *egy tovatűnt társadalom természetes velejárója* volt. Végletes magatartásforma, ami a mai nemzedék számára szinte már felfoghatatlan. Lehet, említeni sem kellene, ha egy újabb keletű jelenség — *igaz, merőben más körülmények között és éppen ellenkező előjellel* — nem idézné vissza minduntalan a régi emlékeket. Talán kissé bizarr a gondolatkapcsolás, mégis úgy tetszik, valahol összefügg egymással a kétféle viselkedés.

Az utóbbi időben ugyanis igencsak divatba jött a tanácsigazgatásban a hivatali vezetők *megszólása,* az egészséges kritika kereteit messze meghaladó, olykor a becsületsértés határát súroló szapulása. A folyosó zugaiban, a büfénél, munka után korsó sörök mellett, de még az irodahelyiségekben, kávézás közben is olyan *könnyed felelőtlenséggel szedik le a „keresztvizet" a csoportvezetőről, az osztályvezetőről, s néha a tanács tisztségviselőiről is,* mintha az a világ legtermészetesebb dolga lenne. Rendszerint szakértelmüket „minősítik" — persze, a tárgyilagosság legcsekélyebb kontrollja nélkül —, de nem kímélik magánéletüket sem. Apró emberi modorosságaikat pedig — amelyektől végül is senki sem mentes — kabarétréfaként adják elő harsány nevetéstől kísérve. Ami azonban jó — esetleg még társadalmilag hasznos is — a kabaréban, az *a munkahelyen beláthatatlan veszélyeket* rejt magában!

Mindenekelőtt: *alááshatja* — és előbb-utóbb alá is ássa — *a hivatali rendet, a munkafegyelmet.* Néhol addig és oly mértékben folyik a „feketítés", hogy a felgyülemlett rosszindulat lassacskán teljesen *eltakarja a vezető személyét, szakmai és emberi értékeit, nem utolsósorban tényleges vezetői képességét.*

Messzire vezetnek következtetéseink? Maguk a tisztviselők tudják legjobban, milyen *törvényszerű az összefüggés* az elharapózó pletykaszellem, az „övön aluli ütések" és a rend, *a munkafegyelem hanyatlása* között. S talán manapság a későbbi következményeknél is riasztóbb tünet, hogy a dolgozók *általában bocsánatos bűnnek, afféle „jópofaságnak" tekintik* ezt az ugyancsak végletes viselkedési módot. Akit pedig megszólnak, legtöbbször maga is mosolyog a dolgon: „A mi hátunkon már fát is vághatnak, az sem árt nekünk, a vezetők jócskán hozzáedződhettek."

Aki erre a jelenségre vállát rándítja, az nem érzékeli kellőképpen, hogy *a munkahelyi demokráciának ez a felelőtlen félreértése* semmilyen értelemben sem lehet magánügy. Az áskálódás végső soron nem pusztán a vezető személyét támadja, hanem bomlasztóan hat *a vezető és a beosztottak kapcsolatának* egyedül elfogadható, törvényes kereteire is. Lehet bírálni — megvannak erre a megfelelő, nyílt fórumok; s azt se kívánja senki, hogy a tisztviselők savanyú arccal üljenek az irodahelyiségben; ám megbontani a hivatali rendet, szétzilálni a munkafegyelmet senkinek sincs joga! Se művelni, se eltűrni. Ahol ilyesmi üti fel a fejét, nincs helye az engedékenységnek, ott határozott intézkedésre van szükség.

Ami nem gyengíti, hanem erősíti majd a munkahelyi demokráciát, a kívánatos munkamorált a tanácsigazgatásban is.

Németh Géza

A MOKÉP az oktatásért

Filmjegyzék gyermekeknek

Óvodásoknak, kis- és nagy iskolásoknak állított össze filmjegyzéket a MOKÉP, azzal a céllal, hogy segítse a különböző ismeretek elsajátítását. A választékban bőségesen kaptak helyet a növények, az állatok és a tudomány világában eligazító munkák, a hazai és a nagyvilágban tett utazások filmbeszámolói pedig — a földrészek életének a bemutatásával — bizonyára hasznosak lesznek a tanulók földrajzi ismereteinek gazdagításában.

Játékfilmek, rövidfilmek egyaránt megtalálhatók a kínálatban. A tárgykörök pedig felölelik az iskolákban oktatott tantárgyakat. A történelmi évfordulókhoz, politikai eseményekhez kötődő filmek éppúgy kölcsönözhetők, mint sporttárgyú alkotások, vagy a komoly és könnyűzene világában kalauzoló művek. A művészet, a régészet és a néprajz fogalmainak, sajátos világának megismertetéséhez különös előnnyel hasznosíthatók a MOKÉP ajánlotta filmek, ám kétségtelenül az irodalmi művek filmadaptációi ígérik gyerekeknek a legtöbb élményt.

A Robinsontól a Lúdas Matyin, a Koppányi aga testamentumán, történelmi hősök életét bemutató alkotások során át legújabb kori történelmünk legendás alakjaiig ívelnek e históriai feldolgozások. A kötelező olvasmányok megértésében, megkedveltetésében tölthetnek be nélkülözhetetlen szerepet például a Mikszáth Kálmán, Móra Ferenc, Móricz Zsigmond írásaiból készült munkák, s azok a filmek is, amelyek Tersánszky Józsi Jenő, Török Sándor, továbbá Henryk Sienkiewicz, Mark Twain, Verne Gyula, Anna Seghers vagy Puskin egy-egy híres alkotását választották ábrázolásuk tárgyává.

A MOKÉP célja a film, a mozi megszerettetése, a gyerekek filmművészeti, esztétikai, politikai ismereteinek gazdagítása. A jegyzék az úttörővezetőknek, pedagógusoknak, moziüzemi vezetőknek készült, azzal az elgondolással, hogy nevelésben eligazító támaszul szolgáljon.

—ró

Saul Bellow amerikai író kapta az idei irodalmi Nobel-díjat

Saul Bellow, a kortárs amerikai irodalom kiemelkedő alakja, kapta az 1976. évi irodalmi Nobel-díjat. A Nobel-díj bizottság azért ítélte Bellow-nak az idei díjat, mert *„műveiben az emberi megértés párosul a jelenkori kultúra összetett elemzésével"*.

Saul Bellow az elmúlt húsz év egyik legsikeresebb amerikai írója. 1954-ben *Augie March kalandjai* című könyvéért elnyerte a legmagasabb amerikai irodalmi díjat, a National Book Awardot. Ezt a díjat 1970-ben *Mr. Sammler planétája* című művéért újból megkapta.

Könyvei Magyarországon is jól ismertek. A *Herzog*, a *Henderson, az esőkirály* és más művei a magyar olvasónak is sokat elmondtak Amerikáról, az amerikai értelmiségről, elsősorban az amerikai zsidó értelmiségről. Legújabb könyve, a *Humboldt ajándéka*, az utóbbi idők egyik legsikeresebb regénye Nyugat-Európában és Amerikában.

Saul Bellow 1915-ben született. Családja 1913-ban vándorolt ki Oroszországból az Egyesült Államokba. Első regénye, a *Láblógázó ember*, 1944-ben jelent meg.

Bellow az írás mellett tanítással is foglalkozik. Legutóbb a chicagói egyetemen szociológiát adott elő.

Ata Kando

Rabszolgaság vagy halál. Ilyen, végleges reménytelenséget és kiúttalanságot kifejező címmel rendezte meg a dél-amerikai indiánok életét bemutató fotókiállítását *Ata Kando*. A cím elgondolkodtató. A kubai forradalmárok annak idején a Haza vagy halál nagyszerű, szép elszántságról tanúskodó jelmondatával kezdték meg — eleinte kilátástalannak tűnő — harcukat hazájuk elnyomói ellen. A Műcsarnokban rendezett kiállítás címe viszont az indiánok tragédiájának befejezettségéről vall: arról, hogy számukra mindenfajta „megoldás" a pusztulást jelenti. Választás, jobbat ígérő változás nem lehetséges: a gyorsan fejlődő civilizáció az elkerülhetetlen katasztrófát testesíti meg, könyörtelen következetességgel.

Ata Kando — leánykori, magyar nevén Görög Etelka — már hosszú évek óta a dél-amerikai indiánok tragédiájának érzékeltetését tekinti művészi feladatának. Valószínűleg őt is, mint a legtöbb európait, a kíváncsiság, az egzotikum iránti érdeklődés vezette először a „rézbőrűek" földjére. Hamar felismerte azonban, hogy a természetes környezetben élő, értékes saját kultúrát kialakított törzsek sorsa nem pusztán érdekesség, hanem századunk döbbenetes drámája. Ezért harcol szóban, írásban, s elsősorban fényképein keresztül az indiánok megvédéséért, belső értékeik és tragikus helyzetük megismertetéséért. Az emberi lélekismerethez szól minden megnyilatkozása.

A kiállított fényképfelvételek — ábrázolják bár az őserdei élet legbékésebb mozzanatait, vagy a nagyvárosi nyomortanyába történő „beilleszkedés" ellesett pillanatképeit — mély elkötelezettségről vallanak. Ata Kando lencséje nem a kívülálló látogató tárgyias eszköze: az objektív helyzetről tudósít, nem titkolva a művész érzéseit, mélységes azonosulását felvételeinek hőseivel. S a fotókiállításokon szokatlan szöveges feliratok is hasonló célt szolgálnak — a látszólag szenvtelen mondatok hozzájárulnak az igazság megértéséhez. Milyen nehéz is elhinnünk, hogy napjainkban egy civilizált ország „civilizált", tehát európai ruhát és fegyvert viselő állampolgárai azzal védekezzenek, hogy nem tudhatták: már nem szabad indiánokra vadászni. S e néhány soros bírósági védőbeszéd mellett ott láthatjuk azokat a családokat — s néhány kis vitrinben legszebb használati eszközeiket is —, akikre oly sokáig szabad volt vadászni.

Ata Kando kiállítása két világot: a még érintetlen törzsek szép hagyományait, szertartásaik és kultúrájuk értékeit: s a társadalom peremén tengődő, az elesettek közül is a legelesettebb emberek vegetálását mutatja be. Ám elkötelezettsége arról tanúskodik, hogy a két „megoldáson", a rabszolgaságon és a halálon kívül létezik egy harmadik is. Az indiánoknak sajátos kultúrájuk értékeit nemcsak átmenteniük kellene: gazdagíthatnák, sokszínűbbé tehetnék az egész emberiség kultúráját.

(hegyi)

KGST-együttműködés

Gyorsuló ütemben

A KGST XXX. ülésszakának programja nyilvánvalóan hosszú időre *meghatározza* a szocialista integráció fejlődésének irányát. A Berlinben elfogadott dokumentumoknak *különleges súlyt* kölcsönöz az, hogy a tagországok pártkongresszusai után került sor elfogadásukra, tartalmuk tehát a KGST-országok *népgazdasági terveinek tanulságait is tartalmazza.*

A pártkongresszusokon a szocialista integráció kérdését nagy figyelem kísérte. A testvérpártok értékelték az 1971-ben elfogadott komplex programot, *aláhúzták az integrációs folyamat sikerét*, és az együttműködésben megjelenő olyan motívum jelentőségét, mint például az 1975-ben elfogadott *egyeztetett* integrációs intézkedések terve a soron következő tervidőszakra. Ugyancsak a pártkongresszusok alkalmával fogalmazódott meg az igény a hosszú távú integrációs *célprogramok* készítésére a népgazdaság kulcsfontosságú ágazataiban.

Új utak

Az ülésszak meggyőzően bizonyította a szocialista társadalmi rendszer fölényét a gazdaságfejlesztésben. A KGST továbbra is a világgazdaság *legdinamikusabban növekvő régiója* maradt, sőt a tőkés gazdasági válság időszakában növekedett a két országcsoport *fejlődési üteme közötti különbség*. Az 1961—65-ös időszakban a KGST-országok nemzeti jövedelme *harmincnégy százalékkal növekedett*, a fejlett tőkés országokra ugyanez a mutató 29 százalék. A hetvenes évek első felében a két országcsoport növekedési ütemének különbsége 22 százalékot tett ki. A fejlett tőkés országok ugyanis 14 százalékkal tudták az öt év alatt nemzeti jövedelmüket növelni, az emelkedés viszont a szocialista integráció országaiban *36 százalék* volt. A népgazdaság fejlődésének számszerű eredményei mellett az elmúlt tervidőszakban a KGST-tagországok *sikeresen teljesítették* legfontosabb minőségi célkitűzéseiket is. Az ipari termelés emelkedésének már *80 százaléka a termelékenység növekedéséből* származott. Az ipari és a mezőgazdasági termelés emelkedése természetesen *a lakosság életszínvonalára is kihatott;* 1971—75-ben az egy főre jutó reáljövedelem 29 százalékkal volt magasabb a megelőző tervidőszakénál.

A szocialista gazdasági integráció központjában — a tőkés gazdasági csoportosulásoktól eltérően — *a termelés*, és nem a forgalom áll. Ennek megfelelően a komplex program eredményei is elsősorban a tagállamok *anyagi termelésében jelentkeztek.* Az 1971—75-ös tervidőszakban indultak például a nyers- és fűtőanyag-termelés nagy volumenű közös vállalkozásai. Ezek összértéke ma már eléri a *9 milliárd transzferábilis rubelt.* (Összehasonlításul: az ötvenes évek közepén ennyi volt a beruházások éves összege a Szovjetunióban.)

A hetvenes évek első felében a tagországok több két- és sokoldalú szakosítási és együttműködési megállapodást kötöttek a technikai fejlődés élvonalába tartozó termékekre. Jelenleg ilyen integrációs keretben folyik például a számítógépek, esztergák termelése. 1975-ben a szakosítási szerződések alapján szállított termékek értéke 1970-hez képest a Szovjetunió exportjában *4,5-szeresére nőtt*, behozatalában *hatszorosára* emelkedett.

A komplex program megvalósításának első fázisához tartozik az új nemzetközi szervezetek és egyesülések létrejötte is. Ezek a szervezetek (például az Intertextilmas, Interatomenergo) is *hozzájárultak* ahhoz, hogy az elmúlt tervidőszakban *gyorsan növekedtek* a termelési kapcsolatok, ami természetesen az árucsere-forgalmi statisztikában is megmutatkozott. A tervperiódus végén a tagországok egymás közti forgalma *70 milliárd transzferábilis rubelt tett ki*, tehát öt év alatt megduplázódott.

Célprogramok

A komplex program egyik fő célja volt, hogy *hatékonyabbá és tervszerűbbé tegye* a tagországok közötti hosszú távú együttműködést. A program elfogadása után a szocialista nemzetközi munkamegosztás voltaképpen *nem csupán dinamikusabban fejlődött, egyszersmind bonyolultabbá is vált.* Ebben az időszakban merült fel annak az igénye, hogy meg kell határozni az együttműködés *kulcsfontosságú ágazatait*, ezekben az ágazatokban egymással össze kell hangolni az együttműködés irányait, és végül az ágazatok fejlődését össze kell kapcsolni az országok népgazdasági terveivel.

Az 1976—80-as időszakra szóló tervkoordináció olyan problémákat vetett fel a gyakorlatban, melyeket a hagyományos úton már nem lehetett megoldani. Nyilvánvalóvá vált, hogy a közös vállalkozások esetében a részvevő államok *kötelezettségeinek* tükröződniük kell a nemzeti tervekben is, ezt a követelményt azonban a kétoldalú tervkoordináció már nem tudja kielégíteni.

E problémára a „KGST-országok sokoldalú integrációs intézkedéseinek egyeztetett terve" jelentett *megoldást.* Ennek lényege, hogy néhány ágazat, illetve kiemelt létesítmény esetében a tagországok — szakítva a kétoldalúsággal —, nemzeti terveikben a közös létesítményt figyelembe vették. A fenti egyeztetett terv alapján épülnek olyan fontos létesítmények, mint az usztyilimszki cellulózgyár, a kiembajevkai azbesztkombinát vagy az Orenburgtól a Szovjetunió nyugati határáig húzódó gázvezeték.

A második szakasz

A sokoldalú integrációs intézkedések földrajzilag *kiszélesítették* a korábbi kétoldalú tervkoordináció kereteit.

E célprogramok — az ülésszakon öt ilyen program elfogadásáról született döntés — legfontosabb feladata, hogy a komplex program megvalósításának alapjait megteremtsék a következő évtizedben.

Érdemes kiemelni, hogy a hosszú távú együttműködési célprogramok segítségével a KGST-integráció olyan problémákat — energetika, nyersanyag, közlekedés stb. — kíván megoldani, amilyenekkel a tőkés világ is küzd. A KGST XXX. ülésszakának dokumentumai a szocialista gazdasági integráció fejlődésének új távlatait nyitották meg, *megkezdődött a komplex program megvalósításának második szakasza.*

G. Gy.—L. P.

HORIZONT

Döntési jog nélkül

A nyugatnémet tőzsdéken *megélénkült a kereslet* a Krupp Hüttenwerke AG részvényei iránt, mióta a konszern esseni leányvállalata részvényeinek 25,01 százalékát Irán szerezte meg. A Krupp felügyelő bizottságának elnöke kijelentette: a részesedés *nem ad majd jogot Iránnak arra, hogy beleszóljon a vállalat politikájába.* Ezzel kapcsolatban a *Pravda* csütörtöki száma rámutat: mivel a döntés joga továbbra is a részvények többségét birtokló *nyugatnémet nagybankok kezében van*, ezzel a pénzintézetek most lehetőséget kaptak arra, hogy a konszernnek hatalmas iráni megrendeléseket teremtsenek. A részvényügylet — állapítja meg a lap — jó példája a törekvéseknek, hogy a fejlődő országokat *bevonják a fejlett tőkés országok belső tőkeképzési folyamataiba*, ezzel is akadályt állítva a társadalmi-gazdasági átalakítások megkezdése elé.

Mezőgazdasági szimpozion

A Halle melletti Gatersleben ben kétnapos nemzetközi agrártudományi szimpoziont rendeztek. A tanácskozáson bolgár, csehszlovák, magyar és szovjet tudósok vitatták meg *a növénytermesztés intenzívebbé tételében* a mezőgazdasági kutatásra háruló időszerű feladatokat.

Nézőpont

Szedni vagy nem szedni?

Valójában jó hírrel jövök Kiskunlacházáról. Az idén is — a szárazság ellenére is — jól termett a cukorrépa. Az idén is, mondom, mert már tavaly is így volt: jól termett, Akivel beszéltem, még holdakban számol, nem mint manapság divatos: hektárban. Azt mondta, hogy tavaly 400 mázsán felül volt a répa holdankénti átlagtermése, és az idén sem igen adja alább.

Mégis, *mi hát a baj?*

Pontosan az, *ami tavaly volt.* Akadozik a cukorrépa átvétele. Helyesebben szólva, *nem is akadozik*. . Sokkal rosszabb annál. *Elfogadhatatlan a mostani átvételi rend*, sürgősen változtatni kell rajta. Kiskunlacházán tudniillik, ahol három nagy téesz működik, jelenleg hetente *kétszer* van répaátvétel. Nézzük itt most csak a Pereg Tsz dolgát, bár a többiek sincsenek jobb helyzetben, tőlük jött a panasz.

Ennek a szövetkezetnek, becslések szerint, mintegy 1400—1500 vagonnyi cukorrépája termett az idén. Van egy hatalmas répaszedő kombájnja, ami szinte *eszi a munkát;* ha folyamatosan működtethetnék, megvolna a répaszedés hamarosan. Csakhogy *nem tudják folyamatosan működtetni.* Heti két nap csak, amikor — mint már szó volt róla — répaátvétel van. A többi napokon áll a kitűnő gép. Most aztán félő, hogy az esőben — mint ahogyan tavaly is történt — a cukorrépa ott marad a földben, a géppel viszont nem lehet a sárra, mély talajra rámenni. Kézzel kell a termést a földből kivájni.

Az átvevők arra hivatkoznak, hogy *nincs* vagon. Felvetődött, hogy szedje csak a kombájn a répát álló hétig, mindennap nyugodtan, aztán vigyék majd az állomásra akkor, ha lesz vagon. A szövetkezet természetesen *tiltakozik.* És joggal tiltakozik. A gép felszedi, tisztítja a répát, s ott nyomban a teherkocsik, vontatók platójára szórja. Mehet azonnal az állomásra! Most meg előbb rakják le valahol a szállítmányt? Tárolja a szövetkezet a répát, hogy szikkadjon, apadjon ott neki, amíg az átvevő int: *most már jöhet a termés?* Akkor aztán tessék még egyszer felrakni? Miért vállaljon a szövetkezet ekkora ráfizetést?

Nem, ezt *nem vállalja.* Álljon csak a kombájn, ha nincs átvétel, nem adnak vagont. Maradjon csak a répa a földben. Hadd szívja majd fel az őszi esők vizét! Hadd hízzon rajta!

Ráfizetés még ekkor is lesz — minthogy volt tavaly is; hasonló okokból, mintegy 200 ezer forint, de mégis kevesebb, mintha most leraknák a répát, tárolnák, majd újra felraknák. Ebből a ráfizetésből — ha marad a termés a földben — jut az átvevőknek, feldolgozóknak is.

Enyhe vigasz!

D. Kiss János

Már az idén 40 vagonnal több a Pick márkából

Ünnepélyesen felavatták a megújult és kibővített szegedi szalámigyárat

Két és fél hónappal a határidő előtt, az előirányzott költségkereten belül elkészült a szegedi szalámigyár rekonstrukciója és bővítése. A kiemelt és 1975 szeptembere óta gyorsított programként megvalósuló nagyberuházás új létesítményeit csütörtökön délután adták át rendeltetésének.

A Csongrád megyei Állatforgalmi és Húsipari Vállalat szegedi központi telepén tartott ünnepségen részt vett *Apró Antal*, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja, az országgyűlés elnöke, *dr. Romány Pál* mezőgazdasági és élelmezésügyi miniszter, *dr. Komócsin Mihály*, a Csongrád megyei pártbizottság első titkára. *Dr. Piros László*, a vállalat igazgatója tett jelentést a felső párt- és állami szervek jelenlevő vezetőinek a beruházás eredményes befejezéséről.

Dr. Romány Pál ünnepi beszédében ismertete a húsipar fejlesztésére hozott eddigi intézkedések eredményeit és vázolta az iparág előtt álló további feladatokat. Méltatta élelmiszeriparunk e fontos bázisának jelentőségét, a szegedi rekonstrukciót és a bővítést szolgáló beruházást, a példamutatóan szervezett munkát.

Apró Antal a vállalat dolgozóinak, a beruházóknak, a tervezőknek, a kivitelezőknek átadta a párt Központi Bizottságának üdvözletét. Gratulált a példás építőmunkához. Bejelentette, hogy az Elnöki Tanács *dr. Piros Lászlónak*, a vállalat igazgatójának érdemes és eredményes munkássága elismeréséül a Munka Vörös Zászló Érdemrendjét adományozta. A magas kitüntetés átadása után még két személynek nyújtotta át a Munka Érdemrend ezüst, és ugyancsak két személynek e kitüntetés bronz fokozatát.

Ezután a MÉM, az ÉVM, a KGM, a KISZ, a SZOT képviselői miniszteri, illetve társadalmi kitüntetéseket adtak át. A beruházás befejezése alkalmából összesen 79 személynek nyújtottak át kitüntetéseket, illetve elismerő okleveleket.

Az új épületek előtt Apró Antal vágta át a nemzetiszínű szalagot, majd a vendégek megtekintették az új üzemrészeket. Ezek megvalósításának értékét növeli, hogy az építkezések idején a termelőmunka zavartalanul folytatódott. Az új húskombinát egységeit folyamatosan helyezték üzembe, így a termelés a negyedik ötéves tervben több mint 80 százalékkal emelkedett. A határidő előtt megvalósult beruházás lehetővé teszi most azt is, hogy az idén már 40 vagonnal több szalámit gyártsanak a tervezettnél.

Hangsúlyozták, hogy a beruházás fölött vállalt KISZ-védnökség, a dolgozók önkéntes kommunista műszakjai, a munkaidő után végzett sok társadalmi munka nagyban hozzájárult a rekonstrukció eredményes befejezéséhez.

A több mint egymilliárd forintos beruházással megkétszerezódik a kül- és belföldön keresett szegedi Pick szalámi termelése. A jövőben évente már több mint ezer vagonnal készül Szegeden ebből az ízes élelmiszeripari termékből, s jelentősen nő az üzemből kikerülő más hentesáruk mennyisége is.

Mindezt többek között a csütörtökön átadott alapanyag-feldolgozó és előkészítő üzemrészek, a csaknem 63 méter magas, 43 420 légköbméteres, klimatizált szalámiérlelő torony teszi lehetővé. Az üzemben az anyagmozgatást konvejorizált magaspályák, szállítószalagok, emelőgépek, konténerek, hidraulikák, mérlegautomaták könnyítik meg. Az új épületek, az új technológiai berendezések a legkorszerűbb műszaki színvonalnak felelnek meg.

A termelést szolgáló beruházások mellett sok tízmillió forintot költöttek korszerű öltözők, fürdők, orvosi rendelők, konyha, étterem, üzemi óvoda és más szociális létesítmények felépítésére is.

Átadási ünnepség Varsóban

Az MTA lengyel tiszteleti tagjai

A varsói magyar nagykövetség épületében *Pach Zsigmond Pál*, a Magyar Tudományos Akadémia alelnöke átadta két lengyel tudósnak az MTA tiszteleti tagságáról szóló oklevelet. *Bohdan Dobrzanski* professzort agrofizikai, *Stefan Kieniewicz* professzort történettudományi munkásságáért választotta az MTA legutóbbi közgyűlése a tiszteleti tagok sorába.

Az ünnepségen jelen volt *Eugeniusz Kulaga* lengyel külügyminiszter-helyettes és *Németi József*, a Magyar Népköztársaság varsói nagykövete is.

*

Tárczy-Hornoch Antal akadémikust az Osztrák Tudományos Akadémia külföldi levelező tagjává választotta.

Keresett exportcikk a gyógynövény

Cickafark, kakukkfű, kamilla

Szandaváralja határában találkoztam *gyógynövénygyűjtőkkel*, akik a „jó füvek" közül szedték a *cickafarkot*, az *árvacsalánt*, a *kakukkfüvet*, a *vadárvácskát*, a *mezei zsurlót* és a *vérehulló fecskefüvet*, amelyet némelyik vidéken *vérfűnek* is mondanak.

A gyógynövényeket a Nógrád megyei Mohorán működő *Drogunion* Gyógynövénygyűjtő és Forgalmazó Vállalat részére gyűjtötték. Ezt a szövetkezeti vállalatot 1969 februárjában négy termelőszövetkezet alapította, *Cserháti Zoltán* tsz-elnök szakirányításával. Tőle tudom, hogy jelenleg a vállalatnak 11 nógrádi és egy tiszafüredi termelőszövetkezet a részvényese.

A vállalat jelenleg 250 gyógynövény-felvásárlóval dolgozik. A gyűjtők száma ismeretlen. *Évente 25—30 millió forint értékű árut adnak el, ennek 70 százalékát exportra.* A gyógynövény az egyik legjobb devizakitermelő. Felsorolni is sok lenne, hogy mi mindent keres a külföldi gyógyszeripar, amióta a biológusok, a gyógyszerkutatók kimutatták, hogy az ismert gyógynövények mintegy 30 százaléka *antibiotikus hatású anyagokat* tartalmaz. Azóta a kutatás újra gyógyászati kincsestárnak tekinti a mezők, erdők füveit és fáit.

Mohorán, a Drogunion üzemében, 45 nő dolgozik, s néhány férfi, akik a beszállított gyógynövénycsomagokat lerakják a teherkocsikról. *Varga Istvánné* csoportvezető szerint az asszonyok jobban ismerik a gyógyfüveket, mint a tenyerüket. Vannak, akik gyűjtik is, és betanítanak másokat, hogy melyik gyógynövény melyik részét, mikor kell szedni. Ebben az évben tízféle növény gyökerét, ugyanannyinak a virágát, tizenegynek a levelét, ötnek a bogyótermését osztályozzák és csomagolják. Értékes a *kálmosgyökér* mellett a *gyermeklánccfű* gyökere, ha levéllel szedik. A *lapulógyökér* is értékes gyógyanyagokat tartalmaz, sokan gyűjtik. De legértékesebb a *fehérmályva* gyökere, amelyért nyersen 5 forint 50 fillért, szárítottan 27,50 forintot kap a gyűjtő. Szedik a *diólevelet* is, kocsány nélkül. Nyersen és szárítva egyaránt átveszi a gyógynövény-felvásárló. A *feketeribizli* szárított leveléért 16 forintot, a *mogyorófalevélért* 8,80 forintot fizet a Drogunion.

A mohorai vállalat az ország egész területén gyűjteti a *kamillavirágot*. Tiszafüred körzetében tapasztaltam, hogy vasárnap személygépkocsik állnak meg a székfűvirágtól fehérlő legelők szélén, és sokan kézzel gyűjtik a kamillavirágot. De láttam fésűs, nyéllel ellátott eszközzel, a kamillagereblyével is virágot gyűjteni. Mikor az egyik Trabant-tulajdonost megkérdeztem, hogy egy ember a szabad szombatján vagy vasárnap mennyit kereshet a székfűvirággyűjtéssel, azt válaszolta, hogy *300—400 forintot egy műszakban.* Aztán hozzátette: — De hajladozni kell. Beleáll az ember derekába a görcs. *Nehezebb, mint a kaszálás.*

Bodnár István

NDK-filmkoktél

Gerhard Reinert, a Német Demokratikus Köztársaság nagykövete csütörtökön koktélt adott a nagykövetségen a *Daniel Druskat* című film bemutatása alkalmából. A filmvetítésen jelen voltak a film alkotói is, *Helmut Sakowskival*, a film rendezőjével az élen, aki a forgatókönyv alapjául szolgáló regény írója is egyben.

A Daniel Druskat című ötrészes tévéfilmsorozatot, mint a vetítés előtt a film rendezője elmondta a meghívottaknak, előreláthatólag tavasszal a magyar televízió is bemutatja. A 60-as években játszódó történet két főszerepét a magyar közönség által is jól ismert *Angelika Domröse* és *Hilmar Thate* alakítja.

Tudományos együttműködés

A szocialista világrendszer nemzetközi gazdasági intézetének tudományos tanácsa Moszkvában csütörtökön befejezte 15. ülését, melyen a kutatóintézetek munkájának eredményeit vitatták meg. A tudományos tanács *jóváhagyta* a kutatóintézetek 1976—80-ra szóló munkaprogramját és megtárgyalta a KGST-országok tudományos intézetei részvételének lehetőségeit és formáját a program teljesítésében.

A Pedagógusok Szakszervezetének vezetőségi ülése

A szakszervezeti szervek *feladatait, jogait és hatáskörét* tekintette át tegnapi ülésén a Pedagógusok Szakszervezetének központi vezetősége. Megállapították, hogy a szakszervezeti szervek tevékenysége — összhangban a tanácstörvénnyel és a társadalmi élet fejlődésével — változott. *Sok döntési hatáskör került a választott alapszervezetekhez*, és azok feladataikat általában jól ellátják. Elismerésel szólt — a többi között — a központi vezetőség a javaslattevő, tanácsadó testületként működő munkabizottságairól.

TEKINTÉLY

Társam mindenkor *„a tanács embere"* volt. Én csak jegyeztem, ő adott szakvéleményt, öntötte szívét-lelkét meggyőző szavakba, olvasta keményen a felelős vezető fejére a huzavona okát, a munka szervezetlenségét — rá is haragudtak meg mindenütt.

Ekkor és sok más alkalommal is elgondolkodhattam azon: milyen sokágú, életünk mennyi területére terjed ki csupán a tanács egyetlen, a művelődésügyi szakigazgatás szervezetének a munkája, hányféle feladatot kell ellátnia!

A több-kevesebb sikerrel járt küldetés bevégeztével olykor el is beszélgettünk, s amit hallottam, nem volt éppen szívderítő. Többen panaszolták: *a tanácsok közművelődést irányító munkája nem talál kellő társadalmi megbecsülésre*, megértésre. Előfordul, hogy az üzemi, szövetkezeti művelődési intézmény berzenkedik — leköttött, csiricsáré műsorai védelmében — a tanács felügyeleti joga, beleszólása ellen. Terhesnek tekintik a család ügyeibe való beavatkozást a szülők, sürgősebb tervfeladatokra hivatkozva igyekeznek mielőbb kitessékelni reklamáló, hívatlan-hivatalos vendégüket a vállalatok. De még több kesergés oka *a kellő támogatás hiánya a tanácsi apparátus részéről*, tehát „házon belül"... Nemrégen egyik nagyközségünk közművelődésének egyetemi végzettségű irányítója pályázott el az ország másik végébe, mert helyben — egyébként szülőfalujában — *annyi hatásköre sem volt, hogy maga fogalmazta leveleit, ügyiratait aláírja.* E jogot a tanácselnök tartotta fenn magának, akihez viszont — tengernyi egyéb elfoglaltsága miatt — csak ritkán lehetett bejutni „népművelés"-ügyben.

Mindez eszembe jutott, amikor az országgyűlés legutóbbi ülésének szüneteiben — és azóta is — a közművelődési törvény jelentőségéről, várható hatásáról beszélgettem tanácsi területen dolgozó képviselőkkel. Feladat számukra eddig is adódott bőven, ezeket a törvény nem sokkal szaporítja, legfeljebb *megerősíti*. Viszont — általánosan kialakult vélemény szerint — *a törvény jelentősen növeli a tanácsoknak a közművelődésért viselt felelősségét*, ehhez azonban egyúttal *minden eddiginél nagyobb segítséget* is ad, amennyiben fokozza — s ahol még kell, megalapozza — a közművelődési munka *tekintélyét*.

Paragrafusok sorát idézhetnénk erre, nincs értelme, új törvényünk nem tartalmaz büntető szankciókat, követelményrendszerét a józan emberi belátásra, a további szocialista fejlődésünk érdekében maguktól értetődő tennivalókra építi. Az alapvető fogalmazás egyértelmű: a közművelődés irányítása *állami feladat*, s végrehajtásáért — a területi és a helyi munka irányításáért, összehangolásáért, ellenőrzéséért — elsősorban *a tanácsok felelősek*. Mindebben azonban *együttműködnek* a társadalmi szervezetekkel, a vállalatokkal, szövetkezetekkel és ezek érdekképviseleti szerveivel, amelyek a közművelődés fejlesztéséhez saját anyagi eszközeikkel is hozzájárulnak.

Szentesíti tehát a törvény az olyan, eddig már bevált kezdeményezéseket, mint a közművelődési intézmények *közös fenntartása*, a helyi szervek szellemi és anyagi erőinek összefogásával, s *buzdít ezeknek követésére, elterjesztésére*. Ösztönöz arra, hogy a lakóterületi és a munkahelyi művelődésről a tanácsi, illetve az üzemi, szakszervezeti testületek, a népfrontbizottságok *együttesen* gondoskodjanak: ne legyen közöttük „választóvonal", aminek következtében eddig sok-sok ezer — főként ingázó, bejáró — munkás mindmáig nem találta meg az önművelésnek számára legkedvezőbb, önként is szívesen vállalt formáit. Azzal biztat a törvény megvalósítása — mert gyakorlatilag *megvalósításról* és *nem végrehajtásról* van szó —, hogy a lakosság valamennyi rétege, foglalkozásának, képzettségének, nemének, életkorának megfelelően hasznosan, egyéni érdeklődése alapján tudja majd eltölteni szabad idejét — önmaga és a közösség javára.

De nyilván számos helyi tanács is rádöbben mostanában arra, hogy *nem lehet a művelődést a többi feladattól elvonatkoztatva, másodrangú ügyként kezelni* — szakember hiányára hivatkozva. Segíti őket a törvény, amennyiben az értelmiség *megtisztelő kötelességeként* jelöli meg a tevékeny részvételt a helyi közművelődési életben. A tanácson is múlik, mennyire tudja őket meggyőző munkával megnyerni e feladatra, szélesebb értelemben vett hivatásuk teljesítésére.

S remélhetően megjavul ezután a hivatásos tanácsi népművelők *közérzete* is: több bizalmat, önállóságot élvezhetnek, ha erre munkájuk alapján rászolgáltak. *Saját, megnövekedett tekintélyükkel vívhatnak ki majd nagyobb tekintélyt a közművelődésnek is.*

G. SZABÓ LÁSZLÓ

KÖZÉLET—DIPLOMÁCIA

Pozsgay Imre megbeszélései a Szovjetunióban

Pozsgay Imre kulturális miniszter, aki hétfőn érkezett hivatalos látogatásra a Szovjetunióba és még aznap Moszkvából továbbutazott Grúziába, tegnap visszaérkezett a szovjet fővárosba. Tbilisziben, Grúzia fővárosában megbeszéléseket folytatott a köztársaság kulturális életének vezető személyiségeivel, kulturális intézeteket látogatott meg és ismerkedett a kulturális élettel. Kedden fogadta őt *Viktoria Sziradze*, a Grúz Kommunista Párt Központi Bizottságának titkára.

Oláh István látogatása Szomáliában

Oláh István altábornagy, a magyar néphadsereg vezérkari főnöke, miniszterhelyettes, aki *Abdalla Mohamed Fadil* dandártábornoknak, a szomáliai nemzeti hadsereg vezérkari főnökének meghívására Szomáliába látogatott, tegnap részt vett a forradalmi nap ünnepségein.

Megbízólevél átadása

Baranyi Gyula, a Magyar Népköztársaság Szomáliában is akkreditált tanzániai nagykövete csütörtökön Mogadishuban átnyújtotta megbízólevelét Mohammed Sziad Barrénak, a Szomáli Demokratikus Köztársaság Legfelsőbb Forradalmi Tanácsa elnökének.

Tananarive polgármestere Szépvölgyi Zoltánnál

Szépvölgyi Zoltán, a fővárosi tanács elnöke tegnap a városházán fogadta *Richard Audriamanjatót*, a Madagaszkári Függetlenségi Kongresszus Párt elnökét, Tananarive polgármesterét.

A Keresztyén Békekonferencia delegációjának kelet-ázsiai körútja

A Keresztyén Békekonferencia nemzetközi delegációja *dr. Tóth Károly* főtitkár vezetésével látogatást tesz Pakisztán, India, Sri Lanka, a Fülöp-szigetek, Szingapúr, Hongkong és Japán keresztyén egyházainál. A kelet-ázsiai körút során megtárgyalják a keresztyéneknek a nemzetközi békéért és a társadalmi haladásért végzett munkája időszerű kérdéseit.

Dr. Palló Imre kitüntetése

A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa *dr. Palló Imrének*, az Állami Operaház örökös tagjának, Kossuth-díjas kiváló művésznek 85. születésnapja alkalmából — a magyar zenei életben évtizedeken át végzett kiemelkedő művészi munkássága elismeréséül — a Munka Érdemrend arany fokozatát adományozta.